

LOKALNA AKCIJSKA GRUPA U RIBARSTVU TUNERA

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu LAGUR-a TUNERA za programsko razdoblje 2014. – 2020.

Operativni program
**ZA POMORSTVO
I RIBARSTVO**

Rad lokalne inicijative u ribarstvu TUNERA
sufinanciran je sredstvima Europske unije iz
Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo

Europska unija

Republika Hrvatska

Studeni 2019.

SADRŽAJ

1. OPIS PODRUČJA KOJE STRATEGIJA OBUHVATA	1
1.1. Opće zemljopisne značajke područja	1
1.1.1 Površina i granice područja	1
1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike	3
1.1.3. Kulturna, povijesna, prirodna baština	4
1.1.4.Natura 2000	9
1.1.5.Stanje društvene i komunalne infrastrukture	9
1.2. Gospodarske značajke područja	16
1.2.1.Glavne gospodarske djelatnosti	17
1.2.2. Stanje gospodarstva	27
1.2.3.Tržište radne snage	30
1.3. Demografske i socijalne značajke područja	31
1.3.1.Broj i gustoća stanovnika	31
1.3.2.Demografska kretanja	31
1.3.3.Obrazovna struktura stanovništva	32
1.3.4.Školstvo i kultura	34
2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA, UKLJUČUJUĆI SWOT ANALIZU	35
2.1. Rezultati analize stanja	35
2.2. Rezultati analize upitnika i održanih radionica	37
2.3. Snage, slabosti, prilike i prijetnje ribarstvenog područja	38
3. OPIS I HIJERARHIJA CILJEVA LRSR TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRSR UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE POKAZATELJE OSTVARENJA ILI REZULTATA	40
3.1. Ciljevi, prioriteti, mjere LRSR za područje LAGUR-a temeljeni na mogućnostima iz Operativnog programa	40
3.1.1.Cilj A. Osigurati opstanak gospodarskog sektora ribarstva	41
3.1.2.Cilj B. Očuvanje ribarstvenog okoliša i baštine	42
3.1.3.Horizontalna pitanja	43
3.2. Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti	44
3.2.1. Intenzitet potpore	48
3.2.2.Integrirani i inovativni karakter lokalne razvojne strategije u ribarstvu	48
3.3. Opis postupka odabira projekta na razini LAGUR-a	48
3.3.1.Način odabira projekata	48
3.3.2.Kriteriji	51
3.3.3. Sastav tijela za odabir projekata	51
3.3.4. Opis procedure davanja prioriteta odabranim projektima u skladu s njihovim	52

<i>doprinosom u ostvarenju ciljeva LRSR-a</i>	52
3.4. Opis tema planiranih projekata suradnje i način odabira projekata suradnje.....	52
3.5. Usklađenost sa strateškim dokumentima više razine	52
4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRSR.....	53
4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRSR i primjena načela „odozdo prema gore“	53
4.2. Opis partnerstva.....	53
5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRSR	54
5.1. Planirani tijek provedbe LRSR na razini svake godine za razdoblje provedbe OPPRRH do kraja 2023. godine	54
5.2. Procjena broja projekata za razdoblje provedbe Operativnog programa do kraja 2023. godine (sukladno članku 65. Uredbe (EU) br. 1303/2013).....	55
6. NAČIN PRAĆENJA I VREDNOVANJA PROVEDBE LRSR	55
6.1. Opis praćenja provedbe LRSR.....	55
6.2. Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR	56
6.3. Opis vrednovanja LRSR.....	56
7. OPIS SPOSOBNOSTI ZA PROVEDBU LRSR	58
7.1. Ljudski kapacitet za provedbu LRSR	58
7.2. Financijski kapacitet za provedbu LRSR	58
7.3. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa	59
7.4. Iskustvo u provedbi projekata izvan mjere LEADER.....	59
8. FINANCIJSKI PLAN.....	60
8.1. Financiranje rada LAGUR-a (izvori financiranja)	60
8.2. Financiranje provedbe LRSR	60
8.3. Procjena potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata	60

KRATICE

AGRONET	Elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
APPRRR	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
CLLD	Community-Led Local Development (hrv. Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)
EFPR	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (eng. European maritime and fisheries fund)
ESI fondovi	Europski strukturni i investicijski fondovi (EPFRR, EFPR, EFRR, ESF i KF)
EU	Europska unija
EUSAIR	Strategija EU za jadransku i jonsku regiju
LAGUR / FLAG	Lokalna akcijska grupa u ribarstvu / eng. Fisheries local action group
GIR	Godišnje izvješće o radu LAGUR-a
GSR	Gospodarski sektor ribarstva
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LEADER	Liaisons Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LRSR	Lokalna razvojna strategija u ribarstvu
m.n.v.	Metara nadmorske visine
MP	Ministarstvo poljoprivrede
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
OPG / PG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo / Poljoprivredno gospodarstvo
OPRRH	Operativni program za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014. – 2020.
PGŽ	Primorsko-goranska županija
PP	Prostorni plan
PPF1/2	Oznake tijela u postupku odabira operacija / projekata
PPUO/G	Prostorni plan uređenja općine / grada
Pravilnik za provedbu LRSR	Pravilnik o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe LRSR (NN 27/2019)
Smjernice	Smjernice za provedbu Lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu
RH	Republika Hrvatska
UO	Upravni odbor
UT	Upravljačko tijelo
Uredba (EU) br. 508/2014	Uredba (EU) br. 508/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o EFPR i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EZ) br. 2328/2003, (EZ) br. 861/2006, (EZ) br. 1198/2006, (EZ) br. 791/2007 i Uredbe (EU) br. 1255/2011 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 149, 20. 5. 2014.)
Uredba (EU) br. 1303/2013	Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 (SL L 347, 20. 12. 2013.)
ŽLU	Županijska lučka uprava

POPIS TABLICA

Tablica 1. Osnovni podaci ribarstvenog područja TUNERA	1
Tablica 2. Tipovi staništa na ribarstvenom području prema Nacionalnoj klasifikaciji staništa	7
Tablica 3. Zaštićena područja u ribarstvenom području	7
Tablica 4. Popis zdravstvenih ustanova i privatnih ustanova zdravstvene djelatnosti na ribarstvenom području	16
Tablica 5. Broj poduzetnika prema JLS, JRS i ribarstvenom području za 2014. i 2015. godinu	17
Tablica 6. Broj poduzetnika prema područjima djelatnosti u 2016. godini.....	18
Tablica 7. Broj ribarskih plovila s matičnom lukom na području LAGUR-a TUNERA po dužini i snazi 2015. godina	19
Tablica 8. Količina iskrcaja na iskrcajnim mjestima unutar ribarstvenog područja.....	19
Tablica 9. Broj ribarskih plovila po vrstama alata i segmentacija plovila za obavljanje gospodarskog ribolova na ribarstvenom području u 2015. godini.....	20
Tablica 10. Ulov morskih organizama (po vrsti, u kg) LAGUR plovila i udio u ukupnom ulovu PGŽ u 2015. godini.....	20
Tablica 11. Popis godišnjeg ulova u slatkovodnom športskom ribolovu u 2014. i 2015. godini (kg).....	22
Tablica 12. Broj dolazaka (D) i noćenja (N) domaćih i stranih turista u 2014. i 2015. godini na ribarstvenom području	23
Tablica 13. Poljoprivredne i šumske površine unutar ribarstvenog područja.....	24
Tablica 14. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u 2015. godini	25
Tablica 15. Prikaz broja poljoprivrednih gospodarstava, parcela i površine upisanih u ARKOD	25
Tablica 16. Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika u 2014-15 godini (*iznosi u tisućama kuna)	27
Tablica 17. Prosječna neto plaća po zaposlenom u kn prema područjima djelatnosti unutar ribarstvenog područja u 2015.godini	29
Tablica 18. Maksimalne površine poduzetničkih zona prema namjeni	30
Tablica 19. Broj i gustoća stanovnika ribarstvenog područja LAGUR-a TUNERA.....	31
Tablica 20. Prirodno kretanje stanovništva u 2015. godini	32
Tablica 21. Prirodno kretanje stanovništva u ribarstvenom području kroz period 2013., 2014. i 2015.....	32
Tablica 22. Obrazovno - odgojne ustanove i polaznici unutar ribarstvenog područja	34
Tablica 23. Broj udruga na ribarstvenom području i PGŽ.....	34
Tablica 24. Snage, slabosti, prilike i prijetnje ribarstvenog područja.....	38
Tablica 25. Opis procesa za odabir projekata	50
Tablica 26. Planirani broj projekata, broj zadržanih i stvorenih novih radnih mjesta (FTE), broj novih poduzeća	55
Tablica 27. Plan praćenja, evaluacije i izvještavanja.....	57
Tablica 28. Procjena potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata	60

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Broj poduzetnika u ribarstvenom području TUNERA za 2014. i 2015. godinu i razlika između godina.....	18
Grafikon 3. Broj i tip poljoprivrednih gospodarstava prema dobi nositelja/odgovorne osobe	26
Grafikon 4. Prikaz vrste uporabe poljoprivrednog zemljišta iz ARKOD-a.....	26
Grafikon 5. Dobit prije oporezivanja u 2014. i 2015.....	28
Grafikon 6. Udio zaposlenih u pravnim osobama po djelatnostima i odnos zaposlenih sa područja LAGUR-a i PGŽ-a.....	28
Grafikon 7. Prikaz nezaposlenosti prema godini, spolu i dobi unutar ribarstvenog područja	30
Grafikon 8. Prikaz nezaposlenosti prema udjelu dobi na razini PGŽ i LAGUR-a za 2015. godinu u odnosu na RH.....	30
Grafikon 9. Demografska kretanja na ribarstvenom području 2001. - 2011.	32
Grafikon 10. Obrazovna struktura prema spolu i stupnju obrazovanja	33
Grafikon 11. Hodogram procesa za odabir projekata	49
Grafikon 12. Akcijski plan provedbe LRSR TUNERA.....	54

POPIS SLIKA

Slika 1. Ribolovne pod-zone unutar ribarstvenog područja TUNERA	2
Slika 2. Bakarac, tunera	6
Slika 3. Karta željezničke mreže na ribarstvenom području.....	11
Slika 4. Kućica od ribari u Jadranovu	35
Slika 5. Intervencijska logika LRSR TUNERA	40

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Topografska karta ribarstvenog područja TUNERA	
Prilog 2. Karte i lokaliteti Natura 2000 područja	
Prilog 3. Zaštićena kulturna dobra na ribarstvenom području LAGUR-a TUNERA	
Prilog 4. Mreža zdravstvenih ustanova i privatnih ustanova zdravstvene djelatnosti	
Prilog 5. Lokacije stajaćih tunera	
Prilog 6. Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR	
Prilog 7. Kriteriji odabira po mjerama	
Prilog 8. Usklađenost sa strateškim dokumentima više razine	
Prilog 9. Popis aktivnosti uključivanja dionika u proces izrade LRSR	
Prilog 10. Financijski plan	

UVOD

Područje LAGUR-a TUNERA ima bogatu ribarsku, brodograditeljsku i turističku povijest. Ribarska povijest je ujedno i povijest razvoja ribarstva na istočnoj obali Jadrana.

Za razvoj ribarstva posebno je značajno korištenje stajaćih tunera u Hrvatskom primorju koje se posebno intenziviralo u 16. i 17. stoljeću, kada je više stajaćih tunera u Bakarskom zaljevu i Vinodolskom kanalu bilo u vlasništvu Zrinskih i Frankopana. Početak razvoja ribarstva kao industrije se može povezati sa prestankom upotrebe stajaćih tunera i prelaskom na motorizirana plovila 1908. godine, kada braća Skomerža u kanalu ispred Crikvenice prvi upotrebljavaju motorno plovilo u ribolovu na Jadranu.

Organizirani turizam se na području LAGUR-a spominje već 1878. godine, a brodogradnja se povezuje sa završetkom izgradnje Karolinske ceste u prvoj polovici 18. stoljeća.

Sve tri djelatnosti su se paralelno razvijale u približno istom periodu i međusobno kroz gospodarske djelatnosti (prerada drva, metalurgija, brodogradnja, prijevozništvo, ribolov, turizam) povezivali cijelo područje do drugog svjetskog rata. Nakon toga, stanovništvo se počinje sve više orijentirati na turizam, razvoj ribolova dostiže vrhunac, a brodogradnja se pokušava modernizirati.

Posljednjih godina dolazi do pada interesa za ribarstvo i naglog napuštanja te gospodarske grane i područje se orijentira na masovno bavljenje turizmom. Mladi se sve više okreću drugim zanimanjima, te se sve manje ljudi bavi ribarstvom kao gospodarskom djelatnošću.

Uzimajući u obzir područje LAGUR-a izabran je i naziv LAGUR-a TUNERA, u spomen tunerama, koje su kroz povijest imale značajnu ulogu za preživljavanje mnogih ribarskih obitelji, a danas predstavljaju samo sjećanje na bogatu povijest ribarstava i odaju počast primorskim ribarima.

Nastanak ovog LAGUR-a je pokrenut zahvaljujući inicijativi pojedinaca, koji su prepoznali važnost sektora ribarstva kroz povijest ovoga područja i važnost očuvanja tradicije ribolova u današnje doba kada joj najviše prijeti nestanak.

1. OPIS PODRUČJA KOJE STRATEGIJA OBUHVAĆA

1.1. Opće zemljopisne značajke područja

Teritorij Primorsko-goranske županije, unutar kojeg se nalazi ribarstveno područje LAGUR-a TUNERA karakteriziraju raznolika prirodna obilježja kao što su more, razvedena obala, otoci i brdsko-šumska područja. Različita prirodna obilježja, u zemljopisnom i širem smislu definiraju tri funkcionalne cjeline odnosno mikroregije u PGŽ. Mikroregije su Gorski kotar, Priobalje i otoci (Krk, Cres, Lošinj i Rab). Daljnjim stupnjevanjem, mikroregije se dijele na prostorne cjeline, koje se sastoje od nekoliko međusobno povezanih jedinica lokalne samouprave.

Ribarstveno područje TUNERA je smješteno u središnjem dijelu PGŽ i prolazi kroz mikroregije Gorski kotar i Priobalje. Ribarstveno područje je položeno u smjeru sjever - sjeverozapad - jugoistok i zahvaća 572,47 km², odnosno 16% kontinentalne površine i 143,50 km² ili 3,26% vodenih površina PGŽ-a. Slatkovodna jezera unutar ribarstvenog područja prekrivaju 4,16 km² ili 31% od 13,58 km² ukupne površine slatkovodnih jezera PGŽ-a. Od ukupno 20 JLS PGŽ-a koje imaju granicu na moru, 25% ih se nalazi u sastavu LAGUR-a. Unutar ribarstvenog područja se nalaze 53 naselja što je malo više od 10% od ukupnog broja naselja cijele PGŽ. Gustoća naseljenosti ribarstvenog područja je manja za 24% od prosjeka PGŽ. Prema mikroregijama u kojima se nalazi ribarstveno područje, 3,6 puta je veća gustoća naseljenosti u priobalju (74,9 st/km²) u odnosu na mikroregiju Gorski kotar (20,67 st/km²). Kartografski prikaz ribarstvenog područja se nalazi u Prilogu 1.

Tablica 1. Osnovni podaci ribarstvenog područja TUNERA

Prostorna jedinica	Broj naselja	Broj stanovnika	Površina km ²	st/km ²
Grad Bakar	9	8.279	125,39	66,03
Grad Crikvenica	4	11.122	28,5	390,25
Grad Kraljevica	6	4.618	17,57	262,83
Grad Novi Vinodolski	20	5.113	261,29	19,57
Općina Fužine	6	1.592	85,77	18,56
Općina Kostrena	1	4.180	12	348,33
Općina Lokve	7	1.049	41,95	25,01
LAGUR TUNERA	53	35.953	572,47	62,80
PGŽ	510	296.195	3.587,00	82,57
Udio ribarstvenog područja u PGŽ	10,39%	12,14%	15,96%	Razlika 23,94%

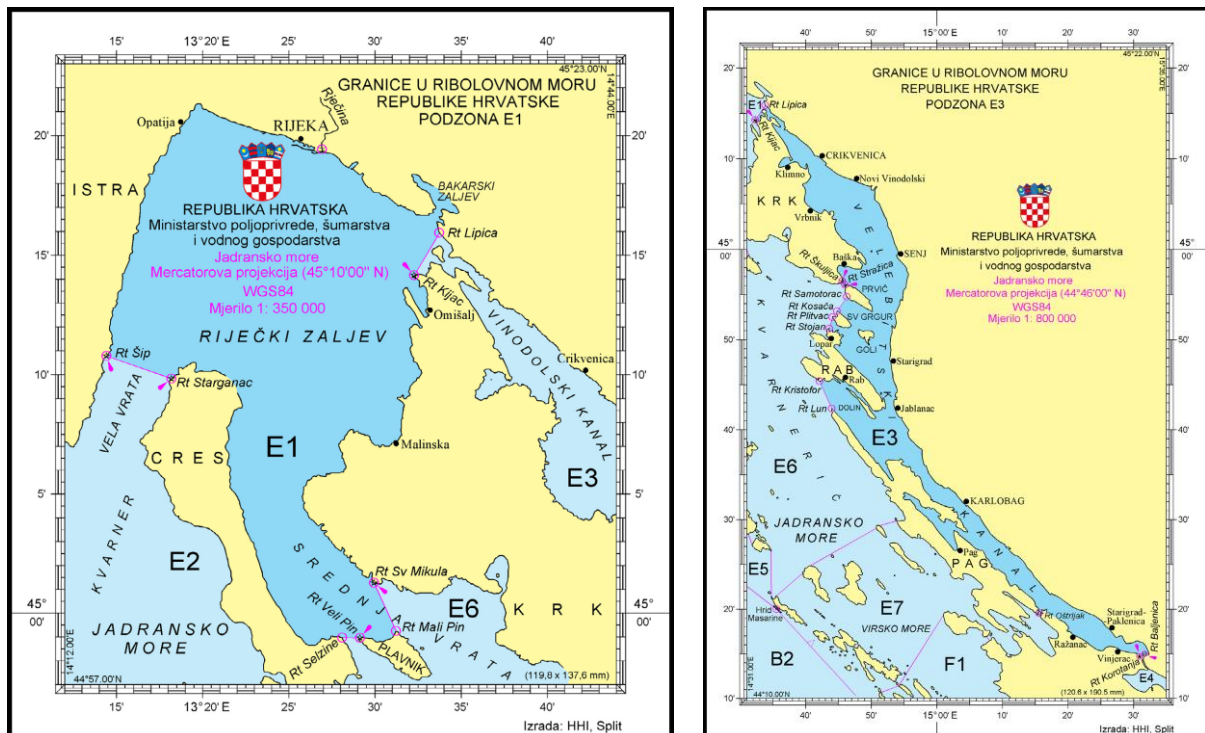
Izvor: DZS, Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2011. godina.

1.1.1 Površina i granice područja

Područje u svom sastavu ima 7 jedinica lokalne samouprave: Grad Bakar, Grad Crikvenica, Grad Kraljevica, Grad Novi Vinodolski, Općina Fužine, Općina Kostrena i Općina Lokve. Ukupna površina ribarstvenog područja iznosi 572,47 km² na kontinentu i 143,50 km² na moru, odnosno prekriva 16% kopna i 3% od ukupnih površina na moru priobalnih JLS-a PGŽ. Veći dio ribarstvenog područja je smješten u priobalnom djelu u mikroregiji Priobalje, ukupno 444,75 km² (78%), a manji dio se nalazi u gorskom djelu u mikroregiji Gorski kotar. Na sjevernom dijelu, unutar mikroregije Gorski kotar, ribarstveno područje graniči s područjima Grada Delnice i na istoku sa Općinom Mrkopalj. U sjevernom dijelu mikroregije Priobalje, na kontinentalnom dijelu graniči sa Općinom Čavle i Gradom Rijeka, na zapadnom dijelu preko morske površine graniči s općinama Omišalj, Dobrinj, Vrbnik i na jugo-zapadu s Općinom Baška. Na krajnjem južnom i jugoistočnom dijelu ribarstveno područje graniči sa Ličko-senjskom i Karlovačkom županijom. Sjevernu granicu ribarstvenog područja čine sjeverne granice Općine Lokve i Grada Bakra. Granice između te dvije JLS u smislu podjela prema mikroregijama PGŽ-a ujedno čine i dio granice između priobalne i gorske mikroregije PGŽ-a. Priobalni dio ribarstvenog područja počinje u području Viljskih stijena smještenih na

obroncima Risnjaka, te se proteže preko Burnih dolaca do Male Pliši, dalje do Vrane, Bajte i Veternice. Granica se proteže grebenom Rebar do Sv. Kuzma prema Soplju i do Bakarskog zaljeva. Na morskoj obali Bakarskog zaljeva nedaleko od uvale Velika Sršćica granica ribarstvenog područja prati granicu Općine Kostrena. Granica ribarstvenog područja i Općine Kostrene se nastavlja ispod naselja Sveti Kuzam i prati hrpt poluotoka do vrha Solina koja se zatim spušta do najzapadnijeg dijela ribarstvenog područja koje graniči s gradom Rijeka kod naselja Martinšćica i istoimene uvale. To je ujedno i početak i najsjeverniji obalni dio granice ribarstvenog područja. Obalna granica se spušta u smjeru jugoistoka od naselja Martinšćica, preko Kostrenskog poluotoka do uvale Velika Sršćica gdje počinje Bakarski zaljev. Taj dio morske obale je slabo razveden, morsko dno uz obalu je nepravilno i najčešće naglo tone. Bakarski zaljev je pogodan za privez brodova dubokog gaza zbog njegove dubine koja se kreće od 34 do 48 metara, što je i definiralo njegovu lučku namjenu. Dio obale Bakarskog zaljeva pripada granici Grada Kraljevice čije se obalne granice nalaze trećinom na obalama Bakarskog zaljeva i ostatkom u pravcu sjeverozapad-jugoistok nasuprot otoka Krka do granica Grada Crikvenice. Područje Grada Crikvenice se cijelom dužinom i svim naseljima u sastavu smjestilo na obali u smjeru jugoistoka. Na sjevernom dijelu graniči s područjem Grada Kraljevice, na istoku sa Vinodolskom Općinom, a na južnom sa područjem Grada Novi Vinodolski, koji pripada ribarstvenom području. U obalnom dijelu, na zapadu, u akvatoriju Kvarnerskog zaljeva graniči sa Općinama Omišalj, Dobrinj i Vrbnik koje su smještene na otoku Krku. Sva naselja u sastavu Grada Crikvenice imaju izlaz na more. Na krajnjem jugoistočnom dijelu ribarstveno područje TUNERA obuhvaća Grad Novi Vinodolski. Područje Grada Novog Vinodolskog je sa 261,29 km² i udjelom od 46%, površinom najveće u sastavu JLS-a ribarstvenog područja. Granice ribolovnog mora su definirane Pravilnikom o granicama u ribolovnom moru Republike Hrvatske (NN 05/2011). Granice na moru priobalnih JLS-a ribarstvenog područja TUNERA se nalaze unutar ribolovnih pod-zona E1 i E3 u unutarnjem ribolovnom moru RH.

Slika 1. Ribolovne pod-zone unutar ribarstvenog područja TUNERA

Izvor: Pravilnik o granicama u ribolovnom moru Republike Hrvatske (NN broj 5/11)

1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike

Ribarstveno područje, zbog smještaja koje obuhvaća priobalne i goranske dijelove PGŽ, ima bogatu reljefnu konfiguraciju. Priobalni i goranski dijelovi ribarstvenog područja u zemljopisnom smislu nisu jedinstvene strukture već se sastoje od više morfogogenetskih, pedoloških, hidrografskih, klimatskih i vegetacijskih zona. Reljefne karakteristike se kreću od visokog planinskog reljefa u Gorskom kotaru (općine Lokve i Fužine) do priobalnog pojasa (gradovi: Bakar, Crikvenica, Kraljevica i Novi Vinodolski te Općina Kostrena). Cijelo područje karakteriziraju krški fenomeni poput, vrtača, uvala, draga, kraških polja i ponikva. Najviša nadmorska visina je vrh Risnjaka (1528 m.n.m.), koji se nalazi na tromeđi Gorskog kotara unutar granica Grada Bakra te općina Lokve i Čavle. U goranskom dijelu prevladava velika šumovitost i nema posebno ogoljelog krša, goranski krški reljef je obrastao pretežno šumama bukve i jele.

Priobalno područje obilježava veoma razvijeni reljef i pružanje planina paralelno s obalom. Prepoznatljive reljefne cjeline priobalnog dijela ribarstvenog područja su Bakarski zaljev, Kostrenski poluotok i Vinodolska dolina. Vinodol se prostire od Križišća na sjeverozapadu i Novog Vinodolskog na jugoistoku te primorja uz Vinodolski kanal, koji se prostire paralelno s obalom priobalnih JLS-a ribarstvenog područja. Priobalje unutar ribarstvenog područja karakteriziraju krajolici vapnenačkih strmaca flišnih udolina i kanjona primorskih tekućica čija su osnovna značajka kanjonska suženja i strme padine sa vapnenačkim stijenama i točilima.

Reljefna i zemljopisna raznolikost uvjetuje i izrazite klimatske razlike, pa se npr. prosječne godišnje količine oborina na ribarstvenom području kreću, ovisno o lokaciji, između 1.000 i 4.000 mm. Upravo zbog takvog oborinskog režima, kao i geološke podloge u kojoj prevladavaju krške strukture, ribarstveno područje karakterizira značajna zastupljenost i heterogenost površinskih i podzemnih vodnih pojava.

Priobalje je većim dijelom građeno od vapnenaca mezozojske starosti između kojih se izdvajaju dolomitne zone. Dolomitne zone odlikuju se u pravilu bujnijim vegetacijskim pokrivačem. Mjestimično su preko mezozojsko-paleogene vapnenačke osnove nataložene nepropusne naslage paleogenog fliša, što je uvjetovalo reljefnu izmjenu usporednih vapnenačkih grebena i dolomitnih ili flišnih udolina. Flišne udoline, poput doline Rječine i Vinodola, odlikuju se specifičnim staništima i bujnom vegetacijom.

Obala ribarstvenog područja je razvedena, a obalno more se koristi kao vrlo atraktivno područje za kupanje i rekreaciju. Morsko dno uz obalu je nepravilno, ali najčešće naglo tone. Karakteristika je podmorski strmec odmaknut od obalne crte 5 do 50 m. Njegov plići dio je na dubini oko 15 m, a dublji na oko 30 m.

Bakarski zaljev jedan je od najslikovitijih zaljeva naše obale. Približno je eliptičnog oblika, dužine od Bakra do Bakarca cca 4.700 m, prosječne širine 600-700 m (na najužem dijelu širok je 450 m, a na najširem 1.100 m). Bakarski zaljev omeđen je strmom obalom koja se spušta do mora prosječno pod kutem od 45°. Ulaz u zaljev smješten je između Rta Babno i Rta Kavranić i širok je oko 300 m. Najveće dubine zaljeva nalaze se upravo na području Bakarskih vrata. Ovaj ulaz morskim putem povezuje Bakarski zaljev sa Kvarnerom, odnosno otvorenim morem. Dno mora Bakarskog zaljeva u središnjem dijelu nalazi se na cca 34-38 m dubine, blago je nagnuto od Bakra do Bakarca i pretežno je pokriveno slojem pijeska i mulja na vapnenastoj podlozi, koja sačinjava i obalni pojas Bakarskog zaljeva.

Zbog specifičnog smještaja ribarstvenog područja, reljefne raznolikosti, utjecaja mora i uvjeta na planinskom području postoje različiti tipovi klime.

Planinski predio ribarstvenog područja sprječava širenje toplinskog utjecaja Jadranskog mora u unutrašnjost, a velika nadmorska visina utječe na povećanje količine padalina te se goranski dio ribarstvenog područja odlikuje umjereno kontinentalnom do planinskom klimom. Tome je prilagođena specifična gorska odnosno pretplaninska i planinska flora i vegetacija.

U priobalnom području temeljne karakteristike klime su dug sušni i topli period u ljeti, neznatan broj dana sa snijegom, dug vegetacijski period, neravnomjeran padalinski režim, te neznatan broj dana s ekstremno niskim temperaturama. Općenito u priobalnom području se nalazi umjerena topla sredozemna kišna klima, ljeta su vruća sa srednjom mjesečnom temperaturom iznad 22°C, zimsko kišno razdoblje je široko raspoređeno sa zimskim maksimumom listopad - studeni te na proljetno razdoblje travanj - lipanj. Srednja godišnja temperatura je 13,1°C, između izoterma 14°C i 10°C. Srednja godišnja količina padalina je od 1.250 mm do 2.000 mm, a nadmorska visina do koje se prostire ova klima je cca 700 m.n.v. Područja smještena u priobalju orijentirana su prema moru koje ljeti hladi, a zimi zagrijava kopno. Na prijelazu iz priobalnog u planinsko područje, u smjeru sjevero - istoka se pruža pretežno dolomitni greben koji pojedina područja štiti od udara bure. Bura je tipičan vjetar sjevernog Jadrana poznat po olujnim brzinama, mahovitosti i trajanju, pogotovo za anticiklone hladnog dijela godine.

Drugi tip klime je prelazni tip šumske klime koji se visinski nastavlja na prethodni (>700 m.n.v.). To je umjereno topla kišna klima koja se proteže na glavni dio Gorskog Kotara. Srednja godišnja temperatura je 7°C. Ova klima nema sušnog razdoblja, padaline su jednoliko razdijeljene na cijelu godinu, a najsuši dio godine je ljeto. Srednja godišnja temperatura je između izoterme 5,5°C i 8°C. Srednja količina padalina je između izohijeta od 2.500 mm do 3.000 mm godišnje. Iznad 1.200 m.n.v. je tip planinske borealne klime vezan uz najviše dijelove ribarstvenog područja. Srednja mjesečna temperatura najhladnijeg mjeseca je niža od -3°C, a temperatura najtoplijeg mjeseca je iznad 10°C. Srednja godišnja temperatura je 3,8°C, a srednja godišnja količina padalina je iznad izohijete od 3.000 mm godišnje. Za ovo područje karakteristično je jače učešće zračne vlage u vidu niske naoblake i magle pa čak 74 % više padalina sakuplja kišomjerna mrežica u odnosu na klasične kišomjere. Vegetacijski to je niže planinsko područje karakterizirano pretplaninskom šumom bukve.

Na ribarstvenom području u mikroregiji Gorski kotar se nalazi vrh Risnjaka na 1.528 m.n.v. Srednje godišnje maksimalne temperature iznose 11,4°C, a srednje godišnje minimalne 2,7°C. Mikroregija Gorski kotar je osobita i po tom što je to najkišovitije područje u RH.

1.1.3. Kulturna, povijesna, prirodna baština

Kulturna baština

Prema podacima Registra kulturnih dobara Ministarstva kulture, na ribarstvenom području TUNERA je registrirano ukupno 49 kulturnih dobara. Prema vrsti kulturnog dobra, 31 su svrstana u nepokretno kulturno dobro, 17 ih pripada pokretnom kulturnom dobru i 1 kao nematerijalno kulturno dobro. Prema istima podacima u PGŽ je registrirano ukupno 578 kulturnih dobara. Popis kulturnih dobara sa ribarstvenog područja TUNERA se nalazi u Prilogu 3.

Na ribarstvenom području je aktivno 57 kulturno umjetničkih društava i udruga iz područja umjetnosti i kulture, koje se bave očuvanjem narodnih običaja, klapske pjesme, promocijom povijesti, ribarstvene i pomorske baštine. Ribarstveno područje je bogato događajima i manifestacijama koje se održavaju tijekom cijele godine. Događaji i manifestacije u priobalnom području odnose se na kulturno - umjetničku tematiku (pjesničke večeri, kulturne radionice, oživljavanje srednjovjekovne povijesti, priredbe, karnevali, međunarodni festival folklor i običaja, međunarodni festivali klasične glazbe, glazbeno-književne večeri, susreti i sl.), izložbe (umjetničke, izložbe cvijeća i sl.), sportska natjecanja (jedriličarske regate, natjecanja u plivanju, natjecanja u udičarenju, biciklistički maratoni, međunarodne igre umirovljenika, pješačenjem do zdravlja, nogometni, teniski, stolno teniski, košarkaški turniri i sl.), proslave (npr. Margaretino leto, Ružica vinodola, ispraćaj Stare godine u podne, obilježavanje državnih praznika, dani općina/gradova i njihovih zaštitnika), festivale (blues festival, klapska večer, dječji festivali, festival uličnih zabavljača, Bakar i serenade), moto

susrete i gastro manifestacije (fritaja od šparoga, festival jagoda, festival kolača i sladoleda) i sl.

Za ribarstveno područje su zanimljive manifestacije i događanja, koja se bave promocijom ribarstvene i pomorske baštine, kao npr.: Pomorska bitka (Bakar), natjecanja u udičarenju (Arbunijada – Kostrena), doček konvoja brodova povodom proslave sv. Nikole (Bakar), Kostrenska lignjada, Ribolovni kup Sv. Jakova (Jadranovo, Crikvenica), Vožnja brodovima Vinodolskom rivijerom, Fešta od tune (Jadranovo), Ribarska noć (Novi Vinodolski), Primorska noć (Selce), Ribarska noć (Klenovica), Dagnjada (Jadranovo), Ribolovni kup (Crikvenica), Mornarska večer (Novi Vinodolski), Ribarski tjedan (Crikvenica), Dani liganj (Crikvenica), Lignjada (Jadranovo). Organizacijom manifestacija se bave JLS-i i ugostitelji s područja, dok lokalni sektor ribarstva nije aktivni sudionik (kod opskrbe lokalnim ulovom, prikaza ribarskih vještina i sl.).

Goranski kraj ne zaostaje puno sa manifestacijama i događajima, pogotovo Općina Fužine koja već dugi niz godina organizira šire prepoznat ispraćaj Stare godine u podne. Ispraćaj Stare godine u podne je događaj koji svake godine bilježi sve veći broj posjetilaca.

Osim spomenutog, u goranskom kraju ribarstvenog područja postoje još neke karakteristične manifestacije kao što su u Lokvama: Žabarska noć u Lokvama, Marohljini i ljekovito bilje - branje gljiva i bilja te zabavna manifestacija u Liču (Fužine), Međunarodni susret glazbenika i pjesnika u Fužinama, Kup Hrvatske u sanjkanju na kotačićima u Lokvama, Regata tradicijskih morskih barki na jedra na jezeru Bajer (Fužine), Goranska kiparska radionica (Lokve), Polumaraton „Tri jezera“ (Fužine), Dan jagoda (Fužine), Opera na jezeru (Lokve), Ljeto u Fužinama, Hodočašće i tradicionalne pastirske igre (Fužine), Pješice oko jezera u Lokvama, Kuhanje kotlića (Lokve), Međunarodni susret puhača u Fužinama, Pohod na Risnjak (Lokve), Gljivarijada Lič (Fužine), Noć špilja (Lokve), Bakljama oko jezera (Fužine) i sl.

Ribarstvena i pomorska povijesna baština

Ribarstveno područje ima veliku ribarstvenu povijest, koja se na temelju povijesnih izvora može pratiti od 4.stoljeća prije Krista i početka utjecaja Grka na Jadranu do početka modernog ribolova motoriziranim plovilima početkom 20.stoljeća. Najstariji pronađeni trag ribolova na ribarstvenom području je udica iz 1. stoljeća pronađena na nasipu rijeke Dubračine - Crikvenica. Pod utjecajem Grka u početku se većinom obavljao tunolov velikim priobalnim mrežama, koje su se postavljale na mjestima s promatračnicama gdje su prolazile jata tuna. Promatračnice odnosno stajaće tunolovke ili tunere su se sastojale od strmih ljestvi visokih 20 do 30 m koso položenih iznad mora i često malih kućica pokraj tunera, koje su za vrijeme tunolova koristili zakupci tunera (ribari). Tunolov sa stajaćih tunera je stoljećima bio glavni oblik gospodarskog ribolova na području Kvarnera i Vinodolskog kanala do pojave motoriziranih ribarskih plovila početkom 20. stoljeća kada ribolov tunerama gubi ekonomsku isplativost. Glavno ribolovno područje je bilo Crikveničko, ostatak naselja u priobalnom djelu ribarstvenog područja TUNERA se većinom bavio poljoprivredom. Područje srednjevjekovnog Vinodola (od Grobnika do Ledenica s priobalnim pojasom smještenom u ribarstvenom području), početkom 13. stoljeća postaje posjed Frankopana i kasnije Zrinskih. Iz vremena Zrinskih i Frankopana postoje zapisi o vlasništvu najstarije poznate tunere na području. U doba Frankopana postoje odredbe o ponašanju u lukama i pristaništima unutar posjeda i ribolov se odvijao isključivo na pogodnim lovištima (poštama), na kojima su mogli loviti samo najamni ribari (sa posjeda) organizirani u ribarske družbe. Pošte su pristupačno mjesto uz obalu s morskim dnom bez većih stijena koje bi mogle oštetiti mrežu. Dokaz takvog ribolova su instrukcije koje je Juraj Zrinski dao upravitelju svojih gradova u Primorju za lov srdela, papalina i skušica u tom kanalu. Postoji i dokaz o donaciji kojom Nikola Zrinski daruje dvije pošte na crikveničkom posjedu u obliku isprave. Do početka 20. stoljeća ribolov male plave ribe se, u ribarstvenom i širem području istočne obale Jadrana, odvijao u zatvorenim kanalima, zaljevima i uvalama, najčešće pasivnim alatima i mrežama potegačama (s obale).

Ribolov je obavljala ribarska družina, koja se sastojala od 8 do 10 ribara. Na ribarstvenom području i šire, ribolov sa stajaćih tunera se obavljao u periodu od travnja do listopada. Tunere su bile u upotrebi do šezdesetih godina 20. stoljeća, nakon čega se uvode tehnološki napredniji lov motoriziranim tunolovcima. Kvarnersko područje je u doba prvih motoriziranih tunolovaca, 1931. godine bilo najbogatije lovište tuna na Jadranu. U to doba je na kvarnerskom području postojalo 38 stajaćih tunera. Početak tunolova motoriziranim tunolovcima, zbog nekontroliranog izlova i povećanja broja tunolovaca označava kraj stajaćih tunera nakon Drugog svjetskog rata. Crikveničko područje je početkom 20. stoljeća bilo jedno od vodećih ribarskih središta Jadrana. Najveća zasluga pripada pionirima crikveničkog modernog ribarstva, obitelji Skomreža. Oni su se na ribarstvenom području i šire prvi bavili istraživačkim ribolovom te su proučavanjem ribolova u drugim zemljama razvijali ribolovne tehnike pogodne za crikveničko područje. Prvi su na Jadranu i Sredozemlju nabavili motorno plovilo, razvili kočarski ribolov uz pomoć širilica, izradili mrežu plivaricu na jezik i uveli petrolejski feral prilikom ribolova plivaricom. Osim ribolovnih tehnika razvili su i nove načine upravljanja motoriziranom ribolovnom flotom. Flota u njihovom vlasništvu je uključivala plovilo s mehaničarskom radionicom, malom bolnicom, skladištem za gorivo i hranu i plovilom hladnjačom. Takav sastav flote je omogućavao duži boravak na moru i bitno smanjenje troškova ribolova. Nakon Prvog svjetskog rata osnovali su Ribarsku zadrugu, koja je funkcionirala slično današnjim ribarskim zadrugama. Sudjelovali su u razvoju ribarske burze i ribarske tržnice proizvoda ribarstva sa područja. Također su u sklopu zadruge razvili tvornicu ribljih prerađevina na području Crikvenice i kasnije modernu tvornicu u Sv. Jeleni, Dramlju (1940. – 1953.). Zadruga se pod vodstvom Skomreža bavila i ribarskim tečajevima i tečajevima za vozače motornih vozila, a u uvali Klimno na otoku Krku uzgojem oštriga. Nakon Drugog svjetskog rata aktivnosti gospodarskog ribolova polako počinju nestajati.¹

Slika 2. Bakarac, tunera

obale ribarstvenog područja i svjedočanstvo o glavnoj gospodarskoj djelatnosti u prošlosti. Obnovljene tunere se nalaze u Bakarcu, Selcu, Klenovici, Jadranovu i na otočiću San Marino u Novom Vinodolskom. Prema podacima Muzeja grada Crikvenice unutar ribarstvenog područja postoji pisani trag o ukupno 16 tunera (Prilog 5.).

Brodogradnja u ribarstvenom području počinje dobivati značaj izgradnjom Karolinske ceste u prvoj polovici 18. stoljeća, kada je trebalo stvoriti preduvjete razvoja metalurgije i drvne i

U današnje doba se izgubio trag predmetima, koji su na različitim izložbama od 1933. godine predstavljali bogatu ribarstvenu povijest. Muzej grada Crikvenice je organizirao 2011. godine izložbu o ribarstvu Crikvenice i okolice kako bi, između ostalog, prikupili podatke i predmete koji će postati temelj buduće muzejske zbirke. Tunere na ribarstvenom području više nemaju nikakav ekonomski karakter već predstavljaju prepoznatljivi vizualni identitet

¹ Svi podaci iz ovoga poglavlja u vezi ribarstva su preuzeti i obrađeni iz kataloga Muzeja Grada Crikvenice, „Rogi ribaru“, Irena Jurić, prosinac 2011.

drvoprerađivačke industrije. Takvi preduvjeti su stvoreni izgradnjom Karolinske ceste i razvojem drvne i metalurgijske industrije u Gorskom kotaru. Prvo brodogradilište na istočnoj obali Jadrana je izgrađeno 1729. godine u Kraljevici. U sklopu brodogradilišta Kraljevica se nalazi zbirka maketa brodova. Zbirka se sastoji od maketa brodova građenih u brodogradilištu nakon drugog svjetskog rata, maketa jedrenjaka građenih u 19. stoljeću, slika brodova i dijelova brodograditeljskog alata koji se koristio u brodogradilištu. Brodogradilište u Kraljevici je prestalo postojati u periodu od 2012. do 2014. Odlukom o stečaju Vlade RH. Tvrtka Dalmont d.o.o. 2014. godine preuzima koncesiju cjelokupnog brodogradilišta Kraljevica i time nastavlja povijest dugu 286 godina. U Martinšćici u Općini Kostrena se nalazi brodogradilište Viktor Lenac, osnovano 1896. godine. To je jedno od najvećih brodogradilišta u djelatnosti remonta, preinaka i offshorea na Sredozemlju i među prvima u svijetu koje je započelo s produljenjima brodova.

Prirodna baština

Prema podacima Hrvatske agencije za okoliš i prirodu, na ribarstvenom području se nalazi 9 špilja ukupne duljine 321m. Na 39 lokacija je registrirano 19 tipova kopnenih staništa zajednica biljaka karakterističnog za ribarstveno područje i 6 tipova ugroženih i rijetkih staništa morskog bentosa na 34 lokacije (Tablica 2.). Na području je registrirano ukupno 7.749 biljnih vrsta².

Tablica 2. Tipovi staništa na ribarstvenom području prema Nacionalnoj klasifikaciji staništa

Tipovi kopnenih staništa	Tipovi morskih bentosa
- Cret zvjezdastog šaša i rosike	- Cirkalitoralna čvrsta dna i stijene
- Grebenjača rešetkaste mrižice i grebenskog trpuca	- Cirkalitoralni muljevi
- Kamenjara crvenog primorskog vriska i šaša crljenike	- Cirkalitoralni pijesci
- Livade crvene vlasulje i obične rosulje	- Infralitoralna čvrsta dna i stijene
- Livade i pašnjaci šiljke i vlasastog zmijka	- Infralitoralni sitni pijesci s više ili manje mulja
- Livade trobridog i lisičjeg šaša	- Naselja posidonije
- Močvara mjehurastog šaša	
- Močvarna šuma jele s blijedožučkastim šašem	
- Rudine uskolisne šašike i oštrog šaša	
- Točilo primorskog mekinjaka	
- Travnjaci ilirske vlasulje i gomoljaste vlasnjače	
- Travnjak ilirske sabljice i primorske beskoljenke	
- Zajednica mahovinaste merinke i bijele padimovice	
- Zajednica obične koprive i velike crkvine	
- Zajednica plivajuće pirevine	
- Zajednica polegla mlječike i morske makovice	
- Zajednica primorskog divljeg ječma	
- Zajednica rascjepkane slezenice i hajekove pušine	
- Zajednica streličaste kiselice i jednogodišnje treskavice	

Izvor: Informacijski sustav zaštite prirode <http://www.bioportal.hr/gis/> stanje na dan 20.01.2017.

Prema podacima preuzetih sa informacijskog sustava zaštite prirode, poučne info ploče se nalaze kod špilja Lokvarke i Vrelo i u parku šuma Golubinjak.

U tablici 3. su navedena Zaštićena područja koja se nalaze unutar ribarstvenog područja. Prema kategoriji zaštite ribarstveno područje je dio Nacionalnog parka Risnjak (ukupne površine 63,44km², od toga je 4,23km² u ribarstvenom području). Unutar područja se prema kategoriji zaštite nalazi strogi rezervat, posebni rezervat i spomenici prirode. U Gorskom kotaru postoji više registriranih Zaštićenih područja.

Tablica 3. Zaštićena područja u ribarstvenom području

JLS	Kategorija zaštite	Naziv	Broj registra	Površina
-----	--------------------	-------	---------------	----------

² Izvor: Informacijski sustav zaštite prirode <http://www.bioportal.hr/gis/> stanje na dan 20.01.2017.

Bakar	Nacionalni park	RISNJAK	32	224 ha
Crikvenica	Spomenik prirode	HRAST U GULJANOVOM DOLCU I	450	0,00 ha
Crikvenica	Spomenik prirode	HRAST U GULJANOVOM DOLCU II	451	0,00 ha
Lokve	Nacionalni park	RISNJAK	32	199 ha
Lokve	Posebni rezervat	DEBELA LIPA - VELIKA REBAR	125	125,01 ha
Lokve	Spomenik prirode	LOKVARKA	55	0,00 ha
Lokve	Park šuma	GOLUBINJAK	37	53,05 ha
Novi vinodolski	Strogi rezervat	BIJELE I SAMARSKÉ STIJENE	350	1.121,70 ha

Izvor: Informacijski sustav zaštite prirode <http://www.bioportal.hr/gis/> stanje na dan 28.12.2016.

Obala priobalnog područja je zbog mnogobrojnih uvala, plaža i čistoće mora atraktivna za kupanje i rekreaciju. Prema podacima koje vodi Institut za oceanografiju i ribarstvo na temelju rezultata ispitivanja sa 53 postaje u periodu od 2013. do 2016. kakvoća mora na plažama unutar ribarstvenog područja je ocijenjena sa najvišom ocjenom – izvrsno. Unutar područja se na 40 plaža provodi praćenje kakvoće mora za kupanje. Polovina plaža na kojima se provodi praćenje se nalazi na području grada Crikvenica. Od toga su 34 uređene, 6 ih je prirodnih i ukupne su dužine preko 20 km. Uređene plaže su pretežito šljunčane i betonirane, polovina ih nema nikakvu, a ostatak nisku i visoku vegetaciju. Prosječna temperatura mora za vrijeme sezone kupanja od 01. lipnja do 15. rujna iznosi 20,66°C. Plaže su pretežno valovitog oblika ili su uvučene uvale na kojima prevladava sjeverni vjetar. Većini plaža se može pristupiti putem asfaltirane ceste i većina ima parking koji se ne naplaćuje, dok se parking naplaćuje na 10 plaža. Gustoća kupaca tijekom sezone kupanja je na njih 33 procijenjena kao visoka. Na većini uređenih plaža se nalaze ugostiteljski i sanitarni objekti. Trećina uređenih plaža ima spasilačku službu i nudi uslugu iznajmljivanja opreme ili ima uređene prostore za sportove na kopnu i vodi. Prema analizi upravljanja plažama na području PGŽ u „Regionalnom programu uređenja i upravljanja morskim plažama PGŽ identificirane su postojeće i potencijalne plaže u svrhu stvaranja baze podataka plažnih prostora. Iz navedene analize na ribarstvenom području je identificirano ukupno 92 postojeće i potencijalne plaže i sve pripadaju subregiji „Istočno priobalje“. U PGŽ je identificirano ukupno 406 plaža, udio plaža iz Istočnog priobalja je 23%. Cilj međunarodnog ekološkog programa zaštite okoliša mora i priobalja „Plava zastava“ je održivo upravljanje i gospodarenje morem i obalnim pojasom. Podizanje „Plave zastave“ na plažama i marinama, priznanje je udovoljavanju strogih kriterija za održivo upravljanje i gospodarenje morem i obalnim pojasom. „Plava zastava“ je priznanje koje se dodjeljuje samo za jednu sezonu. U RH je za provedbu programa „Plava zastava“ zadužena ekološka udruga „Lijepa naša“. U 2016. godini u RH se na ukupno 94 plaža i 20 marina vijorila Plava zastava, od toga u PGŽ na 25 plaža i 3 marine. Unutar ribarstvenog područja kriterijima za Plavu zastavu je udovoljilo 5 plaža³.

Na ribarstvenom području se najmanje jednom godišnje organiziraju ronilačke akcije čišćenja podmorja. Akcije čišćenja podmorja se organiziraju od strane JLS-a, ŽLU i ronilačkih klubova. Prema informacijama i vlastitoj procijeni ronilačkih klubova koji provode akcije čišćenja, stanje morskog dna su ocijenili jako dobrim (Kostrena), više nego zadovoljavajuće (Novi Vinodolski) i zadovoljavajućim (Kraljevica). Na području Grada Crikvenica stanje dna u priobalnom području izvan naselja (obala, uvale i dr.) je ocijenjeno kao čisto s minimalnom količinom otpada, u priobalnom području uz naselja (luke, lučice i dr.) dno je devastirano, pokriveno marinskim sedimentom, te je zamijećen nestanak flore i faune. Područje na

³ Popis plaža i marina nagrađenih Plavom zastavom u 2016. godini (<http://www.lijepa-nasa.hr/plava-zastava.html>)

otvorenom moru je ocijenjeno kao najviše očuvano, netaknuto, potpuno prirodno, bogato florom i pridnenom faunom bez otpada. Općenito je primijećeno opadanje ribljeg fonda u priobalnom području. Na lokacijama na kojima se provodi rekreativno ronjenje, a koje je zbog podvodnih stijena i hrudi nepristupačno za ribolov ocjenjuju bogato florom i faunom. Glomazni otpad ronionci ne vade iz mora jer bi time napravili veću štetu nego korist, pošto se glomazni otpad u kratkom roku prekrije morskim algama i služi kao mrjestilište za manje ribe, hobotnice i lignje. Čišćenje morskog dna je međunarodnog karaktera te pod pokroviteljstvom JLS-a i ŽLU-a zna sakupiti i do 150 domaćih i stranih ronionca. Svi ronilački klubovi (i centri) u svojoj ponudi imaju ronilačke tečajeve, rekreativno ronjenje, izlete brodom, najam opreme i sl. Ronilački klubovi predstavljaju bitan dio u turističkoj ponudi i pogotovo u očuvanju i zaštiti morskog podmorja.

1.1.4.Natura 2000

U Prilogu 2. su prikazana područja očuvanja značajna za ptice i područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove kao i popis lokaliteta koji se nalazi unutar ribarstvenog područja. Područje očuvanja značajna za ptice pokriva 73,8% ribarstvenog područja ili 422,47km², a lokaliteti područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove pokriva 74,2%, odnosno 425,1km².

1.1.5.Stanje društvene i komunalne infrastrukture

Prometna infrastruktura

Cestovnu infrastrukturu na ribarstvenom području čine autoceste, državne ceste, županijske ceste i lokalne ceste. Na ribarstvenom području u goranskom dijelu prolazi autocesta A6 Bosiljevo - Rijeka, koja se na čvorištu Oštrovica spaja sa autocestom A7. Autocesta A7 G.P. Rupa (granica Republike Slovenije) – Matulji – Orehovica – Sv. Kuzam – Hreljin – Šmrika (D8) u ribarstvenom području je ukupne duljine 44,6km. Autoceste koje prolaze područjem omogućuju odličnu povezanost sa svim dijelovima Hrvatske i susjednim državama. Prema podacima u PPUO/G planirana je izgradnja dionice autoceste A7 Križišće – Novi Vinodolski – Senj – Žuta Lokva, kojom bi se omogućila bolja povezanost sa Senjom, Rabom i Dalmacijom, kao i daljnji razvoj turizma.

Od državnih cesta na ribarstvenom području prolazi državna cesta D8, jedna od glavnih državnih cesta koja spaja sjeverni i južni Jadran. D8 se spaja sa čvorištem Sv. Kuzam (A7) i spušta do luke Bakar na zapadu, te je u tom dijelu ukupne duljine 3,1 km. D8 kod naselja Šmrika povezuje kopno s otokom Krkom do Baške i duljine je 48,1 km. Do D8 se također spušta D3 u smjeru Gornje Jelenje (D3) – čvorište Oštrovica (A6) – Meja - Križišće – Šmrika (D8) i ukupne je duljine 20,3 km. Na ribarstvenom području se nalaze županijske ceste ukupne duljine 268,7 km i omogućavaju dobru povezanost Gorskog kotara sa priobaljem i otocima, kao i dobru povezanost mjesta i naselja smještenih unutar ribarstvenog područja.

Županijske ceste (ŽC) koje prolaze ribarstvenim područjem i njihova duljina su:

ŽC5059 (Ž5205 – Škrljevo – Krasica – Praputnjak – D501 - 5,8 km), **ŽC5062** (D3 – Fužine – Lič – Lukovo – Bribir – Jargovo – D8 - 45,1 km,), **ŽC5064** (Križišće (D501) – Drivenik – Bribir – N. Vinodolski (D8) - 23,4km), **ŽC5065** (D8 – Kraljevica – Ž5189 - 1,8 km), **ŽC5067** (Homer – Lokve – D3 - 4,8 km), **ŽC5068** (Ž5191 – Vrata – Fužine – Zlobin – Križišće (D501) - 26,3 km), **ŽC5088** (D8 – Jadranovo – D8 - 3 km), **ŽC5089** (Belobrajčići (Ž5064) – Tribalj – Crikvenica (Ž5091) - 7,3 km), **ŽC5090** (D8 – Dramalj – D8 - 1,7km), **ŽC5092** (Selce: D8 – D8 - 1,8km), **ŽC5093** (Ž5062 – Ž5094 - 1km), **ŽC5094** (Novi Vinodolski (D8) – Bater – Breze – Ž5191 - 41,3km), **ŽC5109** (Klenovica: D8 – D8 - 2,9km), **ŽC5110** (Klenovica (D8) – Krivi Put – Prokike (D23) - 32,2 km), **ŽC5191** (Lokve (D3) – Mrkopalj – Jezerane (D23) - 63,8km), **ŽC5205** (Čavle (D3) – Škrljevo (Ž5059) – čvorište Sv. Kuzam (A7) - 6,5km)⁴.

⁴ Iz Odluke o razvrstavanju javnih cesta (NN 96/2016)

Dobra povezanost ribarstvenog područja se vidi kroz lokalne ceste, koje su unutar ribarstvenog područja ukupne duljine⁵ 51,8 km. Prema Izvješću o obavljenoj reviziji Džavnog ureda za reviziju u studenom 2013. godine na ribarstvenom području je ukupno bilo registrirano 477,12 km nerazvrstanih cesta.

Većina problema kod prometne infrastrukture unutar JLS je povezana s nezadovoljavajućim stanjem kolnika, potrebama oko proširenja i uređenja prometne mreže, uređenjem kolnika za pješake i nepostojanjem pločnika na većini lokalnih prometnica. Usljed prometnih gužvi za vrijeme trajanje ljetne sezone, u priobalnim JLS-ima je izražena potreba za parkirnim mjestima kao i problem velikog broja crnih točaka u prometu.

Javni cestovni promet

U gorskom području javni prijevoz je otežan, većinom se oslanja na autobusne međumjesne linije, koje su zbog nedovoljnog broja putnika neisplative za uvođenje većeg broja redovnih linija. Autobusnim linijama se redovito koriste učenici srednjih i osnovnih škola. Osim toga, Općina Fužine za potrebe posjeta turističkih manifestacija na svome području ima uspostavljenu cjelogodišnju autobusnu liniju Rijeka – Fužine – Zagreb. Povezanost sa većim gradskim središtima se odvija iz Delnica, koje su autobusnim linijama dobro povezane s Rijekom.

Priobalna regija ribarstvenog područja ima dobro razvijenu autoprijevozničku uslugu na županijskoj i lokalnoj razini uz pomoć linijskog i ugovorenog prijevoza. Postoje dva autobusna kolodvora te preko stotinjak stajališta. Stajališta su u funkcionalnom, ali lošem stanju, njihovim održavanjem se bave komunalna poduzeća u većinskom vlasništvu JLS. U ribarstvenom području usluge prijevoza putnika obavljaju Viola – Impex d.o.o. Delnice, Komunalno društvo Autotrolej d.o.o., Gradsko komunalno društvo Dobra d.o.o. Bakar⁶. Na razini PGŽ i ribarstvenog područja, najznačajniji lokalni i međunarodni autoprijevoznik je Autrotrans d.o.o. čije su usluge međunarodnog transporta prepoznate i nagrađene „BestBuy Award“ nagradom za najbolji omjer cijene i kvalitete. U svim JLS postoji potreba za obnovom postojećih i izgradnjom novih autobusnih stajališta i kolodvora.

Željeznička infrastruktura

Većina putničkog željezničkog prometa se odvija u goranskom dijelu ribarstvenog područja kroz koji prolazi dio magistralne željezničke pruge I reda (Rijeka – Delnice – Karlovac Zagreb). Pruga je od međunarodnog značaja – povezuje Budimpeštu s Jadranskim morem. Željeznička pruga je izgrađena 1873. godine te je u to vrijeme potaknula razvoj industrije, ali i nestajanje starih zanata, kao što su prijevozništvo i prerada željeza. Razvoj industrije je trajao do početaka 20. stoljeća nakon čega razvoj konstantno opada, potaknut različitim događajima u povijesti toga kraja (iseljavanje stanovništva u Ameriku, ratovi i u najnovije vrijeme privatizacija). Općenito, željeznička pruga zbog svoje zastarjelosti, dotrajalosti, ograničenja, brdskog profila i slabe iskorištenosti, ne doprinosi razvoju područja. Planirane su rekonstrukcije, proširenja i produženja postojeće pruge radi povećanja sigurnost i propusne moći željezničke pruge. U priobalnom dijelu ribarstvenog područja na području Grada Bakra i Općine Kostrena postoji dio osnovnog magistralnog pravca, specijaliziranog za rasute terete bez mogućnosti putničkih usluga prijevoza.

Planira se željeznička pruga velikih učinkovitosti Trst - Kopar - Lupoglav - Rijeka - Josipdol (Karlovac) - Zagreb / Split – Dubrovnik. Također se planira uvođenje „gradske željeznice“ od Jurdana do Škrljeva kao oblik javnog gradskog prijevoza.

⁵ Prema podacima iz strateških razvojnih dokumenata za JLS unutar ribarstvenog područja za razdoblja 2014. – 2020. (Općina Kostrena); 2015. – 2020. (Grad Bakar, Grad Novi Vinodolski), 2016. – 2020. (Općina Fužine, Općina Lokve), 2016. – 2022. (Grad Kraljevica).

⁶ Zbirni podaci iz PPUO/G i važećih strategija razvoja JLS

Na ribarstvenom području, uz trasu magistralne željezničke pruge Zagreb – Rijeka, nalaze se slijedeće željezničke stanice otvorene za javni putnički promet: Škrljevo (ima funkciju predkolodvora čvora Rijeka), Meja, Melnice, Plase, Zlobin, putnički međumjesni kolodvori Lokve i Fužine⁷. Putnički promet nije dovoljno iskorišten i može predstavljati potencijal u daljnjem povezivanju goranskog i priobalnog djela osiguravajući mobilnost stanovništva i dodatnu turističku ponudu.

Slika 3. Karta željezničke mreže na ribarstvenom području

Izvor: portal zeljeznice.net, preuzeto 30.01.2017.

Zračni promet

Unutar ribarstvenog područja ne nalaze se zračne luke. Najbliža zračna luka je Zračna luka Rijeka na otoku Krku u Omišlju. Zračna luka je povezana s Rijekom i Crikvenicom preko Kraljevice redovnim kombi linijama, do 30 min. vožnje. Zračna luka Rijeka je međunarodna luka sa cjelogodišnjim redovitim i charter prometom. Na udaljenosti od otprilike 1,5 sati vožnje autocestom od Rijeke se nalazi Zračna luka Franjo Tuđman. Zračna luka je najznačajnija u RH, smještena u Velikoj Gorici u blizini Zagreba. U blizini ribarstvenog područja se nalazi i sportski aerodrom Grobnik. Prema PPUO i idejnoj dokumentaciji, zbog neposredne blizine automotodroma Grobnik, budućeg Regionalnog sportsko-rekreacijskog i turističkog centra Platak, Golf terena Dubina i Streljačkog centra Kovačine, aerodrom Grobnik se planira rekonstruirati za charter letove kapaciteta od 30 do 50 putnika. U pojedinim JLS-ima sportska igrališta i slične lokacije ujedno imaju ili im je planirana funkcija heliodroma za interventne potrebe.

Pomorska infrastruktura

U prošlosti, cjelokupni pomorski promet šireg područja je bio orijentiran prema luci u Bakru, što je uvjetovalo gospodarski razvoj kroz povezanost goranskog i priobalnog dijela. Takva povezanost je osiguravala i industrijski razvoj goranskog područja u smislu osiguravanja sirovina za metalurgiju i brodogradnju, kao i pružanje usluga prijevoznitva, smještaja i začetke turizma. Nakon što je primat preuzela Riječka luka, JLS iz Gorskog kotara su se zbog blizine autocesta i željezničke pruge u potpunosti orijentirali na tu luku. U luci Rijeka postoje terminali

⁷ Zbirni podaci iz PPUO/G i važećih strategija razvoja JLS-a

za prijevoz različitih tereta, kao što su rasuti tereti, žitarice, kontejneri, drvo, voće, povrće, smrznuto meso i riba. Luka Rijeka je od osobitog gospodarskog interesa za RH i obuhvaća bazene: Rijeka, Sušak, Bakar, Omišalj i Raša. U priobalnom djelu ribarstvenog područja pomorski promet se odvija u lukama otvorenim za javni promet. **Luke za javni promet su:** Luka Bakar (od županijskog značaja), luke na obali Podbok i obali Goranin (državni značaj), Luka Novi Vinodolski (od županijskog značaja) i Luka Crikvenica (županijski značaj). **Luke otvorene za javni promet od lokalnog značaja i privezišta su:** Stara Voda, Klenovica, Podurinj, Žurkovo Bakarac, Črišnjeva, Kraljevica, Podvorska, Potok Dubračina, Porto-Teplo, Omorika, Mediteran, Črni mul, Jadranovo, Zamlat - Grabrova - Perkov mul – Mulina, Lokvišće, Havišće – Grbić, Vodna, Selce, Slana, Knežina, mul ispred hotela (Selce), Češka plaža (Selce), Pazdehova, Vrtina, Omorika, Brščanovica Dobra, Carevo, Lipica, Trnova, Dumboka, Neriz, Povile, Smokvica-Krmpotska i Muroskva. Luke od lokalnog značaja i privezišta su ukupnog kapaciteta 2.699⁸ priveza. Planirani broj vezova i privezišta prema PPU JLS-a je otprilike duplo veći od postojećih. Luke od lokalnog značaja i privezišta pružaju usluge privezišta za brodove za prijevoz putnika, turizam, za ribarske brodove, privez sportskih jahti, sportskih i drugih brodica te vezove domaćeg stanovništva. S ciljem razvoja nautičkog turizma u Lučici Carevo na području Grada Bakra se planira povećanje nautičkih i komunalnih vezova, izgradnja operativne obale s portalnim travel-liftom, prostorom za manipulaciju i servis, parkiralištem i ugostiteljskim objektom. Na području Grada Crikvenice je u travnju 2017. godine dovršena luka otvorena za javni promet lokalnog značaja Podvorska s 50 novih vezova, a planira se izgradnja nautičke marine s novih 250 vezova. Na području Grada Novi Vinodolski početkom lipnja 2017. godine očekuje se stavljanje u funkciju luke otvorene za javni promet Muroskva s 180 vezova i tijekom 2018. godine završetak izgradnje nove marine s 200 vezova za nautički turizam.

Na području se nalaze sljedeće **luke posebne namjene:** prekrcajna luka naftnih derivata u Urinju u sklopu zone Rafinerije nafte (neiskorištena zbog izgradnje naftovoda) i brodogradilište „Viktor Lenac“ (državni značaj). Osim trajektnog pristaništa u Luki Crikvenica, kapaciteta priveza jednog manjeg trajekta ili broda, na ribarstvenom području se početkom 2017.godine uvela nova županijska pomorska prometna linija Crikvenica – Šilo (Općina Dobrinj, otok Krk). Pomorska prometna linija Crikvenica – Šilo je prva takva linija na području PGŽ, koju na 6 godina zajednički subvencioniraju PGŽ, Grad Crikvenica i Općina Dobrinj, a s ciljem poboljšavanja povezanosti otoka i kopna. Grad Crikvenica, također, nudi prijevoz putnika uz pomoć brzog glisera „City boat“, kapaciteta do 12 putnika, kojom se povezuju sva četiri mjesta s područja Grada Crikvenice (Vela palada u Crikvenici, riva Mulina u Jadranovu, Pazdehova uvala u Dramlju i riva u Selcu). Luke od lokalnog značaja i razvijena obala predstavljaju potencijal za razvoj brzog i jeftinog javnog prijevoza kako bi se doprinijelo smanjenje prometnih gužva u vrijeme turističke sezone. Također, mogu stvoriti turistički potencijal u smislu razvoja izletničkih tura na okolna područja. Na cijelom ribarstvenom području za potrebe plovila se nalaze dvije benzinske crpke u Crikvenici i Novom Vinodolskom.

Informacijsko-komunikacijska struktura

Na ribarstvenom području se nalaze 24 poštanska ureda. Poštanski uredi se razlikuju prema poštanskim uslugama, radnom vremenu (u i van turističke sezone); što predstavlja problem stanovništvu s područja u slučajevima hitne dostave ili preuzimanja paketa. Na cijelom području je dostupna fiksna telefonija i prisutni su svi ponuđači mobilnih usluga, kao i u ostalim dijelovima RH. Kvaliteta mobilnog signala ovisi o reljefu, ali u zatvorenom i otvorenom

⁸ Zbirni podaci iz PPUO/G, važećih strategija razvoja JLS-a i Naredbi o razvrstaju luka otvorenih za javni promet na području Primorsko-goranske županije (NN 3/2015)

prostoru minimalna brzina prijenosa podataka je do 7,2 Mbit/s (2G). U cijelom priobalnom području su dostupne veće brzine mobilnog prijenosa podataka do 150 Mbit/s (4G)⁹.

Vodoopskrba

U gorskom dijelu ribarstvenog područja isporučitelj vodnih usluga je trgovačko društvo Komunalac vodoopskrba i odvodnja d.o.o. iz Delnica. Trenutno je priključeno 97% kućanstava. Sustav vodoopskrbe je rizičan zbog nepostojanja rezervi, nestabilnosti količine vode u pojedinim izvorima, velikih gubitaka tijekom transporta u ljetnim mjesecima, te za vrijeme kišnih razdoblja, manje kvalitete pitke vode i skupe energije. Planira se izgradnja regionalnog vodoopskrbnog sustava i razvoj postojećeg.

U priobalnom dijelu, Grad Bakar, Općina Kostrena, Grad Kraljevica i naselje Jadranovo su spojene na riječko – sušački vodoopskrbni sustav kojim upravlja Vodovod i kanalizacija d.o.o. Rijeka. Ovaj sustav koristi vodu iz izvora Zvir, Martinšćica, Perilo, Dobra i Rječina. Kapacitet vode u ovome vodoopskrbnom sustavu je toliki da se u ljetnim mjesecima voda iz ovoga sustava prodaje susjednim područjima, kada je povećana potreba za vodom. Priključeno je 96% kućanstava i 100% gospodarstava.

Za područje gradova Crikvenica i Novi Vinodolski isporučitelj vodnih usluga je komunalno poduzeće KTD Vodovod Žrnovica d.o.o., Novi Vinodolski. Voda za ovaj sustav iz izvorišta Žrnovica je izuzetno kvalitetna te nema potrebe za obradom¹⁰.

Odvodnja

Sustav odvodnje je slabije razvijen od sustava vodoopskrbe. Odvodnjom otpadnih voda, sanitarnih otpadnih voda, oborinskih voda ili mješavinom prije navedenih je pokriven znatno manji broj kućanstava i gospodarstava od vodoopskrbe. Sustav odvodnje je djelomično izgrađen tek u nekoliko gradova i općina na području Gorskog kotara, među kojima je i Općina Lokve. Ostalim JLS-ima je u planu izgradnja sustava za odvodnju fekalnih voda. Pružanjem usluga odvodnje u goranskom području se bavi isto trgovačko društvo kao i za vodoopskrbu - trgovačko društvo Komunalac vodoopskrba odvodnja d.o.o. Delnice.

U priobalnom području kanalizacijski sustav je djelomično izgrađen, zastario je i nedovoljnog kapaciteta. Postojeći sustavi odvodnje su većinom mješovitog, a manjim dijelom razdjelnog tipa. U svim priobalnim PPUO/G sa ribarstvenog područja je u planu izgradnja ili nadogradnja ekološki prihvatljivijih aglomeracijskih razdjelnih sustava odvodnje većih kapaciteta. Postojeća javna odvodnja je riješena kroz prikupljanje otpadnih voda uz pomoć crpnih stanica i obalnih kolektora nakon čega se otpadne vode djelomično mehanički pročišćavaju i ispuštaju u more preko podmorskog ispusta. Takav način odvodnje stvara rizik od onečišćenja morske vode, međutim, rezultati kontinuiranih mjerenja na ukupno 51 mjernoj postaji na plažama pokazuju more izvrsne kakvoće. Kućanstva i gospodarstva u ribarstvenom području koja nisu priključena na sustav javne odvodnje individualno rješavaju prikupljanje, pročišćavanje i zbrinjavanje otpadnih voda uz pomoć sabirnih jama, septičkih taložnica, kućnih bio-uređaja i sl.

Gospodarenje otpadom

JLS su odgovorni za prikupljanje i gospodarenje otpadom te određivanje lokacija za odlaganje. Prikupljanjem i zbrinjavanjem komunalnog otpada se bave komunalna poduzeća. Otpad s goranskog područja odvozi Komunalac d.o.o. iz Delnica na odlagalište Sović Laz u Delnicama, u priobalnom dijelu s područja gradova Bakra i Kraljevice te Općine Kostrena otpad prikuplja Čistoća d.o.o. iz Rijeke i vozi na odlagalište Viševac u Viškovu. Otpad s područja Grada Novi Vinodolski skuplja komunalno poduzeće Ivanj d.o.o., a s područja Grada Crikvenica komunalno poduzeće Murvica d.o.o. i voze na odlagalište Duplje na području Novog

⁹ Prema podacima s službenih stranica - Karta pokrivenosti: Hrvatski telekom. Vipnet i Tele2

¹⁰ Zbirni podaci iz važećih strategija razvoja JLS-a

Vinodolskog. Broj divljih odlagališta se posljednjih godina smanjuje što je rezultat provođenja edukativnih aktivnosti s ciljem razvoja ekološke svijesti i zaštite okoliša, kao i razvoj različitih sustava odvajanja otpada (iz kućanstva, na prometnicama, glomazni otpad, tehnološki otpad, recikliranje, eko otoci, prikupljanje staklene ambalaže i sl.).

Na području Općine Kostrena postoje veliki generatori industrijskog otpada, INA RNR Urinj i Brodogradilište Viktor Lenac d.d. Zahvaljujući planiranom skladištenju i obrađivanju nekih vrsta opasnog otpada ne postoji negativan utjecaj na okoliš van područja namijenjenih za skladištenje i zbrinjavanje unutar industrijskih područja.¹¹

Energetika

Ribarstveno područje je u potpunosti pokriveno elektroenergetskom mrežom. Sadašnji kapaciteti su dostatni za kućanstva i gospodarstvo. Većina električne energije se doprema putem trafostanica i nadzemnih vodova, koji prolaze uz naselja. Budući vodovi većih kapaciteta planiraju se izvoditi podzemno unutar građevinskih područja, a postojeći nadzemni vodovi će se postupno zamjenjivati podzemnim. Proizvođače električne energije čini hidroenergetski sustav Vinodol, koji se sastoji od: reverzibilne hidroelektrane Lepenica, crpne hidroelektrane Fužine i hidroelektrane Vinodol te Termoelektrane Rijeka. Hidroenergetski sustav Vinodol koristi vodu iz akumulacijskih jezera, u koji se skuplja voda iz izvora Velike Ličanke i potoka Kostanjevica te iz akumulacijskih jezera Lokvarka i Lepenica. Navedena postrojenja CHE Fužine, odnosno RHE Lepenica, u turbinskom režimu rada dobavljaju vodu iz akumulacija Lokvarka, odnosno Lepenica, u akumulaciju Bajer, a u crpnom režimu rada, kod velikih dotoka i da se spriječi preljev na brani Bajer, prebacuju vodu u suprotnim smjerovima (iz akumulacije Bajer u akumulacije Lokvarka odnosno Lepenica). Crpnom stanicom Križ se u akumulaciju Lokvarka ubacuju vode potoka Križ, a crpnom stanicom Lič u glavni dovod se ubacuje dio voda Ličanke i vode iz akumulacije Potkoš. U cjevovod Lič se dovode i vode potoka Benkovac.

Termoelektrana Rijeka se nalazi na obalnom području Općine Kostrena, a za proizvodnju električne energije koristi loživo ulje. Kapacitetom od 320 MW u potpunosti zadovoljava najveće potrošače električne energije s područja, a to su rafinerija INA i brodogradilište „Viktor Lenac“. Izlazak iz pogona TE Rijeka je predviđen u 2017. godine, jer se u PGŽ planira prelazak na plin kao pogonsku sirovinu.

Na ribarstvenom području opskrba plinom se vrši preko plinovodnog sustava Grada Rijeke, kojim su obuhvaćeni dijelovi Općine Kostrena i Grada Kraljevica. Plinifikacija ostalih JLS s područja putem mreže plinoopskrbe je planirana u PPUO/G, izgradnjom mjerno redukcijskih stanica. Područjem prolazi magistralni plinovod Pula – Karlovac, osigurano je šest mjerno redukcijskih stanica, od kojih su izgrađene Rijeka zapad, odvojak magistralnog plinovoda od Kamenjaka do Kukljanova te Rijeka istok. Uskoro će se dovršiti mjernoredukcijske stanice Delnice, a redukcijske stanice Vrbovsko, Urinj i Omišalj se tek namjeravaju graditi. Izgrađen je odvojak magistralnog plinovoda Rijeka istok preko redukcijske stanice Urinj do Omišlja, čime su osigurani preduvjeti za prelazak Ininih postrojenja na prirodni plin. Na otoku Krku je predviđena lokacija terminala za ukapljeni plin. Na regionalnoj i lokalnoj razini se potiče smanjenje potrošnje krutih goriva prelazak na plin i veće korištenje OIE. Potencijal za korištenje OIE postoji kod iskorištavanja energije vjetra, sunce, mora i tekućica. Prostornim planom PGŽ-a je predviđena izgradnja pet vjetroelektrana, od toga ih je 4 predviđeno unutar ribarstvenog područja (3 na području Grada Bakar i 1 na području Grada Novi Vinodolski). Iskorištavanje sunčeve energije putem autonomnih solarnih elektrana je PP PGŽ predviđeno na šest lokacija, od toga se jedna lokacija nalazi unutar ribarstvenog područja na području Grada Novi Vinodolski.

¹¹ Zbirni podaci iz važećih strategija razvoja JLS-a i PP PGŽ

Kulturna infrastruktura

Zbog slabe zastupljenosti nositelja kulturne djelatnosti, pogotovo u goranskom djelu, stanovnici ribarstvenog područja su za kulturne potrebe više orijentirani na kulturni centar PGŽ-a, Grad Rijeku. Za potrebe održavanja kulturnih događanja, priredbi, predstavljanja radova, radionica i sl. stanovništvo Gorskog kotara koristi prostorije društvenih domova. Lokalno stanovništvo ima mogućnost posudbe knjiga uz pomoć Bibliobusa Gradske knjižnice Rijeka, koji dolazi jednom tjedno. U Gorskom kotaru u naselju Lič, Općini Fužine se nalazi Kulturno povijesna zbirka Lič koja prikazuje etnografske karakteristike stanovnika s područja Gorskog kotara. U Općini Lokve nalazi se jedini europski Muzej žaba. Priobalne JLS imaju knjižnice, koje uz knjižnične usluge nude i različite kulturno – umjetničko – zabavne programe, najčešće povezane s očuvanjem tradicije kraja. Baš zbog svojih programa knjižnice predstavljaju kulturne i informativne centre priobalnih JLS-a. Na području Grada Bakra nalazi se nekoliko galerija i muzeja: Mali muzej “Rati” na Praputnjaku te u Bakru: Galerija “Biskupija”, Galerija – atelje “Paulić” i Galerija “Bakar”. Na području Općine Kostrena se planira gradnja muzeja pomoraca bez zidova „Kad dojdeš da najdeš“.

Grad Crikvenica na svom području ima, muzej, galeriju, knjižnicu i čitaonicu. Muzej grada Crikvenice nema stalni postav i orijentiran je na turističku sezonu za posjetitelje kojima nudi povremene izložbe, edukacije i događanja. U naselju Jadranovo na području Grada Crikvenica u 2015. godini otvoren je mali muzej ribarstva „Kućica od ribari“ kojim se prikazuje život ribara, koji su lovili ribu koristeći tunere za osmatranje. Na području Grada Novi Vinodolski se nalazi više kulturnih ustanova: Centar za kulturu Grada Novi Vinodolski, Narodni muzej, galerija u sklopu muzeja te knjižnica i čitaonica. U ribarstvenom području se planira izgradnja zavičajnog i pomorskog muzeja u Kostreni, osnivanje kulturno-koordinacijskog centra i izgradnja Muzeja ljudskih prava u Gradu Novi Vinodolski. Ribarstveno područje ima bogatu povijest povezanu s pomorskim djelatnostima, koja nije dovoljno naglašena ili je sporadično zastupljena u postojećim kulturnim ustanovama, pogotovo u području brodogradnje (makete brodova u brodogradilištu u Kraljevici¹²) i ribarstva (Muzej Grada Crikvenice).

Zdravstvo i socijalna skrb

Zdravstvena zaštita na ribarstvenom području je bolje zastupljena u priobalnom djelu područja od goranskog (Prilog 4.). Najmanja zastupljenost zdravstvene usluge je u Općini Lokve u kojoj se nalazi jedna privatna ordinacija opće prakse tako da stanovništvo tog područja zdravstvenu zaštitu ostvaruje u Jedinici ispostave doma zdravlja PGŽ dr. „Josip Kajfeš“ u Delnicama, u sklopu koje djeluju privatne ordinacije opće medicine, privatne stomatološke ordinacije i privatne specijalističke ordinacije te Ispostava Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ-a.

U priobalnim JLS situacija primarne i sekundarne zaštite je puno bolje organizirana i dostupnija zbog većeg broja zdravstvenih ustanova u društvenom i privatnom vlasništvu. Dom zdravlja PGŽ sa svojim ispostavama (domovima zdravlja i ambulantom) obavlja zdravstvenu djelatnosti primarne zdravstvene zaštite (opća obiteljska medicina, pedijatrija, stomatologija, patronažna služba). Hitna pomoć je smještena u Gradu Crikvenici i dostupna je na cijelom području. U vrijeme ljetne sezone na ribarstvenom području turistima svoje usluge pružaju dvije turističke ambulante na području Grada Crikvenice i jedna na području Grada Novi Vinodolski. Osim preko ispostava doma zdravlja PGŽ, sekundarna razina zdravstvene djelatnosti je dostupna u specijalnoj bolnici za rehabilitaciju i liječenje bolesti dišnih organa i reumatizma Thalassotherapia Crikvenica (u sklopu koje je izgrađen centar za baromedicinu) i u Termama Selce, obiteljskoj poliklinici za fizikalnu terapiju i rehabilitaciju. Na ribarstvenom području postoji nekoliko centara za socijalnu skrb.

U Selcu se nalazi Centar za pružanje usluga u zajednici „Izvor“. Na području Kraljevice se nalazi Centar za rehabilitaciju djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

¹² Makete brodova se nalaze u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja Rijeka /

Na području ne postoje domovi za starije i nemoćne osobe kojih je osnivač PGŽ. Od privatnih domova na području se nalaze sljedeći domovi za starije¹³: Hreljin, Jadranovo, Kraljevica, Kraljevica Rovina, Nataly Bilen u Kostreni, Novi Vinodolski – obiteljski dom za starije, Dom za starije i nemoćne osobe Vedri dani u Lokvama, Ustanova Pleše Željka u Dramlju, Obiteljski dom za starije i nemoćne osobe Juraj u Crikvenici. Osim privatnih domova u Crikvenici se nalazi naselje za starije Salvia koji, uz usluge smještaja osoba starije životne dobi, nudi i usluge zdravstvene skrbi, fizikalne terapije, rekreativne aktivnosti, pripremu obroka, pranje rublja, čišćenje i sl.. Osim ustanova za socijalnu skrb, postoje socijalni programi financirani od strane JLS kojima se pruža pomoć u obliku financijske naknade kod troškova stanovanja, jednokratne novčane naknade, prehrane učenika, subvencija troškova za novorođenu i posvojenu djecu, pomoć za nabavu ogrjeva, stipendiranje učenika i studenata, pomoći podmirjenja troškova djece u jaslicama i vrtićima, troškovi javnog prijevoza za učenike i studente, novčana pomoć za umirovljenike, za kupnju školskih knjiga, sufinanciranje troškova logopeda, sufinanciranje asistenta u nastavi, pomoć invalidnim i hendikepiranim osobama i sl. Socijalni programi su financirani proračunskim sredstvima JLS uz programe koji se financiraju na nacionalnom nivou. JLS na takav način svojim stanovnicima osiguravaju više standarde socijalne i zdravstvene zaštite i potiču natalitet.

Tablica 4. Popis zdravstvenih ustanova i privatnih ustanova zdravstvene djelatnosti na ribarstvenom području

ZDRAVSTVENE USTANOVE	Bakar	Crikvenica	Fužine	Kostrena	Kraljevica	Lokve	Novi Vinodolski
“Thalassotherapie” - specijalna bolnica		1					
Ispostava DZ PGŽ Crikvenica		1					
Ispostava Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ		1					
Jedinica ispostave DZ PGŽ “Dr. Josip Kajfeš” Delnice			1				
Jedinica ispostave DZ PGŽ Crikvenica							1
Jedinica ispostave DZ PGŽ Rijeka	1			1	1		
Jedinica za fizikalnu terapiju	1						
Ljekarna “Jadran” ispostava Bakar	1						
Poliklinike		3					
Privatna ginekološka ordinacija		1					
Privatna jedinica za fizikalnu terapiju							1
Privatne ljekarne	3	3	1	1	1		1
Privatne ordinacije opće medicine	3	4	1	2	1	1	3
Privatne pedijatrijske ordinacije		1			1		3
Privatna specijalistička ordinacija medicine rada		1					
Privatne stomatološke ordinacije	5	9	1	2	2		3
Privatni zubotehnički laboratoriji	3	2		1			1
Trgovačko društvo		1					
Ustanova za zdravstvenu njegu u kući		1					
Privatne specijalističke ordinacije		3		1			
Ukupno	17	32	4	8	6	1	13

Izvor: Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ, Zdravstveni – statistički ljetopis PGŽ za 2015. godinu

1.2. Gospodarske značajke područja

Kako bi se pružio ujednačen i objektivni prikaz gospodarskog stanja nekog područja u obzir se uzima više društveno gospodarskih pokazatelja. Na razini regionalne i lokalne samouprave postoji definiran izračun indeksa razvijenosti, koji uzima u obzir stopu nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunske izvore prihoda, kretanje stanovništva i stupanj

¹³ Portal: <http://www.domovi-za-starije.com/>, pregledano 23.01.2017.

obrazovanja. Indeks razvijenosti je definiran zakonskim okvirom te su podaci o stupnju razvoja prema rezultatima indeksa razvijenosti javno dostupni do razina jedinica lokalne samouprave. Postoje prijepori oko toga koliko takav podatak realno prikazuje situaciju na „terenu“, međutim indeks razvijenosti je javno dostupan podatak i temelj je za određivanje intenziteta potpore u relevantnim mjerama iz ESI fondova, ovisno o stupnju razvoja pojedine JLS. PGŽ prema indeksu razvijenosti (139%) pripada u IV., najvišu skupinu razvijenosti jedinica regionalne samouprave. Ribarstveno područje sa prosječnim indeksom razvijenosti od 120,14% pripada IV. od ukupno pet skupina razvijenosti kako su stupnjevine jedinice lokalne samouprave. U najvišoj V skupini se nalazi Općina Kostrena. Radi poticanja demografske obnove, naseljavanja i stvaranja preduvjeta kako bi se prirodni i ostali resursi što kvalitetnije koristili za gospodarski razvoj, RH je odredila brdsko-planinska područja kao područja posebne zaštite. Općine Fužine i Lokve imaju status brdsko-planinskog područja.

1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti

Prema osnovnim financijskim podacima dobivenim od Financijske agencije, na ribarstvenom području je u 2015. godini bilo ukupno zaposleno 5.837 osoba što je povećanje od 2,47% u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje zaposlenih prati trend PGŽ-a, koji je na razini županije iznosio 4,19%. Udio zaposlenih s ribarstvenog područja u ukupnom broju zaposlenih na razini PGŽ za 2015. godinu iznosio je 9,72%.

Tablica 5. Broj poduzetnika prema JLS, JRS i ribarstvenom području za 2014. i 2015. godinu

PROSTORNA JEDINICA	2014	2015	Razlika
1. Grad Bakar	191	202	5,4%
2. Grad Crikvenica	300	309	2,9%
3. Općina Fužine	37	37	0,0%
4. Grad Kraljevica	69	76	9,2%
5. Općina Kostrena	123	124	0,8%
6. Općina Lokve	25	25	0,0%
7. Grad Novi Vinodolski	102	101	-1,0%
LAGUR TUNERA (Σ)	847	874	3,1%
PGŽ (Σ)	9.324	9.436	1,2%

Izvor: Financijska agencija (FINA)

U tablici 5. je prikazan broj poduzetnika u 2014. i 2015. godini prema JLS, ribarstvenom području i na razini PGŽ. Najveći broj poduzetnika je registriran u Gradu Crikvenici, ukupno 309 ili 35,35% sa cijelog ribarstvenog područja. Najmanji broj poduzetnika je registriran u goranskom dijelu područja, ukupno 62 ili 7%. Udio poduzetnika sa ribarstvenog područja u odnosu na PGŽ poduzetnike je u 2015.godini iznosio 9,26%. U odnosu na 2014. godinu broj poduzetnika se povećao za 3,09%, dok na razini PGŽ porast iznosi 1,19% za isto razdoblje (Grafikon 1.). Prema području djelatnosti NKD 2007, (Tablica 6.) najveći broj poduzetnika je bio registriran u trgovini na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala, ukupno 185 ili 21,2%.

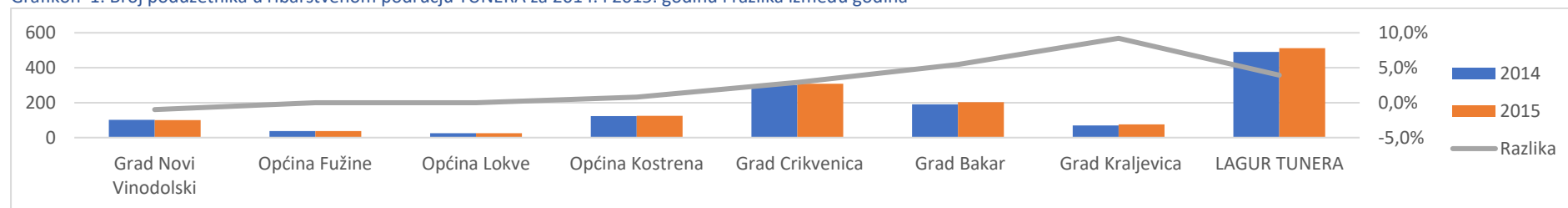
Osim u području djelatnosti trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala 13,6% poduzetnika ili 119 je bilo registrirano za djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, 13,3% ili 116 u djelatnostima građevine. U spomenutim djelatnostima prema JLS najviše ih je registrirano na području Grada Crikvenice. U PGŽ je registrirano ukupno 9.436 poduzetnika, najveći je udio poduzetnika (23,23%) u istom području djelatnosti kao i u ribarstvenom području, a slijede stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti sa udjelom od 15,13% i građevinarstvo sa 12,46%. Udio stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti iznosi 9,8% i najveći broj poduzetnika registriranih za tu djelatnost se nalazi u Gradu Crikvenici (43,47%).

Tablica 6. Broj poduzetnika prema područjima djelatnosti¹⁴ u 2016. godini

Prostorna jedinica	G	I	F	C	M	N	L	H	J	S	A	R	E	B	D	K	P	Q	Σ
Grad Crikvenica	61	66	36	21	30	25	22	6	12	8	4	5	3	1	1	2	1	4	309
Grad Bakar	49	14	23	48	19	8	8	13	4	4	3	2	2	3	1		1		202
Općina Kostrena	31	9	21	8	20	10	5	5	8	4	1		1		1				124
Grad N. Vinodolski	15	9	21	12	9	13	3	2	4	2	3	3	2		1	1	1		101
Grad Kraljevica	17	12	10	8	5	10	1	4	1	4	1	2				1			76
Općina Fužine	7	4	4	8	2	1	2	2		1	2	1	1	1	1				37
Općina Lokve	5	5	1	5	1	2		1	2	1	1							1	25
LAGUR TUNERA (Σ)	185	119	116	110	86	69	41	33	31	24	15	13	9	5	5	4	4	4	874
PGŽ (Σ)	2.192	906	1.176	978	1.428	495	521	427	327	322	142	151	53	12	31	53	82	131	9.436

Izvor: Financijska agencija (FINA)

Grafikon 1. Broj poduzetnika u ribarstvenom području TUNERA za 2014. i 2015. godinu i razlika između godina

Izvor: Financijska agencija (FINA)

¹⁴ Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007.: A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo; B – Rudarstvo i vađenje; C – Prerađivačka industrija; D – Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom; E – Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša; F – Građevinarstvo; G – Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala; H – Prijevoz i skladištenje; I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane; J – Informacije i komunikacije; K – Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja; L – Poslovanje nekretninama; M – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti; N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti; P – Obrazovanje; Q – Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi; R – Umjetnost, zabava i rekreacija; S – ostale uslužne djelatnosti.

Ribarstvo

Unutar ribarstvenog područja ukupno je prijavljeno 147 plovila za obavljanje gospodarskog ribolova na moru, od čega je 44 aktivno. Najveći broj plovila se nalazi u Gradu Crikvenici (46) od čega je 8 aktivno. 147 plovila je udio od 8% plovila od ukupnog broja plovila za obavljanje gospodarskog ribolova na moru u PGŽ. Od 147 plovila 144 plovila je do 12 m dužine, jedno plovilo duljine od 12-18 m pripada segmentu pridnene kočarice i jedno se vodi kao neaktivno. Najveće plovilo sa ribarstvenog područja pripada segmentu plivaričara duljine 18-24 m (Tablica 7.).

Tablica 7. Broj ribarskih plovila s matičnom lukom na području LAGUR-a TUNERA po dužini i snazi 2015. godina

Matična luka	<6 m		6-12 m		12-18 m		18-24 m	
	Broj plovila	GT (Σ)	Broj plovila	GT (Σ)	Broj plovila	GT (Σ)	Broj plovila	GT (Σ)
Bakar	7	7,52	6	18,36				
Bakarac	1	1	1	2,91				
Crikvenica	23	29,49	22	69,15	1	10		
Dramalj	2	3,23						
Jadranovo	2	1,94	3	10,27				
Klenovica	5	5,96	3	11,59	1	26,96		
Kostrena	4	4,22	2	6,17				
Kraljevica	18	22,95	17	41,2			1	82,38
N.Vinodolski	13	14,7	13	38,01				
Selce	1	1,42	1	11				
LAGUR TUNERA (Σ)	76	92,43	68	208,66	2	36,96	1	82,38
PGŽ (Σ)	681	862,15	1053	3331,94	53	903,38	20	1348,75
Udio (%)	11,16	10,72	6,46%	6,26	3,77%	4,09	5,00	6,11

Izvor: Uprava ribarstva, Ministarstvo poljoprivrede

Podaci dostupni od Uprave ribarstva, Ministarstva poljoprivrede, prema vrsti ulova (srdela i inćun), pokazuju kako udio ulova plivarica čini 85% u ukupnom ulovu svih gospodarskih plovila s prijavljenom matičnom lukom unutar područja. U 2015. godini ukupna količina ulova plovila unutar ribarstvenog područja je iznosila 255 t, a u PGŽ je 483 aktivnih plovila (od ukupno 1828) prijavilo 9.664 t ulova.

Tablica 8. Količina iskrcaja na iskrcajnim mjestima unutar ribarstvenog područja

Iskrcajna luka	Iskrcaj u kg		Udio iskrcaja u ukupnom iskrcaju PGŽ
	2014.	2015.	
Bakar - dio operativne obale (Masarykova obala)	1.499,00	3.412,00	0,07%
Crikvenica	2.897,34	5.699,70	0,12%
Jadranovo	821,85	1.009,80	0,02%
Klenovica	5.822,00	20.915,00	0,43%
Kraljevica, op. Obala	504.677,48	147.673,71	3,02%
Novi Vinodolski	1.803,29	1.491,07	0,03%
Ukupno	517.520,96	180.201,28	3,69%

Izvor: Uprava ribarstva, Ministarstvo poljoprivrede

Tablica 9. Broj ribarskih plovila po vrstama alata i segmentacija plovila za obavljanje gospodarskog ribolova na ribarstvenom području u 2015. godini.¹⁵

Segmenti	Bakar	Bakarac	Crkvenica	Dramalj	Jadranski	Klenovica	Kostrena	Kraljevica	Novi Vinodolski	Selce	Ukupni zbroj	Udio u PGŽ
DFN <6 m	1					1	2		1		5	20,83%
DFN 6-12 m	3		1		3			2	4	1	14	13,46%
DTS 12-18 m			1								1	3,23%
FPO <6 m			1			2					3	21,43%
FPO 6-12 m			3			1			1		5	9,09%
HOK <6 m			1					1	1	1	4	14,29%
HOK 6-12 m		1						2			3	8,82%
Neaktivna plovila <6 m	5	1	20	2		2	2	16	9		57	10,84%
Neaktivna plovila 6-12 m	3		18			1	2	13	8		45	5,71%
Neaktivna plovila 12-18 m						1					1	5,56%
MGO <6 m			1					1			2	2,78%
PGP <6					2				1		3	37,50%
PMP <6	1								1		2	25,00%
(PS) 6-12 m						1					1	100,00%
(PS) 12-18 m								1			1	11,11%
LAGUR TUNERA (Σ)	13	2	46	2	5	9	6	36	26	2	147	1.828 (8,04%)

Izvor: Uprava ribarstva, Ministarstvo poljoprivrede

Tablica 10. Ulov morskih organizama (po vrsti, u kg) LAGUR plovila i udio u ukupnom ulovu PGŽ u 2015. godini

Vrsta morskog organizma	Ulov u kg		
	2015. (LAGUR)	2015. (PGŽ)	Udio
SRDELA	131.541,00	6.087.869,10	2,16%
INČUN	86.595,50	2.233.141,55	3,88%
OSLIĆ	7.199,50	205.556,92	3,50%
HOBOTNICA	6.522,30	158.239,24	4,12%
ŠKAMP	4.755,65	161.091,37	2,95%
BUKVA	2.708,90	30.208,67	8,97%
PLAVICA	2.183,90	51.043,01	4,28%
PIŠMOLJ	1.763,00	38.198,25	4,62%
ŠARUN	1.676,00	95.451,28	1,76%
TRLJA BLATARICA	899,45	160.828,18	0,56%
RUMBAC – TRUP	871,10	2.533,50	34,38%
MUZGAVAC	827,30	83.614,06	0,99%
LIGNJA	649,25	29.270,55	2,22%
RAŽE	597,00	15.479,22	3,86%
ostalo	6.355,86	502.413,73	1,27%
Ukupno	255.145,71	9.664.200,18	2,64%

Izvor: Uprava ribarstva, Ministarstvo poljoprivrede

¹⁵ Segmentacija plovila iz travnja 2016., prema pravilima Okvira za prikupljanje podataka Zajedničke ribarstvene politike Europske unije: DFN - Plovila s mrežama stajaćicama; DTS - Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnenom potegačom; FPO - Plovila s vršama i/ili drugim klopakama; HOK - Plovila s udičarskim alatima; MGO - Plovila s drugim aktivnim alatima; PGP - Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima; PMP - Plovila s aktivnim i pasivnim alatima; PS - Plivaričari

Iskrcaj na iskrcajnim mjestima unutar ribarstvenog područja u 2015. godini (Tablica 8.) iznosi malo više od 180 t, što prema ukupnom iskrcaju PGŽ od 4.883 t, čini premalen udio (3,69%) da bi se govorilo o značajnim iskrcajnim mjestima. Jedino značajnije iskrcajno mjesto se nalazi u Kraljevici, na operativnom dijelu obale (tamo se nalazi i ribarska luka), i u odnosu na ostala iskrcajna mjesta unutar ribarstvenog područja u Kraljevici je iskrcano 82% ukupnog iskrcaja. Iskrcajno mjesto u Kraljevici je prema količini iskrcaja na prvom mjestu unutar ribarstvenog područja i na sedmom mjestu u ukupnom poretku svih iskrcajnih mjesta u PGŽ. Najvažnije iskrcajno mjesto u PGŽ je u Rijeci u dijelu putničke luke, gdje se iskrcava 34,13% od ukupnog iskrcaja prijavljenog na iskrcajnim mjestima unutar granica PGŽ. Iskrcaj se u Kraljevici u odnosu na 2014. godinu smanjio za 71%. Prema informacijama od ribara, u 2015. godini su u Kraljevici prestale iskrcavati 2-3 plivarice, koje su svoj ulov nastavile iskrcavati Rijeci.

Uzgoj i prerada proizvoda ribarstva i akvakulture

Prema prostornim planovima gradova, općina i županije, na području PGŽ je predviđeno ukupno 1,85 km² (185 ha) površine na 15 lokacija za uzgoj morskih organizama. Dopuštena maksimalna godišnja proizvodnja na tim lokacijama iznosi 3.548 t za ribe i 601 t za školjkaše. Unutar ribarstvenog područja, jedino je PPUG-om Grada Novi Vinodolski u uvali Žrnovnica predviđena lokacija maksimalne površine od 0,01 km² (1 ha) za maksimalan godišnji uzgoj 38 t ribe i 1 t školjkaša. U odnosu na PGŽ, udio u ribarstvenom području predviđen za uzgoj morskih organizama prema površini iznosi 0,54%, prema maksimalnim količinama 1% za morske ribe i 0,17% za školjkaše. Osim u spomenutoj uvali, cjelokupni uzgoj morskih organizama na razini PGŽ je planiran u otočnom području. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, na području PGŽ-a postoji 11 lokacija na kojima se uzgaja morska riba. Na 11 lokacija, za uzgoj je ovlašteno 5 tvrtki.

Slatkovodni uzgoj pastrva je predviđen samo na vodotocima, koji su pogodni za uzgoj. Za gospodarski uzgoj ciprinidnih vrsta (šarana) su pogodne sve akumulacije u PGŽ, međutim nisu planirani, jer su akumulacije resursi namijenjeni za vodu za piće. U PGŽ površina predviđena za uzgoj (pastrva) na vodotocima iznosi 0,28 ha, a ukupno 4 tvrtke se bave uzgojem pastrva. U ribarstvenom području nije predviđena lokacija za uzgoj pastrva.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, u PGŽ se nalazi 9 tvrtki kojima je prerada ribe glavna ili dodatna djelatnost. Niti jedna tvrtka nema registrirano poslovanje unutar ribarstvenog područja. Na području PGŽ se nalazi ukupno 27 objekata registriranih za djelatnost ribarnice ili pokretne ribarnice i 5 trgovačkih lanaca, koji u svojoj ponudi imaju objekte registrirane za prodaju svježe ribe. Unutar ribarstvenog područja postoje 4 objekta ribarnice, unutar kojih se može kupiti lokalna svježa riba i ribarnice, koje se nalaze u sklopu trgovačkih lanaca i prodaju smrznute proizvode ribarstva i akvakulture. Osim jedne ribarnice u Kraljevici i Novom Vinodolskom, dvije se nalaze u Crikvenici. Stanovnici goranskog djela ribarstvenog područja svježu ribu mogu kupiti samo u obalnim JLS.

Športski/sportski i rekreativni ribolov

Športski ribolov ne pripada gospodarskoj grani ribolova, međutim posredno može generirati prihode povezanim djelatnostima kao što su turizam, trgovina (ribolovnom opremom) i ugostiteljstvo. Prema prostornim planovima, na kopnenom djelu PGŽ se nalazi ukupno 1.539 ha slatkovodnih vodenih površina, među koje se ubrajaju vodotoci, jezera, akumulacije i retencije. Na ribarstvenom području TUNERA se nalazi 519 ha slatkovodnih vodenih površina. Ribolovne vode u PGŽ ukupno pokrivaju 778 ha ili 51% vodenih površina, udio ribolovnih voda u odnosu na vodene površine ribarstvenog područja je 66%, odnosno 343 ha. Prema podacima športskog ribolovnog saveza, na vodenim površinama PGŽ postoji ukupno 8 ovlaštenika ribolovnog prava koji gospodare spomenutim ribolovnim vodama. Od 8 ovlaštenika, ŠRK „Lokvarka“ i ŠRU „Bajer“ gospodare ribolovnim vodama u ribarstvenom području. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, Uprave ribarstva u PGŽ je u ribolovu u

2015. godini ukupno sudjelovalo 446 ribiča, od toga njih 165 unutar ribarstvenog područja. Od ukupne prijavljene količine ulova 81% je ulovljeno na ribarstvenom području. Kompletan prijavljeni ulov šarana i štuke u cijeloj PGŽ je ulovljen na ribarstvenom području, od ostalih vrsta ulovljeno je 98 kg kalifornijske pastrve što čini 25% u ukupnom ulovu PGŽ. S obzirom na podatke koji su službeni, športski ribolov na slatkim vodama je slabo zastupljen na ribarstvenom području, a pogotovo na razini PGŽ. Broj ribiča koji su sudjelovali u športskom ribolovu na godišnjoj razini s obzirom na cijenu dnevne ribolovne dozvole (u prosjeku 70 kn) je malen te postoji mogućnost da se od slatkovodnog sportskog i rekreativnog ribolova stvara turistička destinacija. Na ribarstvenom području djeluje 14 od ukupno 41 registriranog kluba za sportski ribolov na moru¹⁶. Klubovi prodaju dozvole za rekreacijski ribolov te organiziraju i sudjeluju na različitim lokalnim, županijskim, državnim i međunarodnim natjecanjima (podvodni ribolov, udičarenje, s obale, iz brodice i dr.), a dodatno se bave edukacijom članova o udičarenju. Športsko ribolovno društvo „ARBUN“ iz Crikvenice je u 2016. godini ostvarilo 3. mjesto u ukupnom poretku na razini RH iz udičarenja.

Tablica 11. Popis godišnjeg ulova u slatkovodnom športskom ribolovu u 2014. i 2015. godini (kg)

Ovlaštenik ribolovnog prava / područje /zona		ŠRK Lokvarka		ŠRU Bajer-Fužine		
		2014.	2015.	2014.	2015.	Ukupno
RIBIČI	broj	924	88	77	77	1166
Šaran	kg	6.129,35	624,94	205,2	897	7.856,49
	kom	2.930	203	66	301	3.500
Amur	kg	2.265	0	22	24	2.311
	kom	434	0	2	2	438
Som	kg	1.268,3	0		0	1.268,3
	kom	200	0		0	200
Smuđ	kg	378,1	0		0	378,1
	kom	142	0		0	142
Štuka	kg	481,2	539,22	124,45	154,50	1.299,37
	kom	205	164	39	53	461
Linjak	kg	40,7	0	12,75	6,7	60,15
	kom	55	0	21	11	87
Deverika	kg	1.065,1	0		0	1.065,1
	kom	982	0		0	982
Jez	kg	179	0		0	179
	kom	171	0		0	171
Bolen	kg	203,9	0		0	203,9
	kom	93	0		0	93
Babuška	kg	1.886	0	20,6	11	1.917,6
	kom	3.489	0	17	42	3.548
Kalifornijska pastrva	kg		97,57		0	97,57
	kom		76		0	76
Ostalo	kg	988,7	73,42	451,1	34,9	1.548,12
Ukupno	kg	14.885,35	1.335,15	836,1	1.128,1	18.184,7

Izvor: Uprava ribarstva, Ministarstvo poljoprivrede

Na ribarstvenom području nije registrirana niti jedna ribarska zadruha. Obzirom na bogatu povijest udruživanja ribara s područja te podatke u vezi sadašnjeg stanja sektora ribarstva,

¹⁶ Prema podacima Hrvatskog saveza za sportski ribolov na moru <http://www.hssrm.hr/>, siječanj 2017. godine

dolazi se do zaključka da ribarski sektor kao gospodarska djelatnost izumire. Prema broju registriranih i neaktivnih plovila ribarstvo je gospodarska grana od koje živi nekolicina ribara. Iz različitih sastanaka sa sektorom ribarstva za vrijeme izrade ove strategije primjetno je kako je većina ovlaštenika povlastice za obavljanje gospodarskog ribolova starije životne dobi. Mlađe generacije ribara s područja su prilično poduzetni i svojim radom najvećim djelom sudjeluju u ukupnoj količini ulova i prodaje proizvoda ribarstva (vlasnici su ribarnica) s područja. Međutim, stanje ribolovnog fonda i smanjen interes za bavljenje ribolovom ne ide u prilog ekonomskoj održivosti gospodarskog sektora ribarstva na ribarstvenom području TUNERA.

Turizam

Za mnoge JLS turizam je primarna gospodarska djelatnost. Turizam na ribarstvenom području ima svoju dugu povijest, a započeo je kao paralelna aktivnost, koja je pratila razvoj ostalih gospodarskih aktivnosti i infrastrukture u području.

Tablica 12. Broj dolazaka (D) i noćenja (N) domaćih i stranih turista u 2014. i 2015. godini na ribarstvenom području

JLS	D / N	Ukupno 2014.	Domaći 2014.	Strani 2014.	Ukupno 2015.	Domaći 2015.	Strani 2015.	Indeks 14/15
Crikvenica	D	250.379	44.848	205.531	278.509	54.318	224.191	111,23
	N	1.362.848	231.079	1.131.769	1.512.163	279.166	1.232.997	110,96
N. Vinodolski	D	83.365	10.086	73.279	91.459	11.576	79.883	109,71
	N	501.038	49.103	451.935	534.986	53.965	481.021	106,78
Kraljevica	D	24.502	2.143	22.359	28.134	2.631	25.503	114,82
	N	99.140	10.630	88.510	109.043	11.962	97.081	109,99
Kostrena	D	9.668	4.930	4.738	9.931	4.982	4.949	102,72
	N	36.136	15.994	20.142	37.421	16.714	20.707	103,56
Fužine	D	7.935	4.680	3.255	7.681	4.773	2.908	96,80
	N	23.600	14.579	9.021	28.525	18.655	9.870	120,87
Bakar	D	3.993	1.620	2.373	5.012	1.666	3.345	125,52
	N	9.511	4.008	5.503	12.700	4.014	8.685	133,53
Lokve	D	656	366	290	864	535	329	131,71
	N	1.747	861	886	2.445	1.371	1.074	139,95
LAGUR TUNERA	D	380.498	68.673	311.825	421.590	80.481	341.108	110,80
	N	2.034.020	326.254	1.707.766	2.237.283	385.847	1.851.435	109,99
Udio LAGUR-a u PGŽ	D	16%	25%	15%	16%	27%	15%	105,82
	N	17%	31%	15%	17%	33%	16%	107,02

Izvor: DSZ, Priopćenje dolasci i noćenja turista u 2014. i 2015.

Prema podacima državnog zavoda za statistiku (Tablica 12.) na ribarstvenom području je u 2015. godini zabilježen dolazak 421.590 stranih i domaćih turista, koji su u prosjeku boravili 5,3 noćenja. U odnosu na 2014. godinu zabilježeno je povećanje od 10% u dolascima i noćenjima. Udio ribarstvenog područja u ukupnom broju noćenja na području PGŽ u 2015. godini je iznosio 17%. U 2015. godini je dolazilo više stranih od domaćih turista, na jednog domaćeg je bilo skoro 5 stranih i prosječno su strani turisti boravili 0,6 dana duže. Unutar ribarstvenog područja najveći broj dolazaka i noćenja je ostvaren u Gradu Crikvenica. Najveći porast noćenja i dolazaka u odnosu na prethodnu godinu je ostvaren u Općini Lokve. Najduže boravke su ostvarivali turisti na području Grada Novi Vinodolski, a najkraće su boravili na području Grada Bakar. Ribarstveno područje je, zbog svoje blizine i dobre povezanosti s kontinentalnim dijelom, atraktivno za boravak domaćih turista. Udio noćenja i dolazaka domaćih turista u 2015.godini sa ribarstvenog područja u odnosu na ukupan broj noćenja i

dolazaka sa područja PGŽ iznosio je 30%, dok je udio stranih turista bio 15%. Područje obiluje prirodnim ljepotama i dobro organiziranim manifestacijama koje se organiziraju tokom cijele godine. Cijelo ribarstveno područje ima dobro razvijene biciklističke staze i šetnice. Staze su označene, postoje karte, pruženi su osnovni podaci o duljini, težini, osnovni podaci o području i sl. U Gorskom kotaru postoje organizirani obilasci špilja i jezera. U Općini Fužine je u ponudi turistička vožnja brodom po jezeru Bajer i obilazak jezera Bajer i jezera Lepenice turističkim vlakom. U blizini Fužina se nalazi edukativni planinski vrt, paintball i zabavni park. U Općini Lokve se nalazi jedini europski Muzej žaba, a postoji i obilazak jezera sa splavom. Suvenir, koji se nude turistima, napravljeni su od autohtonih materijala, kamena i drva. Priobalje ima veću turističku ponudu, a najveću imaju gradovi Crikvenica i Novi Vinodolski. U turističkoj ponudi postoje različite manifestacije povezane s kulturnom baštinom, izletničke ture s brodom, ronilačke ture, biciklističke ture, gastronomske manifestacije, fešte povezane s pomorskom i ribarstvenom baštinom. Lokalne suvenire u priobalnom području većinom izrađuju lokalni umjetnici i umjetničke udruge. Izdvojeni suveniri karakteristični za priobalne JLS i pomorske ili ribarstvene tematike su: bakarski baškot u keramici, kostrenski jedrenjak - bokunići Kostrene izrađeni od naplavina, mirisnog bilja i ostalih prirodnih materijala te crikvenička amfora.

Poljoprivreda

Udio poljoprivrednih i šumskih površina u odnosu na ukupnu površinu ribarstvenog područja iznosi 35,56%. Ukupna površina poljoprivrednih površina u ribarstvenom području je 3.053,47 ha (30,53 km²). U odnosu na PGŽ, udio poljoprivrednih površina je 11,11% i 8,67% šumskih površina. Prema kategoriji poljoprivrednih površina, P1-osobito vrijedna tla na ribarstvenom području iznosi 113 ha/ 1,13 km². Najveća površina se nalazi na području Grada Novi Vinodolski (ukupno 64 ha). Udio ukupne površine osobito vrijednih tala ribarstvenog područja u odnosu na površine PGŽ je 24,94%. Najveća površina poljoprivrednog zemljišta u odnosu na ukupnu površinu JLS se nalazi u Općini Fužine (14,95%).

Tablica 13. Poljoprivredne i šumske površine unutar ribarstvenog područja

PROSTORNA JEDINICA	POVRŠINA (km ²)	P1 ha	P2 ha	P3 ha	Σ P ha	Š1 ha	Š2 ha	Š3 ha	Σ Š ha
Grad Bakar	125,39	49	131	130	435,39	4.314	0	147	4.461
Grad Crikvenica	28,5	0	96	17	141,5	541	438	49	1.028
Općina Fužine	85,77	0	266	931	1.282,77	4.190	142	54	4.386
Grad Kraljevica	17,57	0	114	13	144,57	239	0	34	273
Općina Kostrena	12	0	3	9	24	0	94	0	94
Općina Lokve	41,95	0	0	204	245,95	2.822	26	330	3.178
Grad Novi Vinodolski	261,29	64	428	26	779,29	1.921	3.622	59	5.602
LAGUR TUNERA	572,47	113	1.038	1.330	3.053,47	14.027	4.322	673	19.022
PGŽ	3.587,23	453	7.720	15.722	27.482,2	166.583	21.068	31.652	219.303
Udio	15,96%	24,94%	13,45%	8,46%	11,11%	8,42%	20,51%	2,13%	8,67%

Izvor: PPUO/G

Šumske površine ribarstvenog područja ukupno pokrivaju 33,22% ribarstvenog područja. Najveće šumske površine se nalaze na području Grada Novi Vinodolski (5.602 ha/56,02 km²). JLS s najvećom šumskom površinom u odnosu na ukupnu površinu su Općina Lokve (76%). Šumske površine u JLS u Gorskom kotaru prosječno pokrivaju 65% ukupne površine. Većina šuma je u državnom vlasništvu i gospodarske namjene. Veliki udio površina pokrivenih sa

šumom je definirao glavne gospodarske djelatnosti šumarstva i prerade drva goranskih JLS, međutim odlazak mladih, nepostojanje većih poduzeća i slabije razvijena infrastruktura stvaraju razvojne prepreke kod daljnjeg razvoja glavnih gospodarskih djelatnosti.

Iz sljedeće tablice je vidljivo da je najviše poljoprivrednih gospodarstava registrirano kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, na ribarstvenom području ih se ukupno nalazi 232. Najviše ih je registrirano u Gradu Novi Vinodolski. Udio poljoprivrednih gospodarstava u odnosu na PGŽ je nizak i iznosi 6,7%. Ukupni broj poljoprivrednih gospodarstava na ribarstvenom području je 253. Od 14 poljoprivrednih zadruga, koje se nalaze u PGŽ, dvije su registrirane na području Bakra i dvije na goranskom dijelu ribarstvenog područja.

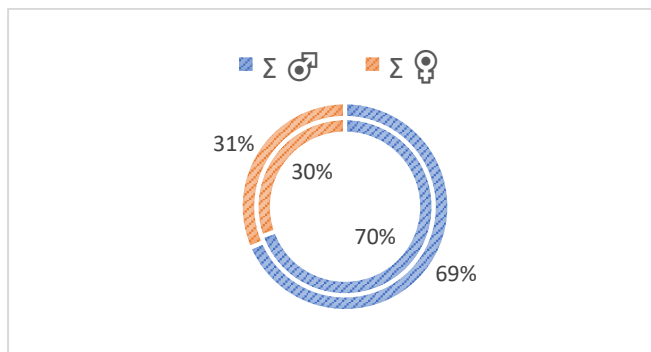
Tablica 14. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u 2015. godini

Prostorna jedinica	OPG	OBRT	TRGOVAČKO DRUŠTVO	ZADRUGA
Grad Bakar	59		2	2
Grad Crikvenica	35			
Općina Fužine	32	1	3	1
Općina Kostrena	13			
Grad Kraljevica	15	4	2	
Općina Lokve	16	3	1	1
Grad N. Vinodolski	62		1	
LAGUR TUNERA	232	8	9	4
PGŽ	3632	65	82	14

Izvor: APPRRR, stanje na dan 14.12.2015.

Iz sljedećeg grafikona je vidljiv isti trend u ribarstvenom području i PGŽ kada su u pitanju nositelji poljoprivrednih gospodarstava podijeljeni prema spolu. Ribarstveno područje: ♀30% ♂70%, a na razini PGŽ: ♀31% ♂69%.

Grafikon 2. Poljoprivredna gospodarstva prema spolu nositelja / odgovorne osobe

Izvor: APPRRR, stanje na dan 14.12.2015.

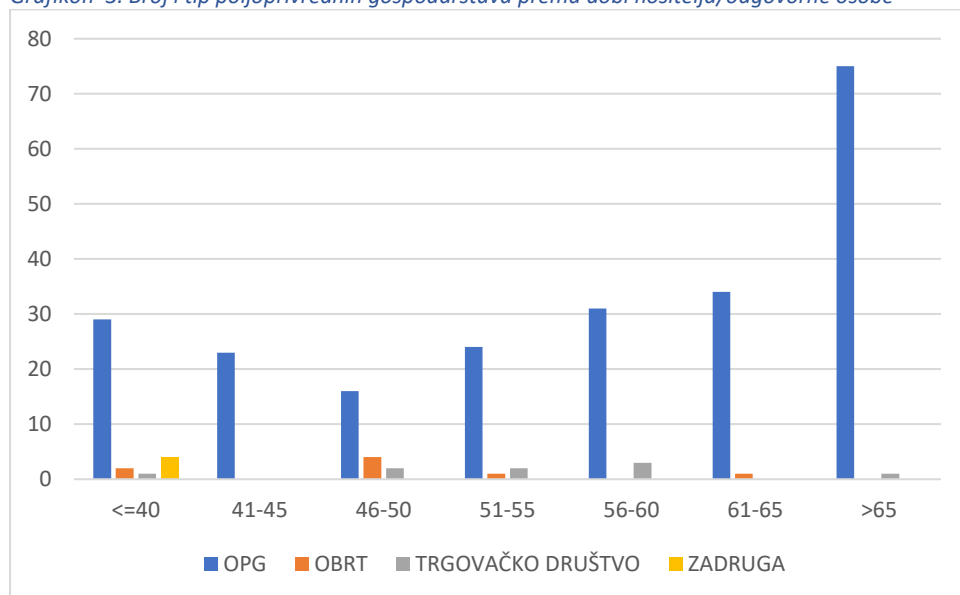
U grafikonu 3. su prikazani podaci u vezi dobi nositelja za poljoprivredna gospodarstva unutar ribarstvenog područja. Prema podacima APPRRR za 2015. godinu na području je registrirano ukupno 253 poljoprivrednih gospodarstava. Osobe starije od 65 godina pripadaju najvećem udjelu nositelja na gospodarstvima unutar ribarstvenog područja. Ukupni udio osoba starijih od 65 godina iznosi 29,64%, dok je na razini PGŽ udio osoba starijih od 65 godina veći i iznosi 35,85%.

Tablica 15. Prikaz broja poljoprivrednih gospodarstava, parcela i površine upisanih u ARKOD

Prostorna jedinica	Broj PG	Broj ARKOD parcela	Površina (ha)
LAGUR TUNERA	131	784	1.758,97
PGŽ	2.551	16.362	12.417,09

Izvor: APPRRR, stanje na dan 14.12.2015.

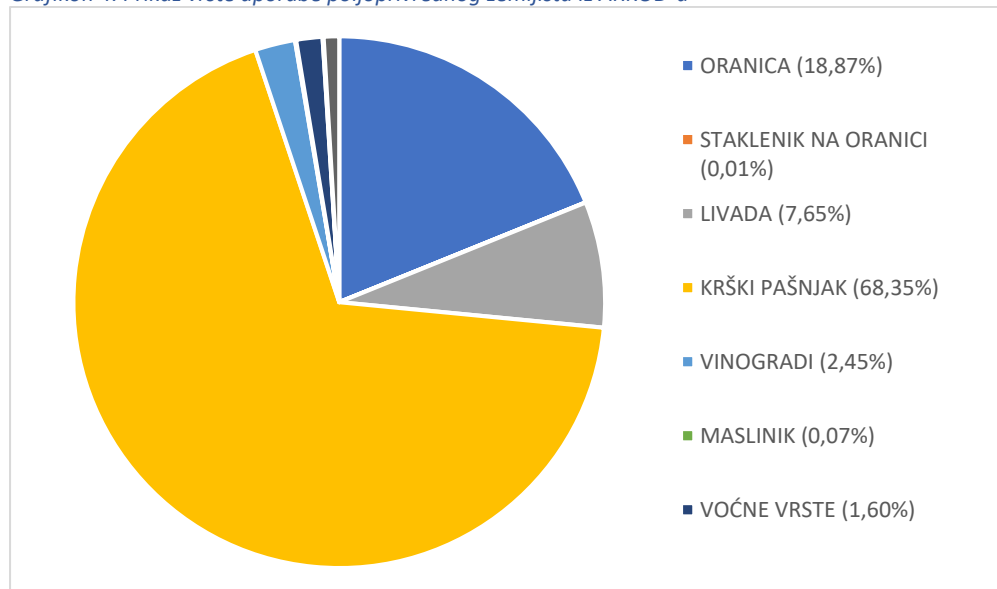
Grafikon 3. Broj i tip poljoprivrednih gospodarstava prema dobi nositelja/odgovorne osobe

Izvor: APPRRR, stanje na dan 31.12.2015.

Poljoprivredno zemljište se najviše koristi kao pašnjaci i livade. Od ukupno 1.292,13 ha koliko je registrirano za poljoprivrednu proizvodnju 76% otpada na livade i krške pašnjake. Ostatak zemljišta se većinom koristi kao oranica i 5,13% se koristi za vinograde, maslinike i voćne vrste.

Grafikon 4. Prikaz vrste uporabe poljoprivrednog zemljišta iz ARKOD-a

Izvor: APPRRR, stanje na dan 31.12.2015.

1.2.2. Stanje gospodarstva

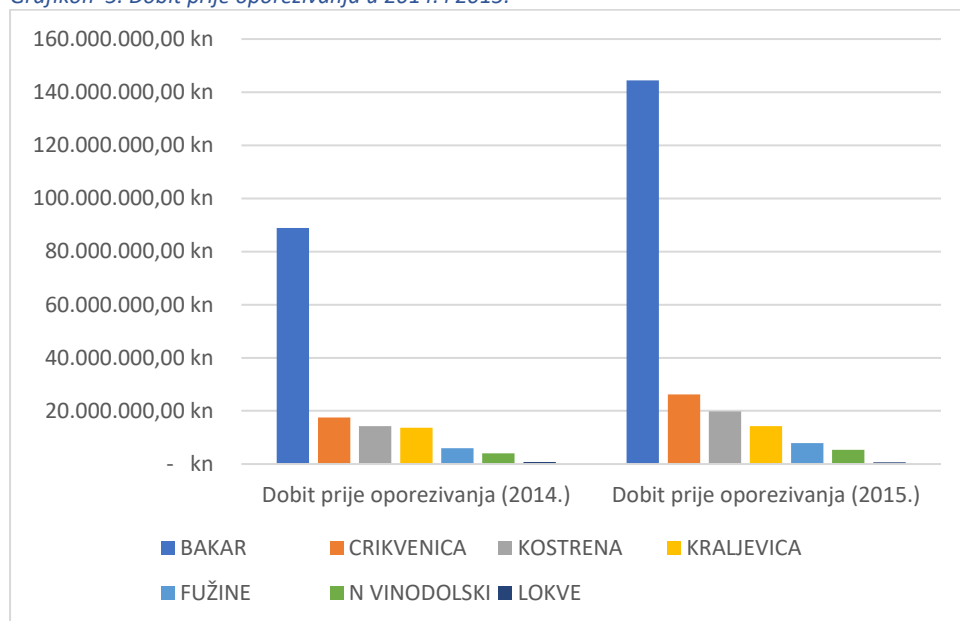
Tablica 16. Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika u 2014-15 godini (*iznosi u tisućama kuna)

Prostorna jedinica	Broj poduzetnika 2015.			Ukupni prihodi*		Ukupni rashodi*		Dobit prije oporezivanja*	
	Ukupno	Dobitaši	Gubitaši	2014.	2015.	2014.	2015.	2014.	2015.
Grad Bakar	202	139	63	2.393,11	2.594,56	2.335,97	2.480,82	88,92	144,49
Grad Crikvenica	309	189	120	413,84	464,65	448,14	479,66	17,50	26,25
Općina Fužine	37	22	15	152,31	162,94	147,19	156,24	6,01	7,94
Općina Kostrena	124	76	48	159,95	186,34	149,16	173,66	14,24	19,78
Grad Kraljevica	76	49	27	118,10	124,38	111,33	113,62	13,64	14,23
Općina Lokve	25	12	13	51,00	54,88	51,22	55,01	0,75	0,59
Grad N. Vinodolski	101	63	38	136,66	158,54	166,23	166,88	3,97	5,38
LAGUR TUNERA	874	550	324	3.424,96	3.746,27	3.409,24	3.625,89	145,03	218,66
PGŽ	9.436	5.855	3.581	31.742,17	34.762,53	31.258,11	33.723,53	1.819,66	2.278,47
Udio ribarstvenog područja	9%	9%	9%	11%	11%	11%	11%	8%	10%

Izvor: Financijska agencija (FINA)

Ukupni prihodi poduzetnika sa ribarstvenog područja u 2015. godini su iznosili 3.746.270,00 kn. Ukupan broj poduzetnika na ribarstvenom području je 874, što je 9,26% od ukupnog broja poduzetnika u PGŽ. U 2015. godini je prihod ostvarilo 550 ili 63% poduzetnika s ribarstvenog područja, na razini PGŽ prihod je ostvarilo 62%. Udio prihoda poduzetnika sa ribarstvenog područja u ukupnim prihodima sa područja PGŽ-a iznosi 10,78%. U odnosu na prethodnu godinu poduzetnici sa ribarstvenog područja su ostvarili rast od 8,58%, dok je na razini PGŽ zabilježen rast od 8,69%. Najveći prihod u 2015. godini su ostvarili poduzetnici sa područja Grada Bakra, udio u ukupnom iznosu prihoda poduzetnika sa ribarstvenog područja je bio 69%. Prosječno su najveće prihode u 2015 godini ostvarili poduzetnici u području djelatnosti E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, ukupno 35.567.143,78 kn. Prema podacima FINA-e u istoj djelatnosti ostvarena je i prosječno najveća dobit, odnosno 1.865.555,11 kn u 2015. godini.

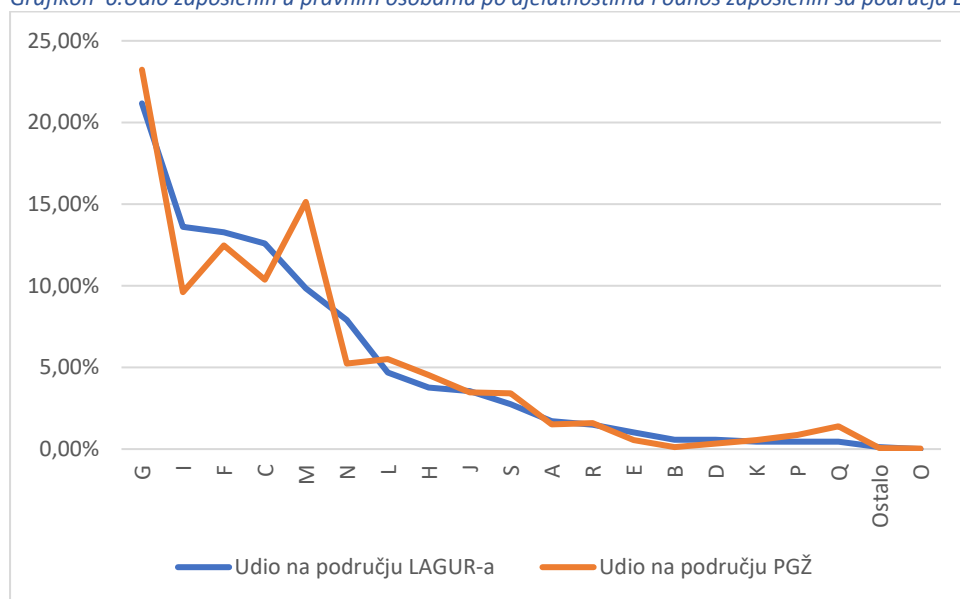
Grafikon 5. Dobit prije oporezivanja u 2014. i 2015.

Izvor: Financijska agencija (FINA)

Ukupna ostvarena dobit prije oporezivanja u 2015. godini na ribarstvenom području iznosi 218.661.417,00 kn. Najveću dobit unutar ribarstvenog područja su ostvarili poduzetnici registrirani na području Grada Bakar, udio je iznosio 66% u odnosu na ribarstveno područje i 6% u odnosu na PGŽ.

Grafikon 6. Udio zaposlenih u pravnim osobama po djelatnostima i odnos zaposlenih sa područja LAGUR-a i PGŽ-a

Izvor: Financijska agencija (FINA)

Na ribarstvenom području je bilo zaposleno ukupno 5.837 osoba, što je za 2,5% više u odnosu na 2014. godinu. Prema broju zaposlenih u 2015. godini preko 50% bilo ih je zaposleno u pravnim osobama registriranim na području Grada Bakar, ukupno 2.925. Prosječna neto plaća u ribarstvenom području je iznosila 4.411,43 kn u 2015. godini i porasla je za 2% u odnosu na prethodnu. Najveća prosječna neto plaća od 5.453,00 kn je isplaćena na području Grada Bakar (Tablica 18.).

Tablica 17. Prosječna neto plaća po zaposlenom u kn prema područjima djelatnosti unutar ribarstvenog područja u 2015.godini

NKD	BAKAR	CRIKVENICA	FUŽINE	KOSTRENA	KRALJEVICA	LOKVE	N.VINODLOSKI	Prosjek
D	7.683			12.733			3.706	8.041
Q		5.214						5.214
E	5.886	5.502	4.524	4.503			5.162	5.115
R	2.419	8.299			5.604		3.199	4.880
B	5.422	1.188	7.509					4.706
A	3.181	3.638	4.842	5.951			5.546	4.632
C	5.061	3.446	5.073	3.109	5.973	3.415	4.754	4.404
L	8.583	3.461	3.669	3.360	3.684		2.884	4.274
K		4.491			4.050		4.242	4.261
G	6.169	3.677	3.621	4.421	3.966	3.347	4.085	4.184
M	2.431	4.912		6.353	2.057		5.069	4.164
P	4.350	3.778					3.962	4.030
J	4.213	2.065		3.067	2.073	4.968	6.794	3.863
H	4.898	2.930	2.106	4.457	3.271	4.938	3.469	3.724
I	3.799	4.232	3.886	2.391	2.777	3.188	4.387	3.523
F	5.286	3.135	2.267	2.921	2.983		2.974	3.261
N	5.069	2.975	448	3.249	2.476	3.781	4.219	3.174
S	2.012	1.331		2.268	1.662	2.708	2.829	2.135

Izvor: Financijska agencija (FINA)

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom u pravnim osobama RH za 2015. godinu iznosila je 5.711 kn, na području LAGUR-a 4.084 kn što je 28% manji iznos. Na ribarstvenom području osobe zaposlene u području D¹⁷ koja uključuju djelatnosti osiguravanja električne energije, prirodnog plina, opskrbe pare i opskrbe toplom vodom kroz stalnu infrastrukturnu mrežu, vodova i cijevi su primale u prosjeku mjesečnu plaću u iznosu od 8.040,67 kn što je 36% iznad nacionalnog prosjeka i 49% iznad prosjeka ribarstvenog područja. U području D je bilo zaposleno 5 osoba ili 0,57%. Prema području djelatnosti¹⁸ najveći broj osoba u 2015. godini je bio zaposlen u trgovini na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla (21,17%, Područje G), djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (13,62%, Područje I) i građevinarstvu (13,27%, Područje F). Prosječna plaća najvećeg broja zaposlenih prema područjima G, I i F (420 osoba ili 48%) je iznosila 3.656 kn.

Poduzetničke zone

Na ribarstvenom području svaka JLS u svojim PPUG/O ima predviđene površine proizvodne i poslovne namjene, odnosno poduzetničke zone. Ulaganjem u infrastrukturu poduzetničkih zona kako bi se racionaliziralo poslovanje poduzetnika, JLS potiču razvoj gospodarstva odnosno poduzetništva unutar svojeg područja. Ukupno predviđena površina poduzetničkih zona na ribarstvenom području iznosi 10,76 km² (1.076 ha). Na području PGŽ-a ukupna predviđena površina poduzetničkih zona iznosi 24,28 km² (2.428 ha), udio ribarstvenog područja u ukupnoj površini iznosi 44%. Najveća poslovna zona ukupne površine 5,15 km² je predviđena na području Grada Bakra. Poduzetnička zona na području Grada Bakra u odnosu na ukupnu površinu poslovnih zona na području ribarstvenog područja zauzima 48%.

¹⁷ Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. D – Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom

¹⁸ Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007.

Tablica 18. Maksimalne površine poduzetničkih zona prema namjeni

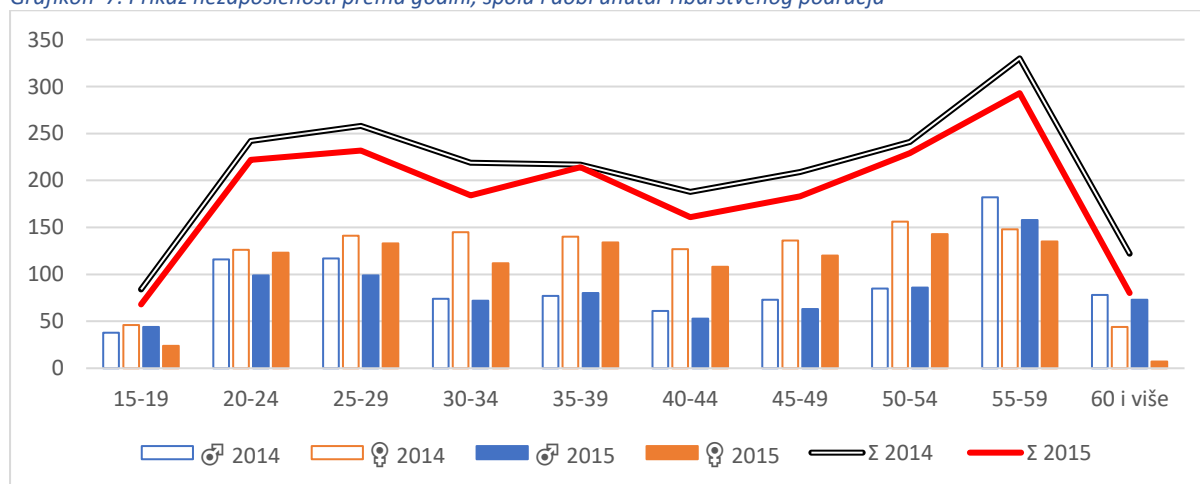
Prostorna jedinica	Proizvodne zone (km ²)	Poslovne zone (km ²)	Ukupno
Grad Bakar	1,95	3,2	5,15
Grad Crikvenica	0	0,2	0,2
Općina Fužine	0,2	0,4	0,6
Općina Kostrena	3,2	0,5	3,7
Grad Kraljevica	0,05	0,25	0,3
Općina Lokve	0,1	0,16	0,26
Grad N. Vinodolski	0	0,55	0,55
LAGUR	5,5	5,26	10,76
PGŽ	10,67	13,61	24,28

Izvor: PP PGŽ

1.2.3. Tržište radne snage

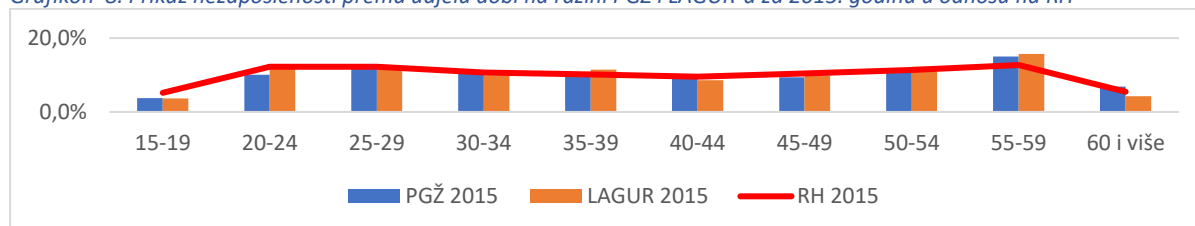
Na ribarstvenom području je prema dostupnim podacima HZZ-a ukupna nezaposlenost u 2015. godini manja za 12% u odnosu na podatke iz 2014. godine. U odnosu na osobe muškog spola u prosjeku ima 23% više nezaposlenih žena, s time da je u 2015. godini takav trend smanjen na 20%. U prosjeku su najranjivije skupine radno sposobne osobe mlađe od 19 i starije od 60 godina. Najranjivije skupine prema spolu i dobi su žene mlađe od 19 i starije od 60 godina, a kod muškaraca su ispod prosjeka dobne skupine do 19 godina i skupine između 35 i 49 godina. U PGŽ i ribarstvenom području, iznad nacionalnog prosjeka po pitanju nezaposlenosti su dobne skupine između 55 i 59 godina (Grafikon 7.).

Grafikon 7. Prikaz nezaposlenosti prema godini, spolu i dobi unutar ribarstvenog područja

Izvor: HZZ on-line statistika stanje na dan 15.12.2016.

Grafikon 8. Prikaz nezaposlenosti prema udjelu dobi na razini PGŽ i LAGUR-a za 2015. godinu u odnosu na RH

Izvor: HZZ on-line statistika stanje na dan 15.12.2016.

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Broj i gustoća stanovnika

Na ribarstvenom području je prema Popisu stanovnika iz 2011. godine bilo ukupno 35.953 stanovnika. Veći je postotak stanovnika ženskog spola (51,33%) u odnosu na muški spol. Udio stanovnika u ukupnom broju stanovnika PGŽ iznosi 12%. Udio površine ribarstvenog područja u odnosu na ukupnu površinu PGŽ iznosi 16%. Prosječna gustoća naseljenosti ribarstvenog područja iznosi 63,80 st/km², što je 24% manje od prosjeka PGŽ i 17% manje od nacionalnog prosjeka. Za razliku od prosjeka PGŽ i RH, ukupan broj stanovnika unutar ribarstvenog područja je u malom, ali stalnom porastu (Tablica 19.) u odnosu na 2001. godinu te iznosi 0,28%. Najveći porast je zabilježen u priobalnom djelu u Gradu Bakar, a najveći pad u goranskom dijelu ribarstvenog područja, pogotovo na području Općine Fužine.

Tablica 19. Broj i gustoća stanovnika ribarstvenog područja LAGUR-a TUNERA

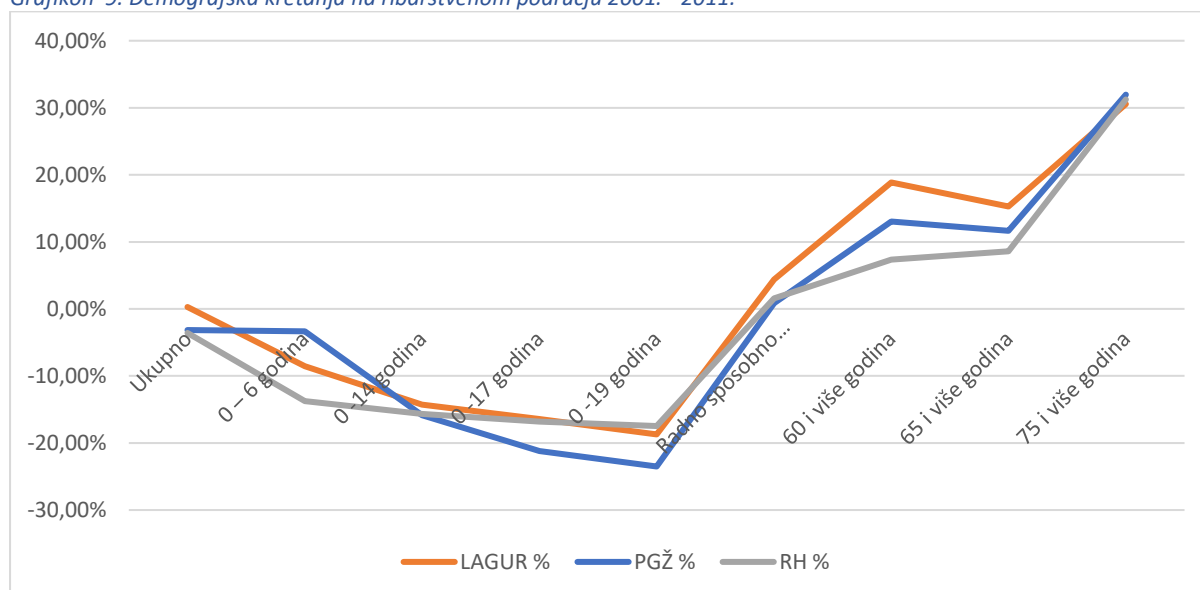
Prostorna jedinica	1981.	1991.	2001.	2011.	Razlika 2001./11.	st/km ²
Grad Bakar	7.469	↓ 7.577	↘ 7.773	↑ 8.279	6,11%	66,03
Grad Crikvenica	9.501	→ 10.584	↑ 11.348	↑ 11.122	-2,03%	390,25
Općina Fužine	2.271	↗ 2.000	↘ 1.855	↓ 1.592	-16,52%	18,56
Općina Kostrena	1.403	↘ 2.271	↑ 3.897	↑ 4.180	6,77%	348,33
Grad Kraljevica	4.254	↗ 4.513	↑ 4.579	↑ 4.618	0,84%	262,83
Općina Lokve	1.290	↑ 1.255	↘ 1.120	↓ 1.049	-6,77%	25,01
Grad N. Vinodolski	4.547	→ 4.978	↑ 5.282	↗ 5.113	-3,31%	19,57
LAGUR TUNERA	30.735	→ 33.178	↑ 35.854	↑ 35.953	0,28%	62,80
PGŽ	304.038	↑ 323.130	↘ 305.505	↓ 296.195	-3,14%	82,55
RH	4.601.469	↑ 4.784.265	↘ 4.437.460	↓ 4.284.889	-3,56%	75,71

Izvor: DSZ

1.3.2. Demografska kretanja

Na ribarstvenom području je u 2015. godini rođeno 4% više djece nego u prethodnoj, što je pozitivan trend za razliku od PGŽ koja ima 1% manji broj rođenih i RH, gdje je broj rođenih manji za 5.5% od prethodne godine. Pozitivno kretanje je najprimjetnije u Općini Kostrena. Iz grafikona 9. je vidljivo da su demografska kretanja u periodu od 2001. do 2011. . slična na razini ribarstvenog područja, PGŽ i RH. U odnosu na 2001. godinu razlike su minimalne. Ribarstveno područje ima rast stanovništva od 0,28%. U odnosu na nacionalni (1,57%) i županijski (0,84%) nivo, ribarstveno područje bilježi najveći rast (4,41%) radno sposobnog stanovništva. Udio radno sposobnog stanovništva u ukupnom broju stanovnika u 2011. godini je 68,3% u ribarstvenom području, 68,61% u PGŽ i 67,07% na razini RH.

Grafikon 9. Demografska kretanja na ribarstvenom području 2001. - 2011.

Izvor: DZS, Kontingenti stanovništva po gradovima/općinama popis 2001. i 2011.

Tablica 20. Prirodno kretanje stanovništva u 2015. godini

Prostorna jedinica	Živorodeni	Umrli	Prirodni prirast	Vjenčani	Razvedeni	Vitalni indeks
Grad Bakar	57	100	-43	26	13	57
Grad Crikvenica	69	127	-58	53	2	54,3
Općina Fužine	7	30	-23	6	5	23,3
Općina Kostrena	47	44	3	20	10	106,8
Grad Kraljevica	24	65	-41	16	5	36,9
Općina Lokve	3	12	-9	4	3	25
Grad N. Vinodolski	36	75	-39	26	-	48
LAGUR TUNERA	243	453	-210	151	38	53,6
PGŽ	2344	3784	-1440	1237	444	61,9
RH	37503	54205	-16702	19834	6010	69,2

Izvor: DZS, Priopćenje, Prirodno kretanje stanovništva RH u 2015. (21. srpnja 2016.)

Kao što je vidljivo iz tablica 20. i 21. vitalni indeks na ribarstvenom području je negativan (<100). Veći je broj umrlih od rođenih. To je nažalost problem i na nacionalnoj i županijskoj razini. Jedina JLS koja bilježi pozitivan prirast je Općina Kostrena (106,8). Vitalni indeks kroz trogodišnji period polako raste, što je između ostalog pozitivan rezultat ulaganja u socijalnu i zdravstvenu skrb JLS-a.

Tablica 21. Prirodno kretanje stanovništva u ribarstvenom području kroz period 2013., 2014. i 2015.

Godina	Živorodeni	Umrli	Vjenčani	Razvedeni	Vitalni indeks
2015.	243	453	151	38	53,64
2014.	234	414	146	55	56,52
2013.	248	430	123	69	57,67

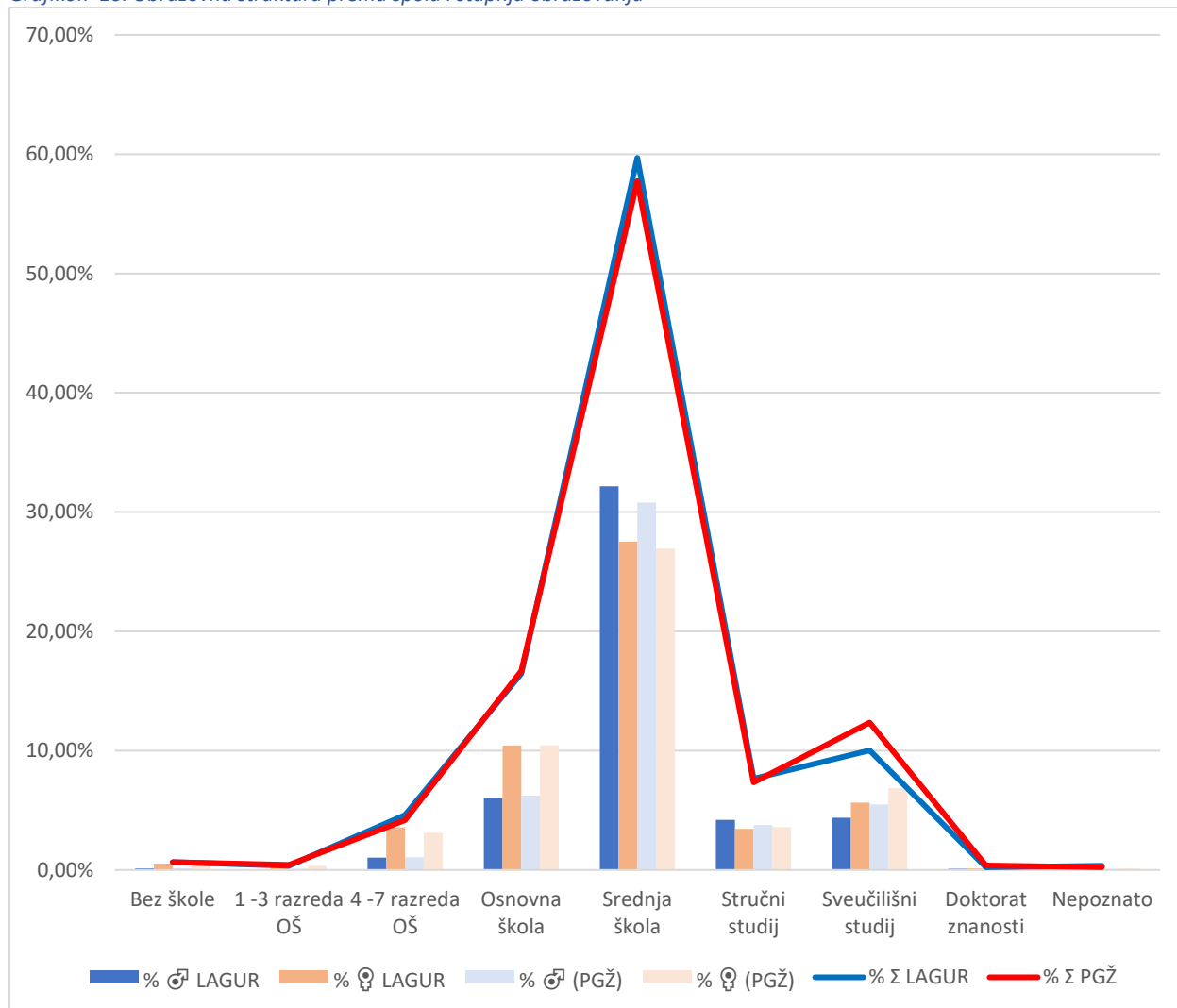
Izvor: DZS, Priopćenje, Prirodno kretanje stanovništva RH u 2015. (21. srpnja 2016.), 2014. (22. srpnja 2015.), 2013. (22. srpnja 2014.)

1.3.3. Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovna struktura stanovništva ribarstvenog područja starog 15 i više godina je skoro identična obrazovnoj strukturi Primorsko-goranske županije. Na području živi 35.953

stanovnika, od toga neki stupanj obrazovanja ima 86% stanovnika. Nakon 20-te godine najveći postotak ih je završilo srednju školu (60%) od čega 53% muškaraca. Više žena ima visoko obrazovanje od muškaraca, a najveći udio visokoobrazovanih unutar pojedine JLS živi u Općini Kostrena 29,58%, što je ujedno i najveći udio među svim JLS-ima u PGŽ i jedan od najvećih na nacionalnoj razini (veći udio imaju neke gradske četvrti Grada Zagreba). Na području je veći udio stanovnika sa visokim stupnjem obrazovanja od prosjeka PGŽ.

Grafikon 10. Obrazovna struktura prema spolu i stupnju obrazovanja

Izvor: DZS, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godina

1.3.4. Školstvo i kultura

Unutar ribarstvenog područja sustav obrazovanja je obuhvaćen predškolskim odgojem, osnovnoškolskim i srednjoškolskim obrazovanjem. Predškolski odgoj je dostupan u svim JLS u vrtićima i uz pomoć programa predškolskog odgoja u osnovnim školama. Na ribarstvenom području se nalazi 9 osnovnih škola, u svakoj JLS osnovne škole se nalaze u administrativnim središtima JLS, osim u Gradu Bakar, koji ima dvije osnovne škole u naselju Bakar i naselju Hreljin. Srednjoškolsko obrazovanje putem strukovnih i gimnazijskih programa je dostupno u Pomorskoj školi u Bakru i srednjoj školi dr. Antuna Barca u Crikvenici. Učenici ribarstvenog područja visoko obrazovanje najčešće nastavljaju u Rijeci i Zagrebu.

Tablica 22. Obrazovno - odgojne ustanove i polaznici unutar ribarstvenog područja

JLS	Ustanova
Bakar	Dječji vrtić Bakar
	Dječji vrtić „Bambi“
	Dječji vrtić „Pčelice“
	Osnovna škola Bakar
	Osnovna škola Hreljin
	Pomorska škola Bakar
Crikvenica	Dječji vrtić „Radost“
	Osnovna škola Vladimira Nazora
	Osnovna škola Zvonka Cara
	Srednja škola dr. Antuna Barca
Fužine	Program predškolskog odgoja pri OŠ I. Trohar
	Osnovna škola Ivanke Trohar
Kostrena	Dječji vrtić "Zlatna ribica"
	Osnovna škola Kostrena
Kraljevica	Dječji vrtić "Orepčiči"
	Osnovna škola Kraljevica
Lokve	Program predškolskog odgoja pri OŠ Rudolfa Strohala
	Osnovna škola Rudolfa Strohala
Novi Vinodolski	Dječji vrtić "Fijolica"
	Osnovna škola Ivana Mažuranića

Izvor: Portal Ministarstva znanosti i obrazovanja <http://public.mzos.hr/>

Civilno društvo je unutar ribarstvenog područja zastupljeno putem djelovanja različitih udruga. Unutar ribarstvenog područja je registrirano 476 udruga iz različitih područja djelatnosti, a najviše udruga je registrirano na području Grada Crikvenica. Jedna udruga može imati registrirano više područja djelatnosti, na ribarstvenom području 24% udruga prema klasifikaciji djelatnosti udruga ima registriran sport, 11,2% socijalnu djelatnost, 9,7% kulturu i umjetnost, a ostatak djelatnosti je zastupljen ukupno 46%¹⁹.

Tablica 23. Broj udruga na ribarstvenom području i PGŽ

Grad Bakar	Grad Crikvenica	Općina Fužine	Općina Kostrena	Grad Kraljevica	Općina Lokve	Grad N. Vinodolski	LAGUR TUNERA	PGŽ
92	140	34	67	51	22	70	476	3.965

Izvor: <http://registri.uprava.hr/#!udruga>

¹⁹ Portal otvorenih podataka RH (<http://data.gov.hr/dataset/registar-udruga>). Preuzeto 01. veljače 2017.

2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA, UKLJUČUJUĆI SWOT ANALIZU

2.1. Rezultati analize stanja

Ribarstveno područje Lokalne akcijske grupe u ribarstvu TUNERA ima izuzetno bogat i raznolik reljef. Područje karakteriziraju planinski lanac, slatkovodna jezera, vodotoci, zaljev, poluotok, razvedena morska obala i mnoštvo uvala pogodnih za kupanje. Ribarstveno područje je zbog svog geoprometnog smještaja dobro povezano s kulturnim i gospodarskim središtima PGŽ-a (Rijeka) i RH (Zagreb). Goranski dio je općenito slabije gospodarski razvijen, slabije naseljen i ima očuvan prirodni okoliš. U Priobalju je primjetan viši stupanj razvijenosti u gospodarskim, društvenim i infrastrukturnim pokazateljima.

Prirodna baština ribarstvenog područja je bogata i očuvana. Zemljopisne osobitosti područja su Nacionalni park Risnjak, Lokvarsko jezero, jezero Bajer, Bakarski zaljev, Kostrenski poluotok i Vinodolski kanal. Klimatske karakteristike su uobičajene za gorsko i obalno područje. Klima u priobalnom djelu je pogodna za razvoj turizma što i je glavna gospodarska djelatnost obalnih JLS-a. Klima Gorskog kotara je pogodna za razvoj šumskih zajednica koje prekrivaju preko 65% gorskog dijela ribarstvenog područja i određuje gospodarske djelatnosti povezane sa šumarstvom i preradom drva. Klimatske osobitosti su iznadprosječna količina padalina u gorskom području i bura za obalno područje.

Kulturna baština je zaštićena, a očuvanjem kulture i tradicije bavi dovoljan broj predstavnika civilnog sektora unutar područja. Manifestacije i događaji, u sklopu turističke ponude, održavaju se tokom cijele godine. Kod manifestacija ribarske i pomorske tematike, postoji problem slabe uključenosti lokalnog sektora ribarstva. Kod „ribarskih“ gastronomskih manifestacija, prilikom pripreme ribljih specijaliteta ne koristi se lokalni ulov, a kod prikaza ribarskih vještina (npr. krpanje mreža, čišćenje ribe i sl.) nisu angažirani lokalni ribari. Brodogradnja koja je na području razvijena nije zastupljena u promotivnim i turističkim aktivnostima, ali postoje događanja povezana s pomorskom baštinom (Prikaz pomorske bitke u Bakru i obnova guca starog hrvatskog plovila u Selcu). Obzirom na bogatu ribarstvenu i pomorsku povijest, potrebno je bolje animirati lokalna znanja o ribarstvu i brodogradnji te stvoriti potencijal za razvoj novih turističkih sadržaja. Na području se nalaze fantastični svjedoci bogate ribolovne povijesti, tunere. Tunere nemaju, niti će više imati ulogu u gospodarskom ribolovu, ali predstavljaju osobiti potencijal u promociji ribarstvene i pomorske baštine ovog područja. Povijesne lokacije tunera su poznate, na nekim mjestima su obnovljene i predstavljaju turističku atrakciju. Obnova preostalih tunera unutar ribarstvenog područja

Slika 4. Kućica od ribari u Jadranovu

Izvor TZ Grada Crikvenice

može biti dobar temelj za očuvanje ribarstvene tradicije i stvaranja novih turističkih sadržaja. Reprezentativni primjer promotivnih aktivnosti tunera je muzej Kućica od ribari u Jadranovu. Postoji nesrazmjer u stanju društvene i komunalne infrastrukture mikroregija Gorskog kotara i Priobalja. Gorski kotar je po pitanju javne infrastrukture više orijentiran Delnicama, koje predstavljaju gospodarski centar Gorskog kotara i nalaze se izvan ribarstvenog područja. Trenutna prometna povezanost je riješena na zadovoljavajući način i planirane investicije u željezničku infrastrukturu

i izgradnju dionice autoceste A7 će stvoriti dodatni potencijal za gospodarski razvoj. Blizina zračnih luka doprinosi gospodarskom razvoju povezanim sa turizmom.

Dio ribarstvenog područja, koji se nalazi u mikroregiji Gorski kotar po pitanju sektora ribarstva u užem, gospodarskom smislu (gospodarski ribolov, uzgoj ili prerada proizvoda ribarstva i akvakulture) nije prisutan niti je prostornim planom i strategijom razvoja PGŽ-a predviđen njegov razvoj. Prostornim planovima unutar ribarstvenog područja nisu predviđene lokacije za slatkovodni uzgoj salmonidnih i ciprinidnih vrsta. Akumulaciona jezera postoje, ali njihova namjena je, osim za potrebe hidroenergetskog sustava, predviđena za rezerve pitke vode.

U širem smislu sektora ribarstva, u Gorskom kotaru postoji sportski i rekreativni ribolov na slatkim vodama, u slučaju ribarstvenog područja na akumulacionim jezerima Bajer i Lokvarka. Prema dostupnim podacima športskih društava, koja gospodare na spomenutim jezerima, postoji mogućnost stvaranja još jedne turističke destinacije kroz promociju športskog i rekreativnog ribolova uređenjem staza i obala oko jezera.

Gospodarski sektor ribarstva u priobalnom području ima vjerojatno jednu od bogatijih povijesti razvoja ribarstva na istočnoj obali Jadrana. Razvoj je naglo stao u periodu nakon Drugog svjetskog rata te konstantno opada, no teško je izdvojiti glavni uzrok takvog stanja, obzirom na trenutno stanje sektora i dug period propadanja. Sektor je u gospodarskom smislu u današnje doba zanemariv. Mali broj aktivnih plovila, njihov mali kapacitet (ribolovni napor), nepostojanje ribarskih udruženja, nepostojeći preradbeni kapaciteti, nepostojeća uzgajališta na moru stvaraju besperspektivnu sliku gospodarskog sektora ribarstva. Potrošnja proizvoda ribarstva je niska, kako na nacionalnoj, tako i na lokalnoj razini. U Gorskom kotaru ne postoje maloprodajni objekti u kojima bi se mogla nabaviti svježa riba, iako interes postoji. U predškolskim ustanovama, koje imaju mogućnost pripreme obroka, postoji veliki interes za uvođenjem lokalne ribe u prehranu. Ribarska flota koja se nalazi unutar područja je prosječne dužine do 12 m i većinom koristi pasivne alate. Takva plovila su tipična za ribolov na Jadranu, višenamjenska su i najčešće ne love ciljane vrste, već ribari mijenjaju ribolovne alate tijekom godine. Plovila do 12 m su zbog svojih karakteristika ograničena na obalni ribolov te postoje tehnička ograničenja oko njihove prenamjene za potrebe udičarskog ribolova u svrhu dopunske djelatnosti. Prema podacima u vezi ulova od MP i informacijama dobivenim od lokalnih ribara i ronilaca, stanje ribljeg fonda u obalnom području je u lošem stanju zbog prelova gospodarskih vrsta. Podmorje se redovito čisti, situacija je općenito zadovoljavajuća, osim u obalnim dijelovima blizu naselja. Riblji fond je prelovljen, ali postoje pozitivni pomaci. Prema informacijama ronioca koji rone unutar ribarstvenog područja, na područjima koja zbog konfiguracije terena nisu pogodna za ribolov i koja su dovoljno udaljena od naselja, riblji fond se oporavlja. Potrebno je pronaći načina kako bi se podigla svijest o zaštiti ribljeg fonda u obalnom području ribarstvenog područja. Primjer rješenja mogu biti „podmorske staze“, ronilačke ture s podvodnim info tablama koje bi ujedno mogle tvoriti potencijalna staništa za morske organizme.

Potrebe ribarstvenog područja na temelju analize stanja

- Povećati ekonomsku održivost gospodarskog sektora ribarstva
- Povećati potrošnju i svijest o nutritivnim vrijednostima lokalne ribe
- Povećati dostupnost svježe ribe na cijelom području
- Razvijati nove turističke sadržaje kroz promicanje ribarstvene i pomorske baštine
- Očuvati ribarstvenu povijest
- Podizati svijest o potrebi zaštite okoliša u ribarstvenom području
- Povećati svijest o sektoru ribarstva kod mladih
- Poticati udruživanje gospodarskog sektora ribarstva i suradnju s drugim vezanim sektorima

2.2. Rezultati analize upitnika i održanih radionica

Putem email upitnika su anketirane ustanove za predškolski i osnovnoškolski odgoj na području u vezi prehrane, udjela obroka od proizvoda ribarstva i akvakulture u tjednom meniju i interesu za uvođenjem dodatnih obroka temeljenih na lokalnom ulovu. Ukupno je sudjelovalo 9 osnovnih škola i 6 vrtića. Riba se u vrtićima u priobalnom djelu konzumira najmanje jedanput tjedno, u gorskom djelu najmanje jednom u dva tjedna. Na jelovniku su najčešće tjestenine s tunom iz konzerve, panirani oslić, lignje, riblji štapići i brudet. Najčešće se koriste zamrznuti i konzervirani proizvodi. U ljetnim mjesecima u vrtićima u Crikvenici, Novom Vinodolskom i Kostreni se ponekad koriste svježe ulovljene srdele i incuni, a najčešće se nabavljaju u lokalnoj ribarnici. Vrtići u goranskom dijelu imaju probleme s dostupnošću svježe ribe.

Od 9 osnovnih škola sa ribarstvenog područja u njih 4 se za polaznike produženog boravka poslužuju riblji obroci. Ostale osnovne škole nemaju mogućnost produženog boravka, pripreme i serviranja hrane i ne naručuju putem cateringa riblje obroke. Osnovne škole u Kostreni, Bakru i Crikvenici najčešće ribu poslužuju petkom, putem cateringa naručuju se oslići, lignje i riblji štapići. U Fužinama je riba na jelovniku jednom u dva tjedna i najčešće se jede riblji štapići. Zaključno, na ribarstvenom području u ustanovama za osnovnoškolski i predškolski odgoj imaju ribu na jelovniku, najčešće petkom, no postoji interes za povećanjem broja ribljih obroka, iako većina nema uvjete za pripremu hrane ili ima problema s nabavom svježe ribe.

Na ribarstvenom području je provedena email anketa ronilačkih klubova i ŽLU-a u vezi procjene stanja morskog dna i okoliša, te ponuda ronilačkih klubova u smislu podvodnih turističkih ronilačkih tura. Anketirani su ronilački klubovi i centri u svim obalnim JLS-ima (osim u Gradu Bakar) i ŽLU-i nadležni za luke u ribarstvenom području. Ukupno je anketirano 6 ronilačkih klubova/centara i 3 ŽLU-a. U svim JLS-ima se provode akcije čišćenja podmorskog dna, najmanje jednom godišnje u organizaciji JLS-a, ŽLU-a i ronilačkih klubova. Svake godine sudjeluje sve veći broj domaćih i stranih ronilaca. Količina otpada je svake godine sve manja. Glomazni otpad se ne vadi iz podmorja, jer se pretvorio u vrijedna staništa morskih organizama. Općenito stanje s otpadom je zadovoljavajuće, međutim primijećeno je smanjenje fonda morskih organizama pogotovo u obalnim dijelovima blizu naselja. U obalnim dijelovima, koji su udaljeni od naseljenih područja stanje je zadovoljavajuće po pitanju morske flore i faune. Na nekim mjestima koja, zbog konfiguracije terena nisu pogodna za ribolov primijećeno je povećanje ribljeg fonda. Svi anketirani ronilački klubovi i centri sudjeluju u akcijama čišćenja, imaju ronilačke tečajeve svih kategorija i organiziraju ronilačke izlete. Ronilački klubovi u Kraljevici, osim akcija čišćenja, tečajeva i izleta, provode tečajeve podvodne fotografije i razne druge akcije u cilju očuvanja podmorja, kao što je postava podmorske poučne staze u podmorju ispred kluba. U Kostreni je ronilački klub, osim čišćenja, tečajeva i izleta, sudjelovao u postavljanju podvodne izložbe unikatnih keramičkih predmeta.

Na radionicama održanim tijekom procesa izrade LRSR su prezentirani tijekom izrade strategije, SWOT analiza, potrebe područja, ciljevi, prioriteti i mjere LRSR. Sudionici radionica su dali svoje prijedloge i komentare, koji su uvršteni u LRSR. Radionice i sastanci održani tijekom izrade LRSR se nalaze u Prilogu 9.

2.3. Snage, slabosti, prilike i prijetnje ribarstvenog područja

U sljedećoj tablici su prikazane snage, slabosti, prilike i prijetnje ribarstvenog područja. Kod prikaza je naglasak stavljen na GSR, vezane djelatnosti i ribarstvenu baštinu.

Snage ribarstvenog područja se temelje na njegovom dobrom geoprometnom položaju, očuvanom krajoliku, razvedenoj obali, postojanju slatkovodnih jezera, dugoj tradiciji u ribolovu te razvijenom sportskom i rekreativnom ribolovu. Ribolovne tehnike i alati su raznolike, mogu se obavljati tijekom cijele godine i povezane su sa raznolikim ribljim fondom. Turistički djelatnici posjeduju dugogodišnje iskustvo u pružanju usluga. Na području je dobra ponuda usluga ronilačkih centara i klubova.

Slabosti Na području ne postoji slatkovodna i morska akvakultura, ne postoje ribarske zadruge niti prerada proizvoda ribarstva. Broj profesionalnih ribara je u opadanju, glavne su slabosti loše stanje ribljeg fonda, mala flota, slabi prihodi od ribarstva, nezainteresiranost za udruživanjem, nerazvijena infrastruktura na iskrcajnim mjestima i ne postojanje interesa mladih za bavljenje profesionalnim ribolovom. Obzirom na ulovne količine i distribucijske kanale, profesionalni ribolov je rijetkim ovlaštenicima samostalna djelatnost. Nedovoljno je razvijen športsko rekreativni ribolov na jezerima i općenito turistički sadržaj povezan s ribarstvom. Lokalni ulov je zbog slabe dostupnosti nezastupljen u ponudi lokalnih ugostiteljskih objekata.

Tablica 24. Snage, slabosti, prilike i prijetnje ribarstvenog područja

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - dobra prometna povezanost (kopnena) - povoljni okolišni uvjeti - raznolikost reljefa - razvedena obala - raznolikost ribljeg fonda - visoka kvaliteta ribe i čistoće mora - dugogodišnja tradicija u ribarstvu - tradicija u turizmu i dugogodišnje iskustvo u pružanju turističkih usluga - cjelogodišnja mogućnost bavljenja priobalnim ribolovom - raznolikost ribolovnih tehnika i alata - postojanje lokalne inicijative u ribarstvu TUNERA - postojanje ronilačkih klubova i ronilačkih centara - postojanje velike slatkovodne vodene površine (jezera) - tradicija sportskog i rekreativnog ribolova - postojanje sportskih ribolovnih društava na jezerima 	<ul style="list-style-type: none"> - niska potrošnja ribe po stanovniku - slaba gospodarska održivost za ribare - smanjen riblji fond, zbog prelova pojedinih vrsta - neuređenost tržišta proizvoda ribarstva i akvakulture - nepostojanje kapaciteta za skladištenje proizvoda ribarstva i akvakulture - slabi distribucijski kanali i neujednačena pokrivenost objektima za maloprodaju proizvoda ribarstva i akvakulture - nepostojanje ribarskih zadruga - međusobna nepovezanost ribara - starenje i depopulacija stanovništva - nepostojanje Savjetodavne službe za ribarstvo u PGŽ - nedovoljna iskorištenost jezera - niska otkupna cijena ribe - postojanje sivog tržišta - nepostojanje pogona za preradu ribe - nedovoljan broj proizvoda dodane vrijednosti - nedovoljno razvijena infrastruktura iskrcajnih mjesta - manjak lokalne suradnje između različitih gospodarskih dionika - nedostatak edukacija ribara - nedostatak interesa mladih, kvalificiranih osoba za rad u ribarstvu - prodaja i potrošnja samo određenih vrsta u ugostiteljskim objektima - manjak turističkih sadržaja povezanih s ribarstvom - manjak kvalitetnih smještajnih kapaciteta u blizini jezera - nedovoljan broj benzinskih crpki za opskrbu ribarskih plovila gorivom

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - mogućnost korištenja EU sredstava - razvoj ribarstvenog područja temeljen na „pristupu odozdo“ - povećan interes za selektivnim oblicima turizma-ribolovni turizam - cjeloživotno obrazovanje i mogućnosti strukovnog obrazovanja - smanjenje nezaposlenosti kroz razvoj područja i stvaranjem novih radnih mjesta - razvoj morske akvakulture - podizanje svijesti potrošača o kakvoći proizvoda i zdravstvenoj koristi ribe - bolje povezivanje s turističkim sektorom - diversifikacija i dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva - razvoj kratkih lanaca opskrbe - povećanje potrošnje - povećanje brige o okolišu i održivosti prirodnih resursa - uspostava objekata za preradu - uvođenje i povećanje konzumacije ribe u obrazovnim ustanovama - postojanje povoljnih uvjeta za daljnji razvoj sportskog i rekreativnog ribolova na jezerima - očuvanje i zaštita ribarstvene povijesne baštine 	<ul style="list-style-type: none"> - smanjenje ribolovnih resursa u Jadranskom moru - razvoj nautičkog turizma - porast cijene energenata (gorivo) - rizik od onečišćenja (ekološke katastrofe), - klimatske promijene i njihov utjecaj na okoliš - negativni demografski trendovi: starenje stanovništva, iseljavanje radne snage, manjak interesa mladih - gubitak tradicionalnih vještina i znanja o ribarstvu - inozemna konkurencija (jeftiniji proizvodi – slabije kvalitete) - komplicirani pravni propisi i birokratske zapreke - ograničena kupovna moć domaćih potrošača i pad potrošnje ribe - ograničena dostupnost lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture - niska svijest o nutritivnim vrijednostima proizvoda ribarstva i akvakulture

Prilike se vide u povezivanju primarnog, turističkog sektora sa GSR. EU sredstva, namijenjena za CLLD pristup bi se iskoristila za cjeloživotno obrazovanje, očuvanje ribarstvene povijesti, povezivanje različitih sektora, razvoja novih ponuda putem diversifikacije i dodavanja vrijednosti proizvodima ribarstva i promociji ribarstvene i pomorske baštine. Takav razvoj bi stvorio ekonomsku održivost GSR-a i zaštitio ribarstvenu i pomorsku povijesnu baštinu.

Prijetnje se vide u ograničenjima povezanim s ribljim fondom, ekološkim prijetnjama zbog velikog pritiska na resurse, klimatskim promjenama. Negativni demografski trendovi doprinose manjku interesa kod mladih i opasnost od gubitka tradicionalnih vještina i znanja u kontekstu ribarstva. Primjetna je i slabija kupovna moć i pad potrošnje ribe kao i komplicirani pravni propisi, što također ne olakšava situaciju obzirom na prosječnu dob gospodarstvenika. Trgovački centri u svojoj ponudi imaju zamrznute proizvode ribarstva i akvakulture koji su dostupniji i jeftiniji od lokalnog ulova. Otežavajuća okolnost kod povećanja potrošnje je i niska svijest o nutritivnim vrijednostima proizvoda ribarstva i akvakulture.

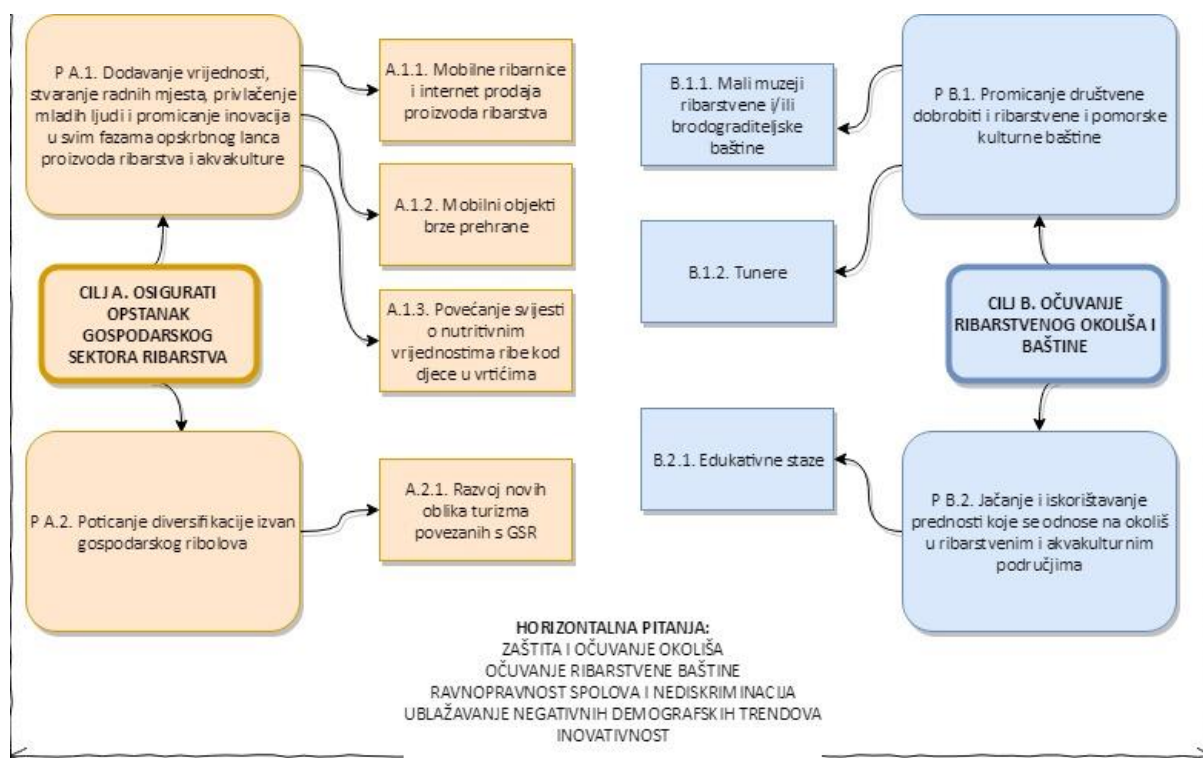
3. OPIS I HIJERARHIJA CILJEVA LRSR TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRSR UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE POKAZATELJE OSTVARENJA ILI REZULTATA

3.1. Ciljevi, prioriteti, mjere LRSR za područje LAGUR-a temeljeni na mogućnostima iz Operativnog programa

Sveukupne potrebe ribarstvenog područja su izvan mogućnosti provedbe strategije lokalnog razvoja u ribarstvu temeljenih na mogućnostima Operativnog programa. Provedba Lokalne razvojne strategije u ribarstvu se temelji na prepoznatim prilikama, iskorištavajući dostupne snage, kako bi se izbjegle prijetnje i ublažile slabosti gospodarskog sektora ribarstva i povezanih djelatnosti unutar ribarstvenog područja LAGUR-a TUNERA. Definirani opći ciljevi su specifični samo za ovo ribarstveno područje i njihovim ispunjavanjem se očekuje dugoročno potaknuti opstanak gospodarskog sektora ribarstva i očuvati ribarstveni okoliš i baštinu. Prioriteti su definirani kao konkretni ciljevi. Prioriteti ili konkretni ciljevi su grupirani prema vrstama aktivnosti u skladu sa mogućnostima iz Operativnog programa i prihvatljivim ciljevima za provedbu strategija lokalnog razvoja koji predvodi zajednica definiranih u članku 63. Uredbe (EU) br. 508/2014. Prioriteti se planiraju postići provedbom konkretnih operacija, koje su ovdje definirane kao mjere i predstavljaju ciljeve na operativnoj razini.

Najvažniji i prvi opći cilj ove strategije je **A. Osigurati opstanak gospodarskog sektora ribarstva**. Drugi cilj je **B. Očuvanje ribarstvenog okoliša i baštine**

Slika 5. Intervencijska logika LRSR TUNERA

3.1.1. Cilj A. Osigurati opstanak gospodarskog sektora ribarstva

Ovaj cilj je nastao iz potrebe očuvanja gospodarskog sektora ribarstva, koji je trenutno ekonomski neodrživ. Kako bi se potaknuo razvoj u smjeru ekonomske održivosti, GSR-u je potrebno omogućiti izvore prihoda uz pomoć poticanja potrošnje, dodavanja vrijednosti proizvodima ribarstva, diversifikacije gospodarskog ribolova i stvaranja radnih mjesta. Količina ulova profesionalnih ribara sa područja je mala, sektor prerade i uzgoja proizvoda ribarstva i akvakulture nepostojeći. Sukladno odredbama Uredbe (EU) br. 508/2014 ulaganja u ribolovne alate, opremu i ribarska plovila kojom se povećava sposobnost plovila za pronalaženje ribe su neprihvatljiva. Ograničenja u vezi uzgoja su prevelika, pošto se slatkovodni uzgoj ne može obavljati unutar granica područja, a marikultura je predviđena samo na području Grada Novi Vinodolski²⁰ sa premalim kapacitetima. Djelatnici u gospodarskom sektoru ribarstva su starije životne dobi i ne postoji interes mladih za nastavak djelatnosti. Postojeća flota ima ograničenja po pitanju razvoja udičarskog turizma kao dopunske djelatnosti (98% plovila <12m) te je prema kapacitetu i uporabi ribolovnih alata pogodna samo za obalni ribolov u ribolovnim područjima gdje su gospodarski bitne vrste u opadanju. Postoji interes lokalnih ribara za bavljenje turizmom kao dopunskom djelatnošću izvan gospodarskog ribolova u smislu organizacije izletničkih ronilačkih tura. U priobalnom području postoji određeni broj objekata namijenjenih za maloprodaju svježe ribe, međutim nijedan se ne nalazi na području Gorskog kotara gdje postoji interes za kupovinu svježe lokalno ulovljene ribe. Povećanje potrošnje ribe na održiv način (bez povećanja ribolovnog napora) je rezultat većine planiranih mjera unutar prioriteta ovog cilja kako bi se poticala ekonomska održivost GSR-a. Podaci o potrošnji ribe po glavi stanovnika nisu dostupni po JLS Potrošnja ribe na nacionalnoj razini *per capita* je u 2015. godini iznosila ukupno 7,70 kg²¹ što je puno niža potrošnja u usporedbi sa ostalim zemljama EU (23,3kg)²². Povećanje potrošnje se planira i podizanjem svijesti o nutritivnim vrijednostima proizvoda ribarstva utjecajem na prehranbene navike od najranije dobi. Podatak od prosječno dva „riblja obroka“ mjesečno na meniju vrtića unutar područja je malo, obzirom da je područje većim djelom smješteno u priobalju gdje bi proizvodi ribarstva i akvakulture trebali biti lako dostupni i uvijek svježi. Kako bi se poticala potrošnja potrebno je opremiti kuhinje predškolskih ustanova, provesti edukaciju osoblja s ciljem povećanja ribljih obroka u mjesečnoj ponudi. Povećanjem dostupnosti bi se omogućilo povećanje konzumacije lokalne ribe, podignula svijest o prirodnim resursima i zdravoj prehrani kod mladih. Prihvatljivim ulaganjima unutar mjera u okviru prioriteta ovoga cilja, dugoročno bi se rješavale potrebe ribarstvenog područja u vezi povećanja plasmana i potrošnje proizvoda ribarstva u gorskom i priobalnom djela ribarstvenog područja na održiv način, što bi direktno doprinosilo ekonomskoj održivosti GSR-a. Diversifikacijom bi se stvorili novi turistički sadržaji koji bi poticali ekonomski razvoj cijelog područja. Niže su opisani prioriteti i navedene planirane operacije/projekti.

Prioritet A.1. Dodavanje vrijednosti, stvaranje radnih mjesta, privlačenje mladih ljudi i promicanje inovacija u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva i akvakulture

Na obalnom području su dostupna 4 objekta, koji prodaju svježu lokalnu ribu, od toga se niti jedan ne nalazi na području Gorskog kotara. Obzirom na visoku nutritivnu vrijednost ribe, smještaj područja, interes stanovnika, ugostitelja i vrtića, potrebno je razviti nove oblike distribucijskih kanala kako bi se povećao plasman proizvoda ribarstva na cijelom području i smanjila potreba za sivim tržištem. Poticanje razvoja novih oblika prodaje proizvoda ribarstva će se omogućiti inovativnim ulaganjima u operacije/projekte pomoću kojih će se stvoriti novi

²⁰ PP PGŽ (maksimalna površina 1ha – maksimalna proizvodnja 38t riba 1t školjkaša godišnje)

²¹ Izvor: DZS, 09.12.2015. „Osnovne karakteristike potrošnje kućanstava u 2014.“, podatak se odnosi na zbrojnu količinu morske i slatkovodne ribe (6,2kg) + plodovi mora (0,7kg) + konzervirana i prerađena riba (0,8kg).

²² Podaci preuzeti sa službenih stranica Uprave ribarstva <http://www.mps.hr/ribarstvo/default.aspx?id=15> 13.09.2016.

i inovativni kanali prodaje poput: mobilnih ribarnica, mrežne prodaje i prodaje pripremljene hrane. Na takav način bi se stvorila nova radna mjesta i novi izvori prihoda za GSR unutar područja i osigurala ekonomska održivost, bez povećanja ribolovnog napora uz pomoć dodavanja vrijednosti lokalnom ulovu. Osim povećanja plasmana, potrošnja bi se dugoročno povećala stvaranjem zdravih navika od najranije dobi. Sredstva za takvu vrstu povećanja potrošnje se planiraju za operacije/projekte kojima se povećava broj menija temeljenih na proizvodima ribarstva u ustanovama predškolske dobi. Predviđena su ulaganja u edukaciju osoblja, osmišljavanje novih menija i opreme za skladištenje proizvoda ribarstva i akvakulture. Poticanjem inovativnog pristupa u razvoju plasmana bi se doprinosilo podizanju svijesti kod mladih o sektoru ribarstva. Očekivani inovativni rezultati mjera u okviru ovog prioriteta su mobilne ribarnice i objekti koji bi neposredno povećali turistički sadržaj ribarstvenog područja.

Prioritet A.2. Poticanje diversifikacije izvan gospodarskog ribolova

Gospodarski sektor ribarstva s područja je pokazao interes za većim sudjelovanjem u stvaranju turističkog sadržaja povezanog sa ribarstvenom baštinom. Unutar ovoga prioriteta su predviđene operacije/projekti pomoću kojih bi GSR stvorio dodatni izvor prihoda uz pomoć diversifikacije izvan gospodarskog ribolova. Prihvatljiva su ulaganja za razvoj novih oblika turizma bez ulaganja u ribarska plovila i ribolovnu opremu, pošto bi se plovila koristila samo za izletničke ture i pošto su ulaganja u udičarski turizam i plovila predviđena u OPPRRH Mjeri I.6. Diversifikacija i novi oblici prihoda OPPRRH. Takva ulaganja bi uključivala nabavku ne-ribolovne opreme za potrebe iznajmljivanja turistima i promotivne aktivnosti izletničkih tura. Ulaganjima u operacije/projekte predviđene unutar mjere u ovome prioritetu GSR-u bi se omogućio novi izvor prihoda kroz naplatu izletničkih tura i iznajmljivanje ne-ribolovne opreme. Izletničke ture bi se mogle planirati kao „podvodne ronilačke ture“ na lokacijama rijetkih staništa morskog bentosa i na edukativnim stazama predviđenim u mjeri B.2.1. Edukativne staze.

3.1.2. Cilj B. Očuvanje ribarstvenog okoliša i baštine

Područje ima iznimno bogatu ribolovnu, prerađivačku, zadružnu i brodograditeljsku povijesnu baštinu, koja nije u zadovoljavajućoj mjeri zaštićena i promovirana osim kroz manifestacije koje organiziraju JLS-i i ugostitelji s područja. Ribarstvena povijest područja predstavlja ribarstvenu povijest istočne obale Jadrana. Opipljivi predstavnici ribarstvene povijesti su tunere, nijemi svjedoci bogate povijesti razvoja ribarstva. Osim po ribarstvenoj, područje je poznato i po brodograditeljskoj povijesti koja je u povijesti gospodarski povezivala gorsko i priobalno područje. Na području su pokrenute inicijative u vezi promotivnih aktivnosti ribarstvene i pomorske baštine, u obliku izložbi u muzeju grada Crikvenice, izgradnje malog muzeja ribarstva u Jadranovu i obnovi tunera, no još uvijek nedovoljno u smislu zaštite baštine i okoliša za buduće generacije. U svrhu očuvanja ribarstvene i pomorske tradicije i okoliša potrebno je ulagati u veći broj aktivnosti podizanja svijesti i promocije atrakcija povezanih s ribarstvenom i pomorskom baštinom i okolišem. Poticati će se ulaganja u promotivne aktivnosti pomoću kojih će se omogućiti dodatni izvori prihoda lokalnim dionicima, i to povećanjem turističkog sadržaja i podizanjem svijesti o zaštiti okoliša. Ulaganjima u okviru planiranih mjera potaknut će se razvoj turističke ponude temeljene na bogatoj ribarstvenoj i pomorskoj baštini, uz pomoć promotivnih aktivnosti.

Prioritet B.1. Promicanje društvene dobrobiti i ribarstvene i pomorske kulturne baštine

Na području postoje primjeri malih muzeja povezanih s ribarstvom u Jadranovu „Kućica od ribari“ i obnovljene tunere na području Bakarca, Selca, Klenovici, Jadranovu i na otočiću San Marino u Novom Vinodolskom (Prilog 5.). Unutar ovoga prioriteta planirane su operacije/projekti izgradnje malih muzeja ribarske i/ili pomorske tematike i obnove tunera. Poticati će se rekonstrukcija i opremanje kućica, koje se nalaze pokraj tunera u male muzeje i izgradnju i/ili rekonstrukciju ili adaptaciju/obnovu tunera na lokacijama na kojima su postojale u prošlosti. Osim ribarstvene baštine, sredstva će biti dostupna i za promociju pomorske baštine

odnosno za ulaganja u preuređenje i opremanje interpretacijskih prostorijskih u svrhu promocije ribarstvene i brodograditeljske tradicije.

Prioritet B.2. Jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim i akvakulturnim područjima

Prema informacijama s „terena“ odnosno s mora, od profesionalnih ribara i ronilačkih klubova stanje ribljeg fonda možda najbolje opisuje njihov komentar „riba nije problem, ribe nema“. Na temelju iskustva ronilaca s područja, zamijećen je povratak riba na umjetno stvorenim staništima. Umjetna staništa nisu planski nastala već su nastala na ostacima glomaznog otpada, koji je u kratkom roku (unutar godine dana) prekriven morskim biljnim i životinjskim svijetom. Obzirom na takve informacije i potrebe podizanja svijesti o zaštiti okoliša u ribarstvenom području, planirana su ulaganja u obalne i podvodne informativno-edukativne staze. Podvodne informativno-edukativne staze bi mogle imati funkciju umjetnih staništa pošto bi se npr. podvodne info table i podvodne oznake staza mogle konstrukcijski izvesti tako da stvaraju skloništa za floru i faunu o kojoj pružaju informacije i educiraju posjetitelje. Ulaganja u planirane operacije/projekte bi doprinijele zaštiti „ribarstvenog“ okoliša, dugoročno povratku gospodarski bitnih vrsta te stvorila novu i prepoznatljivu turističku destinaciju za cijelo ribarstveno područje. U okviru ovoga prioriteta će se ulagati u operacije/projekte pomoću kojih će se stvarati i opremiti podvodne i obalne edukativne/informativne staze. Zbog smanjene vidljivosti, akumulacijska jezera sa područja nisu pogodna za podvodne staze, tako da će se „podvodne“ operacije/projekti provoditi samo u moru.

3.1.3. Horizontalna pitanja

1. Prioritet B.2. Jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim i akvakulturnim područjima se odnosi na **zaštitu i očuvanje okoliša**. Za mjeru „B.2.1. Edukativne staze“ u okviru prioriteta za zaštitu i očuvanje okoliša je financijskim planom predviđen najveći iznos sredstava, udio u ukupnoj alokaciji javnih sredstava za provedbu operacija LRSR je **38%**. U ostalim mjerama zaštita okoliša se potencira davanjem prednosti operacijama koje u provedbi aktivnosti koriste OIE ili stvaraju manji pritisak na okoliš kroz provedbu aktivnosti obnove/rekonstrukcije postojećih objekata (Prioritet A.1.).
2. Horizontalno pitanje **očuvanja ribarstvene baštine** je osigurano ulaganjima u aktivnosti u okviru mjera B.1.1. Mali muzeji ribarstvene i/ili brodograditeljske baštine i B.1.2. Tunere unutar prioriteta P B.1. Promicanje društvene dobrobiti i ribarstvene pomorske kulturne baštine. Ovaj prioritet se nalazi na drugom mjestu prema planiranom udijelu od **35%** u ukupnoj alokaciji javnih sredstava za provedbu operacija u okviru LRSR.
3. **Ravnopravnosti spolova i nediskriminacija** će se osigurati prilikom sastavljanja tijela za odabir projekta i prilikom provedbe ne diskriminirajućeg i transparentnog izbornog postupka za odabir operacija, kako je opisano u poglavlju 3.3.1. Način odabira projekata.
4. Doprinos ove LRSR u **ublažavanju negativnih demografskih trendova** na cijelom području je uz pomoć davanja prednosti projektima koji rezultiraju povećanjem broja radnih mjesta, zapošljavanju mladih i osoba rizičnih dobnih skupina starijih od 55 godina.
5. **Inovativnost** se potiče davanjem većeg intenziteta potpore projektima, koji imaju inovativne značajke.

3.2. Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti

U nastavku su opisane mjere, definirane: prihvatljive aktivnosti, prihvatljivi korisnici, kriteriji prihvatljivosti, kriteriji odabira i prijedlog povećanja intenzitet potpore. Mjere su grupirane prema tipovima aktivnosti u okviru planiranih prioriteta kako bi se osigurala sinergija između različiti skupina aktivnosti koje uspješno vode do krajnjih ciljeva i očekivanim rezultatima jasno pokazuju dodanu vrijednost CLLD pristupa.

CILJ A. OSIGURATI OPSTANAK GOSPODARSKOG SEKTORA RIBARSTVA			
Prioritet A.1. Dodavanje vrijednosti, stvaranje radnih mjesta, privlačenje mladih ljudi i promicanje inovacija u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva i akvakulture			
Naziv mjere	A.1.1. Mobilne ribarnice i internet prodaja proizvoda ribarstva	A.1.2. Mobilni objekti brze prehrane	A.1.3. Povećanje svijesti o nutritivnim vrijednostima ribe kod djece u vrtićima
Opis mjere	<i>Prihvatljive su operacije/projekti koje će rezultirati povećanjem dostupnosti svježe lokalne ribe na cijelom području i stvoriti novi izvor prihoda GSR, kroz dodanu vrijednost. Objekti mobilnih ribarnica moraju biti u mogućnosti plasirati ribu na cijelom području uz mogućnost narudžbe preko mrežne stranice i/ili socijalnih mreža. Provedbom planiranih aktivnosti će se stvoriti novi izvor prihoda za GSR i nova radna mjesta.</i>	<i>Izgradnjom i opremanjem mobilnih objekata brze prehrane će se stvoriti dodatni izvor prihoda za GSR s područja te stvoriti nova radna mjesta. Prodaja pripremljenih proizvoda ribarstva će također stvoriti novu ponudu na području koja će povećati dostupnost i potrošnju lokalnih proizvoda ribarstva te stvoriti nova radna mjesta.</i>	<i>Ulaganjima u prihvatljive aktivnosti u okviru ove mjere se olakšava dostupnost i priprema lokalnog ulova u ustanovama za osnovno ili predškolsko obrazovanje, koje imaju mogućnost pripreme obroka. Sredstva će biti dostupna za povećanje broja menija temeljenih na proizvodima ribarstva te za opremu skladištenja kako bi vrtići bili otporniji na nestalnost ulova.</i>
Prihvatljive aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Nabavka i opremanje mobilnog objekta (vozila ili prikolice) u svrhu maloprodaje svježe ribe - Rekonstrukcija/prenamjena i/ili opremanje mobilnog objekta (vozila ili prikolice) u svrhu maloprodaje svježe ribe - Izrada mrežne stranice za narudžbu i prodaju lokalnih proizvoda ribarstva - Trošak ulaganja u marketinške aktivnosti (dizajn, lektoriranje, logo, izrada foto i video materijala i sl.) - Trošak izrade projektne dokumentacije i registracije objekta 	<ul style="list-style-type: none"> - Nabavka i opremanje mobilnih objekata brze prehrane - Rekonstrukcija/prenamjena i/ili opremanje mobilnog objekta (vozila ili prikolice) brze prehrane - Trošak izrade projektne dokumentacije i registracije objekta - Trošak ulaganja u marketinške aktivnosti (dizajn, lektoriranje, logo, izrada foto i video materijala i sl.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nabavka skladišne opreme za proizvode ribarstva - Edukacije osoblja u vezi pripreme i skladištenja proizvoda ribarstva i izrade ribljih menija - Trošak zakonskog usklađivanja (s Nastavnim zavodom za javno zdravstvo i sl.)
Prihvatljivi korisnici	<ul style="list-style-type: none"> - GSR (ovlaštenici povlastice) fizičke i pravne osobe u rangu mikro i malih poduzeća sukladno definiciji Uredbe Komisije 651/2014 	<ul style="list-style-type: none"> - GSR (ovlaštenici povlastice) fizičke i pravne osobe u rangu mikro i malih poduzeća sukladno definiciji Uredbe Komisije 651/2014 	<ul style="list-style-type: none"> - JLS, vrtići, ustanove za školski/predškolski odgoj, koje imaju mogućnost pripreme obroka

Kriteriji prihvatljivosti	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora provoditi unutar ribarstvenog područja - Ulaganjem temeljem prihvatljivih aktivnosti rezultira povećanju broja radnih mjesta i/ili se zadržavaju postojeća - Mobilne ribarnice moraju biti u stanju isporučiti svježu ribu jednom tjedno na području općina Fužine i Lokve 	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora provoditi unutar ribarstvenog područja - Ulaganjem temeljem prihvatljivih aktivnosti rezultira povećanju broja radnih mjesta i/ili se zadržavaju postojeća 	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora provoditi unutar ribarstvenog područja - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti mora dovesti do povećanja broja ribljih obroka na mjesečnoj razini
Kriteriji odabira	<p>Prednost se daje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Operacijama/projektima koje u svojim aktivnostima koriste OIE i/ili uključuju aktivnosti rekonstrukcije/prenamjene postojećeg mobilnog objekta - Subjektima kojima se sjedište nalazi izvan gradova Crikvenica, Kraljevica i Novi Vinodolski - Operacijama/projektima koji uključuju mrežnu prodaju i dostavu - Operacijama/projektima koje rezultiraju povećanjem broja radnih mjesta - Operacijama/projektima koje rezultiraju zapošljavanjem mlađih osoba i/ili žena starijih od 55 - Mikro poduzeću 	<p>Prednost se daje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Operacijama/projektima koje u svojim aktivnostima koriste OIE i/ili uključuju aktivnosti rekonstrukcije/prenamjene postojećeg mobilnog objekta - Operacijama/projektima koje rezultiraju povećanjem broja radnih mjesta - Operacijama/projektima koje rezultiraju zapošljavanjem mlađih osoba i/ili žena starijih od 55 - Mikro poduzeću 	<p>Prednost se daje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Operacijama/projektima koje u svojim aktivnostima koriste OIE - Operacijama/projektima koje rezultiraju uvođenjem većeg broja ribljih obroka mjesečno
Intenzitet potpore >50%	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje do 70% može biti u slučaju udovoljavanja kriterija „zajednički korisnik“ ili kriterija „inovativne značajke prema potrebi na lokalnoj razini“ 	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje do 70% može biti u slučaju udovoljavanja kriterija „zajednički korisnik“ ili kriterija „inovativne značajke prema potrebi na lokalnoj razini“ 	<ul style="list-style-type: none"> -100% ukupno prihvatljivih troškova za operacije kojima je korisnik javnopravno tijelo ili poduzeće kojem je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa

Prioritet A.2. Poticanje diversifikacije izvan gospodarskog ribolova	
Naziv mjere	A.2.1. Razvoj novih oblika turizma povezanih s GSR
Opis mjere	<i>GSR-u bi se ulaganjima unutar ove mjere omogućio dodatni izvor prihoda kroz poticanje razvoja inovativnih oblika turizma povezanih s ribarstvenom baštinom i stvorili novi turistički sadržaji unutar ribarstvenog područja.</i>
Prihvatljive aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganja u ne-ribolovnu opremu - Trošak ulaganja u marketinške aktivnosti (dizajn, lektoriranje, logo, izrada foto i video materijala i sl.)
Prihvatljivi korisnici	- GSR (ovlaštenici povlastice) fizičke i pravne osobe u rangu mikro i malih poduzeća sukladno definiciji Uredbe Komisije 651/2014
Kriteriji prihvatljivosti	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora provoditi unutar ribarstvenog područja - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti rezultira povećanju broja radnih mjesta i/ili se zadržavaju postojeća - Ulaganja temeljem prihvatljivih aktivnosti se ne odnose na ulaganja u ribarska plovila za potrebe udičarskog turizma
Kriteriji odabira	<p>Prednost se daje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Operacijama/projektima koje u svojim aktivnostima koriste OIE i uključuju marketinške aktivnosti - Operacijama/projektima koje rezultiraju povećanjem turističke ponude - Operacijama/projektima koje rezultiraju povećanjem broja radnih mjesta - Operacijama/projektima koje rezultiraju zapošljavanjem mlađih osoba i/ili žena starijih od 55 godina - Mikro poduzeću
Intenzitet potpore >50%	- povećanje do 70% može biti u slučaju udovoljavanja kriterija „zajednički korisnik“ ili kriterija „inovativne značajke prema potrebi na lokalnoj razini“

CILJ B. OČUVANJE RIBARSTVENOG OKOLIŠA I BAŠTINE		
Prioritet B.1. Promicanje društvene dobrobiti i ribarstvene i pomorske kulturne baštine		
Naziv mjere	B.1.1. Mali muzeji ribarstvene i/ili brodograditeljske baštine	B.1.2. Tunere
Opis mjere	Izgradnjom malih muzeja će se zaštititi i promovirati bogata ribarstvena i pomorska baština te stvoriti novi turistički sadržaj. Korist od rezultata će imati svi lokalni dionici s područja.	Obnovom i promocijom tunera u svrhu promotivnih aktivnosti će se dodatno doprinijeti očuvanju ribarstvene i pomorske baštine. Osim očuvanja, obnovom tunera će se trajno stvoriti prepoznatljivi amblem ribarstvenog područja.
Prihvatljive aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili adaptacija i/ili opremanje ribarskih i/ili brodograditeljskih malih muzeja ili prezentacijskih/interpretacijskih prostorija - Ulaganje u marketinške aktivnosti - Izrada projektne dokumentacije 	<ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili adaptacija/obnova tunera - Info tabla s tematikom ribarstvene povijesti - Ulaganje u marketinške aktivnosti - Trošak izrade projektne dokumentacije
Prihvatljivi korisnici	<ul style="list-style-type: none"> - JLS, trgovačko društvo u javnom vlasništvu, koncesionar, ustanove u javnom vlasništvu, TZ - Fizičke i pravne osobe u rangu mikro i malih poduzeća sukladno definiciji Uredbe Komisije 651/2014 	- JLS, trgovačko društvo u javnom vlasništvu, koncesionar, TZ
Kriteriji prihvatljivosti	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora provoditi unutar ribarstvenog područja - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora odnositi na teme promoviranja ribarstvene i/ili pomorske baštine 	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora provoditi unutar ribarstvenog područja - Ulaganje temeljem prihvatljivih aktivnosti se mora odnositi na lokacije na

		kojima su se tunere nalazile u povijesti ili se trenutno nalaze.
Kriteriji odabira	Prednost se daje: <ul style="list-style-type: none"> - Operacijama/projektima koje u svojim aktivnostima koriste OIE - Operacijama/projektima koje rezultiraju povećanju broja radnih mjesta - Operacijama/projektima koje rezultiraju zapošljavanjem mlađih osoba i/ili žena starijih od 55 godina - Operacijama/projektima koje rezultiraju promocijom ribarstvene i/ili pomorske baštine - Operacijama/projektima koje se prema vrsti ulaganja odnose na rekonstrukciju ili adaptaciju ribarskih kućica uz tunere - Mikro poduzeću 	Prednost se daje: <ul style="list-style-type: none"> - Operacijama koje u svojim aktivnostima koriste OIE i uključuju marketinške aktivnosti
Intenzitet potpore >50%	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje do 70% u slučaju udovoljavanja kriteriju „zajednički korisnik“ - 100% ukupno prihvatljivih troškova za operacije kojima je korisnik javnopravno tijelo. 	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje do 70% u slučaju udovoljavanja kriterija „inovativne značajke prema potrebi na lokalnoj razini“ - 100% ukupno prihvatljivih troškova za operacije kojima je korisnik javnopravno tijelo.

Prioritet B.2. Jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim i akvakulturnim područjima	
Naziv mjere	B.2.1. Edukativne staze
Opis mjere	Cilj je podizanje svijesti o zaštiti okoliša i stvaranje turističkih sadržaja. Info/edukativne staze bi pružale osnovne informacije o lokalnoj prirodnoj baštini s naglaskom na morske ili slatkovodne vrste, ovisno gdje je primjenjivo. Očekivani rezultati ove mjere su uređene podvodne i obalne info/edukativne staze.
Prihvatljive aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Uređenje obalnih i podvodnih staza - Opremanje obalnih i podvodnih staza sa turističkom i izletničkom infrastrukturom (info table, nadstrešnice, solarni paneli, koševi za smeće, reflektirajuće oznake, klupice, prostori na obali namijenjeni za roštilj na otvorenom i sl.) - Promidžbene aktivnosti poput snimanja kratkih promotivnih filmova i izrade ostalih promotivnih materijala (letaka, knjižica i sl.) - Projektna dokumentacija
Prihvatljivi korisnici	- JLS, Udruge, TZ, trgovačko društvo u javnom vlasništvu
Kriteriji prihvatljivosti	<ul style="list-style-type: none"> - Lokacija ulaganja mora biti u blizini obalne linije mora ili jezera unutar ribarstvenog područja - Ulaganje se mora odnositi na zaštitu okoliša povezanog s ribarstvom i/ili akvakulturom
Kriteriji odabira	Prednost se daje: <ul style="list-style-type: none"> - Operacijama/projektima koje provode aktivnost na lokacijama koje imaju manju udaljenost od obalne linije (jezera ili mora) - Operacijama/projektima koje u svojim aktivnostima koriste OIE - Operacijama/projektima koji se odnose na uređenje
Intenzitet potpore >50%	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje do maksimalnih 100% može biti u slučaju udovoljavanja kriterija „zajednički korisnik“ ili kriterija „inovativne značajke prema potrebi na lokalnoj razini“ - 100% ukupno prihvatljivih troškova za operacije kojima je korisnik javnopravno tijelo.

3.2.1. Intenzitet potpore

Intenzitet potpore u okviru provedbe operacija LRSR iznosi 50 % ukupnih prihvatljivih troškova. Povećanje je moguće u slučaju:

1. Intenzitet potpore, za operacije kojima je korisnik javnopravno tijelo ili poduzeće kojemu je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa, iznosi 100% ukupnih prihvatljivih troškova.
2. FLAG za operacije može odrediti intenzitet potpore koji može biti veći od 50%, ali najviše 100% ukupnih prihvatljivih troškova ako pojedinačna operacija zadovoljava jedan od sljedećih kriterija i omogućuje javni pristup svojim rezultatima:
 - a) od zajedničkog interesa ili
 - b) ima zajedničkog korisnika ili
 - c) ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini
3. FLAG za operacije može odrediti intenzitet potpore koji može biti veći od 50%, ali najviše 100% ukupnih prihvatljivih troškova ako pojedinačna operacija zadovoljava sve kriterije (od zajedničkog je interesa, ima zajedničkog korisnika, ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini

3.2.2. Integrirani i inovativni karakter lokalne razvojne strategije u ribarstvu

Inovativni i integrirani karakter je osiguran uključivanjem dionika iz različitih sektora s područja i stavljanjem GSR u ulogu predvodnika lokalnog razvoja ribarstvenog područja. Sama izrada LRSR i poticanje GSR-a oko prepoznavanja potreba i planskog rješavanja konkretnih problema uz pomoć provedbe mjera predstavlja inovativan karakter ove LRSR. Inovativni karakter je vidljiv i kod očekivanih rezultata mjera, kao što su novi oblici plasmana, poticanje potrošnje uz pomoć stvaranja zdravih navika, novi oblici turizma, novi sociokulturalni sadržaji i edukativne „ribarstvene“ staze. Prioriteti se prema tipu aktivnosti odnose na dodavanje vrijednosti, poticanje diversifikacije, promicanja društvene dobrobiti i zaštiti okoliša. Integrirani karakter je naglašen u provedbi planiranih aktivnosti, grupiranih u prioritete prema tipovima aktivnosti. Planirane mjere, prihvatljive aktivnosti i kriteriji odabira su programirani na temelju analize stanja i SWOT analize. Integriranom provedbom aktivnosti u okviru mjera sukladno prioritetima i davanjem prednosti uz pomoć kriterija odabira projektima koji općenito *povećavaju i/ili zadržavaju radna mjesta, koriste energiju iz OIE, povećavaju potrošnju proizvoda ribarstva, povećavaju turističku ponudu, povećavaju potrošnju, daju prednost pri zapošljavanju rizičnim skupinama i manjim poduzećima*, će dugoročno osigurati opstanak GSR-a i očuvati okoliš i baštinu povezanu s ribarstvom. Osim prije navedenog integrirani karakter LRSR se vidi i u nazivu LAGUR-a TUNERA, tunere uistinu prostorno i vremenski povezuju ovo ribarstveno područje.

3.3. Opis postupka odabira projekta na razini LAGUR-a

U ovom poglavlju su definirane odgovornosti pojedinih tijela unutar LAGUR-a i opisan je proces nediskriminirajućeg i transparentnog izbornog postupka za odabir projekata. Definirani su objektivni kriteriji prihvatljivosti i odabira na razini mjera i oni koji se zajednički odnose na provedbu svih mjera unutar ove LRSR niže u poglavlju 3.3.2. Kriteriji i u Prilogu 7..

3.3.1. Način odabira projekata

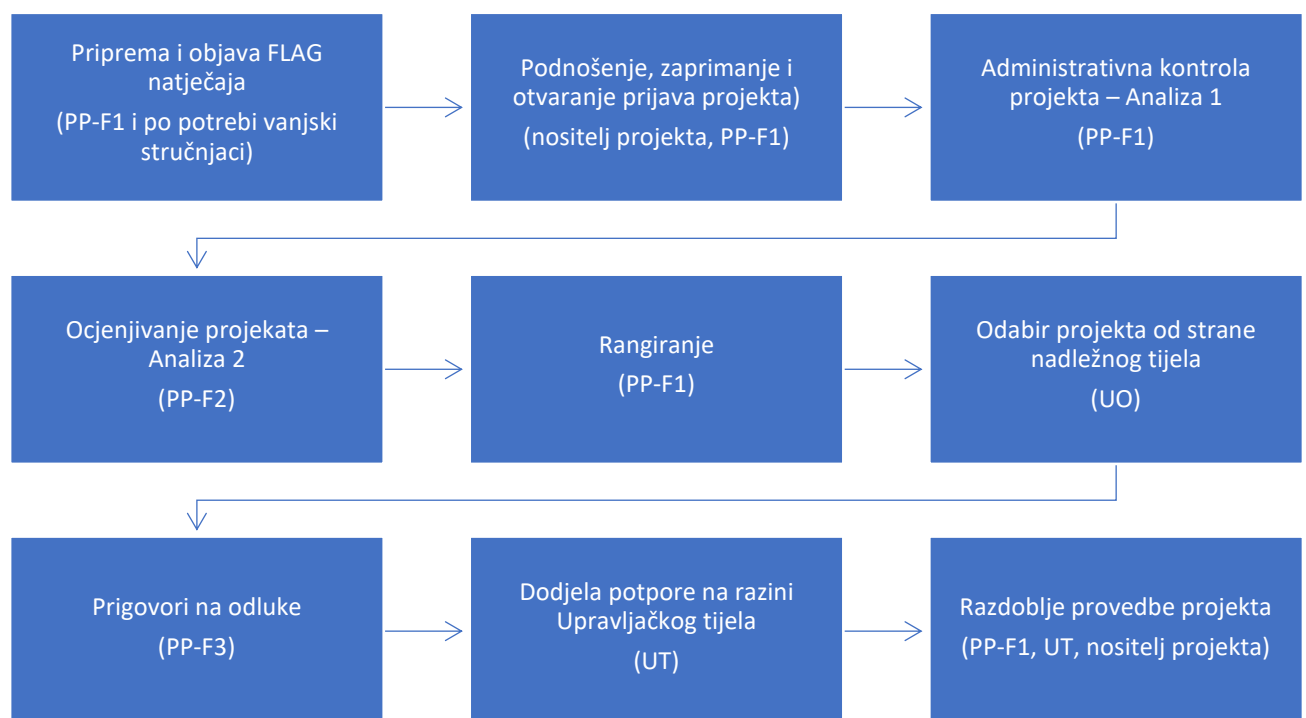
Nakon završetka procesa odobrenja LRSR, Upravni odbor LAGUR-a će odrediti različita tijela unutar LAGUR-a, koja će se baviti upravljanjem i kontrolom provedbe LRSR i postupka odabira projekata. Proces je opisan općenito i detaljno će biti pojašnjen u *Priručniku procedura i Vodiču za korisnike mjera LRSR*. Prilikom određivanja tijela strogo će se poštovati načela razdvajanja funkcija između i unutar tijela. U određivanju tijela i pisanju priručnika procedura voditi će se briga o značajnoj zastupljenosti sektora ribarstva i/ili akvakulture, poštivati će se načela nediskriminacije i ravnopravnosti spolova te će se voditi briga o izbjegavanju sukoba

interesa. Članovi tijela odgovornih za provedbu LRSR-a mogu biti zaposlenici LAGUR-a, članovi Upravnog odbora ili vanjski stručnjaci, ako se za time ukaže potreba. Prilikom provedbe LRSR, izrade priručnika procedura i vodiča te odabira članova različitih tijela posebna pažnja će se voditi u slučajevima postojanja sumnji sukoba interesa u postupcima nabave roba i/ili usluga i/ili radova. Izbjegavanje postojanja sukoba interesa će biti definirano unutar priručnika procedura i osigurat će se na način da će svi uključeni u postupak ocjenjivanja i odabira biti dužni potpisati Izjavu o nepostojanju sukoba interesa.

Priručnik procedura će se sastojati od obrazaca i kontrolnih lista koje će biti pripremljene za svaki planirani javni poziv odnosno mjeru. U grafikonu i tablici niže je opisan postupak prilikom odabira projekta na razini LAGUR-a te odgovornosti različitih tijela i njihove funkcije prilikom odabira. Cjelokupni proces se sastoji od 4. faze: 1. faza- administrativna kontrola projekata, 2. faza- ocjenjivanje projekata, 3. faza- odabir projekata, 4. faza- prigovori. Radi lakšeg praćenja procedura navedene su oznake pojedinog tijela i aktivnosti koje su opisane u poglavlju 3.3.3.

Navedeni procesi i faze će se provoditi u skladu sa važećim Pravilnikom i pripadajućim Smjernicama.

Grafikon 11. Hodogram procesa za odabir projekata

Tablica 25. Opis procesa za odabir projekata

ODGOVORNOST - AKTIVNOST	OPIS
PP-F1, UO i po potrebi vanjski stručnjaci Priprema i objava FLAG natječaja	Zaposlenici i drugo osoblje FLAG-a (FLAG administratori), uključujući vanjske suradnike i volontere sukladno važećem Pravilniku i pripadajućim Smjernicama pripremaju Interne procedure za provedbu natječaja i tekst FLAG natječaja. Konačni nacrt FLAG natječaja zajedno s prilogima i obrascima se šalje Nadležnom tijelu FLAG-a na odobrenje te se isti objavljuje na mrežnim stranicama FLAG-a.
Nositelj projekta, PP-F1 Podnošenje, zaprimanje i otvaranje prijave projekata	Nositelj projekta podnosi prijavu na način koji je jasno naznačen u FLAG natječaju. Prijave zaprima FLAG administrator koji svakoj pristigloj prijavi dodjeljuje jedinstveni identifikacijski broj, evidentira datum i vrijeme podnošenja prijave, datum zaprimanja te prijavu projekta predaje voditelju FLAG-a . Voditelj FLAG-a otvara zaprimljene prijave.
PP-F1 Administrativna kontrola projekata (Analiza 1)	Analizu 1 obavljaju FLAG administratori koji provjeravaju pravovremenost, potpunost i prihvatljivost prijave projekta i prihvatljivost nositelja projekta. Administrativni kriteriji te posljedično i administrativne kontrole ne ulaze u sadržaj i kvalitetu projekta. Prilikom provedbe Analize 1 FLAG administrator će izvršiti uvid u podatke koji su dostupni putem službenim javnih evidencija i baza podataka. Prijave projekata u kojima je Analiza 1 pozitivna prosljeđuju se u drugu fazu postupka odabira projekata: Ocjenjivanje projekata (Analiza 2).
PP-F2 Ocjenjivanje projekata (Analiza 2)	Analizu 2 obavlja Ocjenjivački odbor koji provjerava prihvatljivost projekata sukladno uvjetima iz odabrane LRSR, sukladnost s kriterijima odabira, prihvatljivost troškova i iznosa troškova sukladno odabranoj LRSR, intenzitet i iznos javne potpore. Po završetku Analize 2 ocjenjivači obavještavaju voditelja ili drugu odgovornu osobu FLAG-a o pozitivno i negativno ocjenjenim projektima navodeći svoju preporuku za odobir projekta.
PP-F1 Rangiranje	Po završetku Analize 2 FLAG administratori formiraju Privremenu rang listu. Prednost na rang listi imaju prijave projekta sa ostvarenim većim brojem bodova po završetku postupka ocjenjivanja.
UO Odabir projekta od strane Nadležnog tijela FLAG-a	Nakon što su prijave projekata isključene iz Analize 1/Analize 2 ili su pozitivno ocjenjene nakon Analize 2, odabrani FLAG saziva sjednicu nadležnog tijela FLAG-a kako bi članovi nadležnog tijela FLAG-a, za svaki pozitivno i/ili negativno ocjenjen projekt mogli provesti glasovanje i time započinje 3.fazu u postupku odabira projekata: Odabir projekata od strane tijela FLAG-a nadležnog za odabir projekata. Nakon odabira/odbijanja projekata od nadležnog tijela FLAG-a, sukladno Pravilniku i Smjernicama izdaju se sljedeće odluke: Odluka o odbijanju projekta (ako je prijava negativno ocjenjena), Odluka o odabiru projekta (pozitivno ocjenjene prijave); a u slučaju nedovoljno raspoloživih sredstava Odluka o privremenom odabiru projekta za pozitivno ocjenjene prijave.
PP-F3/PP-F3 Prigovori na odluke	Na sve odluke nadležnog tijela nositelji projekta imaju pravo podnijeti prigovor tijelu FLAG-a nadležnom za prigovore, čije članove imenuje odabrani FLAG. Nositelji projekata imaju pravo podnijeti prigovor tijelu nadležnom za prigovore zbog povrede odredbi FLAG natječaja, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, pogrešne primjene pravnog propisa na kojem se temelji odluka. Odluke tijela nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne. Ne mogu ni na koji način biti promijenjene od tijela FLAG-a nadležnog za odabir projekata. Cijelokupni postupak i rokovi za podnošenje i rješavanje prigovora propisuju se FLAG natječajem.
PP-F1, UTPP-F1, UT Dodjela potpore na razini Upravljačkog tijela	FLAG podnosi Upravljačkom tijelu Izvješće o provedenom postupku odabira projekata. Navedeno Izvješće sadrži najmanje sljedeće: dokumentaciju proizašlu iz postupka administrativne kontrole, dokumentaciju vezanu za provjeru postupka odabira projekata, dokumentaciju pristiglu uz prijavu projekata odnosno prijavni dosje predmeta. Na temelju pristigle dokumentacije Upravljačko tijelo provodi administrativnu kontrolu te donosi Odluku o dodjeli sredstava ili Odluku o odbijanju zahtjeva za potporu. Upravljačko tijelo će završiti postupak dodjele potpore u roku od 90 dana od dana podnošenja Zahtjeva za potporu. Prilikom postupka dodjele potpore, odabrani FLAG nastupa u ime nositelja projekta, a

	Upravljačko tijelo šalje zahtjeve kroz akte vezane za svaki odabrani projekt prema odabranom FLAG-u. Tijekom provjere postupka odabira projekata, Upravljačko tijelo provjerava je li FLAG natječaj proveden kako je propisano Smjernicama, Pravilnikom, odabranom LRSR i FLAG natječajem. FLAG podnosi Upravljačkom tijelu Izvješće o provedenom postupku odabira projekata. Navedeno Izvješće sadrži najmanje sljedeće: dokumentaciju proizašlu iz postupka administrativne kontrole, dokumentaciju vezanu za provjeru postupka odabira projekata, dokumentaciju pristiglu uz prijavu projekata odnosno prijavi dosje predmeta. Na temelju pristigle dokumentacije Upravljačko tijelo provodi administrativnu kontrolu te donosi Odluku o dodjeli sredstava ili Odluku o odbijanju zahtjeva za potporu. Upravljačko tijelo će završiti postupak dodjele potpore u roku od 90 dana od dana podnošenja Zahtjeva za potporu. Prilikom postupka dodjele potpore, odabrani FLAG nastupa u ime nositelja projekta, a Upravljačko tijelo šalje zahtjeve kroz akte vezane za svaki odabrani projekt prema odabranom FLAG-u. Tijekom provjere postupka odabira projekata, Upravljačko tijelo provjerava je li FLAG natječaj proveden kako je propisano Smjernicama, Pravilnikom, odabranom LRSR i FLAG natječajem.
PP-F1, nositelj projekta, UT Razdoblje provedbe projekta	Razdoblje provedbe projekta i prihvatljivosti troškova propisuju se FLAG natječajem. Nositelji projekta imaju obvezu izvješćivanja provedbe aktivnosti projekata, ako je tako propisano FLAG natječajem. Odobreni FLAG-ovi provode kontrolu na terenu u obliku posjete operaciji prije plaćanja i po potrebi tijekom petogodišnjeg razdoblja nakon izvršenog konačnog plaćanja za sve Zahtjeve za isplatu za operacije u okviru provedbe LRSR. Sredstva potpore za provedbu operacija u okviru LRSR isplaćuju se nositelju projekta na temelju Zahtjeva za isplatu za operacije u okviru provedbe LRSR jednokratno ili u ratama. Zahtjev za isplatu Upravljačkom tijelu, u ime nositelja projekta, podnosi odabrani FLAG. Administrativna provjera Zahtjeva za isplatu nositelja projekta obveza je odabranog FLAG-a. Nositelj projekta mora biti upisan u Evidenciju korisnika potpora u ruralnom razvoju i ribarstvu. Nakon provedene administrativne kontrole Zahtjeva za isplatu za operacije u okviru provedbe LRSR i, po potrebi, kontrole na terenu Upravljačko tijelo donosi Odluku o isplati ili Odluku o odbijanju Zahtjeva za isplatu. Kontrolu na terenu provode djelatnici Upravljačkog tijela prije plaćanja i tijekom petogodišnjeg razdoblja nakon izvršenog konačnog plaćanja.

3.3.2. Kriteriji

Kriteriji su u ovoj LRSR propisani za svaku mjeru. Propisani su *Kriteriji prihvatljivosti* kojima se uvjetuje prihvatljivost podnositelja i operacije/projekta. Kriteriji prihvatljivosti će se provjeravati za vrijeme administrativne kontrole Prijave. Udovoljavanje kriterijima prihvatljivosti je osnovni preduvjet za daljnje postupanje prilikom Odabira operacija/projekta. Ako operacija/projekt udovoljava kriterijima prihvatljivosti, sukladno postupku odabira operacije/projekta, ocjenjuje se doprinos operacije/projekta u ostvarenju ciljeva LRSR-a na temelju kriterija odabira (Prilog 7.). Osim kriterija propisanih za svaku mjeru u ovoj LRSR, u svakom Javnom pozivu LAGUR-a će biti propisani i sljedeći opći kriteriji prihvatljivosti koji su u skladu s člankom 11. Uredbe (EU) br. 508/2014:

- Neće biti prihvatljive operacije kojima se povećava ribolovni kapacitet ili se nabavlja oprema kojom se povećava sposobnost plovila za pronalaženje ribe ili se gradi novo plovilo ili uvozi ribolovno plovilo
- Sredstvima za provedbu operacija u okviru ove LRSR neće biti prihvatljive aktivnosti povezane s trajnom ili privremenom obustavom ribolovne aktivnosti kao ni aktivnosti povezane s istraživačkim ribolovom i izravnim poribljavanjem
- Nisu prihvatljivi troškovi povezani s prijenosom vlasništva nad poduzećem

3.3.3. Sastav tijela za odabir projekata

Tijelo sastavljeno od zaposlenika FLAG-a/FLAG administratora u tablici 25. i grafikonu 11. navedeno pod oznakom PP-F1 sudjeluje u izvršenju operativnih aktivnosti (edukacije,

organizacija, administrativne kontrole zahtjeva, kontrole na terenu, fotografiranje, obrazloženja, provjera istinitosti dostavljenih podataka, pisanje izvještaja, sudjeluje u evaluaciji, komunikaciji između podnositelja/korisnika i drugih tijela i sl.).

Tijelo navedeno pod oznakom PP-F2 označava Ocjenjivački odbor imenovan od strane nadležnog tijela FLAG-a. Članovi Ocjenjivačkog odbora FLAG-a ne mogu biti članovi niti jednog tijela FLAG-a koje sudjeluje u postupku odabira projekata (izuzev Povjerenstva). Time se osigurava jasna raspodjela dužnosti i funkcija. Ocjenjivači obavljaju Analizu 2 na pošten, savjestan i odgovoran način posebice osiguravaju načelo nepristranosti i transparentnosti te jednakosti u postupanju. Ocjenjivački odbor se sastoji od neparnog broja članova. Ocjenjivači moraju obrazložiti zašto je nositelj projekta ostvario bodove po svakom kriteriju odabira.

Odabir operacija/projekta obavljaju članovi nadležnog tijela FLAG-a za odabir projekata, odnosno Upravni odbor. Tijelo navedeno pod oznakom PP-F3 označava tijelo FLAG-a nadležno za prigovore. Nadležno tijelo FLAG-a temeljem Statuta imenuje članove tijela FLAG-a nadležnog za prigovore. Članovi tijela FLAG-a nadležnog za prigovore ne smiju sudjelovati u prethodnim fazama postupka odabira projekata niti biti u sukobu interesa.

3.3.4. Opis procedure davanja prioriteta odabranim projektima u skladu s njihovim doprinosom u ostvarenju ciljeva LRSR-a

Doprinos odabranih operacija (projekata) ostvarenju ciljeva LRSR će se mjeriti na temelju broja bodova ostvarenih prilikom evaluacije operacije (projekta). Evaluaciju operacije (projekta) će obavljati tijelo sastavljeno od članova Ocjenjivačkog odbora LAGUR-a (PP-F2) sukladno kriterijima odabira propisanih za svaku mjeru navedenim u Prilogu 7.. Na

Po završetku ocjenjivanja projekta (Analize 2) formira se Privremena rang lista. Prednost na rang listi imaju prijave projekata s ostvarenim većim brojem bodova po završetku postupka ocjenjivanja (Analiza 2), a samim time će opravdati veći prioritet i veći doprinos u ostvarenju ciljeva LRSR.

3.4. Opis tema planiranih projekata suradnje i način odabira projekata suradnje

Sredstva za provedbu projekata suradnje nisu predviđena unutar Operativnog programa, pa tako nisu planirani projekti suradnje i način odabira projekata suradnje sa sredstvima ove LRSR.

3.5. Usklađenost sa strateškim dokumentima više razine

Provedbom prihvatljivih aktivnosti definiranim u mjerama u okviru prioriteta u sklopu dva cilja LRSR TUNERA doprinosi ciljevima CLLD-a povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije putem promicanja gospodarskog rasta, društvene uključenosti, stvaranja radnih mjesta i pružanja podrške upošljivosti i mobilnosti radne snage u obalnim i kontinentalnim zajednicama koje ovise o ribolovu i akvakulturi, uključujući diversifikaciju aktivnosti u ribarstvu te prema ostalim sektorima pomorskog gospodarstva. Usklađenost sa OPPRRH, Razvojnou strategijom PGŽ 2016. – 2020. i Strateškim planom razvoja turizma 2016. - 2020. je prikazano u Prilogu 8.. Ciljevi CLLD-a su povezani s ciljevima za provedbu LRSR na razini OPPRRH. Usklađenost LRSR sa ciljevima provedbe LRSR iz OPPRRH je postignuta na razini prioriteta LRSR odnosno prema tipovima aktivnosti (PA.1. dodavanje vrijednosti i stvaranje radnih mjesta, PA.2. poticanje diversifikacije, PB.1.razvoju sociokulturalnog sadržaja i PB.2. zaštiti okoliša) i očekivanim rezultatima u okviru planiranih mjera. Usklađenost s Razvojnou strategijom PGŽ i Strateškim planom razvoja turizma postignuta je na razini prioriteta i njihovom doprinosu ciljevima CLLD-a.

4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRSR

4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRSR i primjena načela „odozdo prema gore“

Prilikom uključivanja različitih interesnih skupina u proces izrade LRSR od početka se vodila posebna pažnja o gospodarskom sektoru ribarstva, njihovim potrebama, problemima, željama i ovisnosti ribolova o vremenskim prilikama (u kontekstu čestih promjena termina sastanaka). Lokalni dionici su bili uključeni u svima fazama procesa izrade strategije, od informativnog sastanka 19. studenog 2015. godine u vijećnici Grada Crikvenice, kada je Uprava ribarstva održala prezentaciju o osnivanju LAGUR-a do usvajanja LRSR u lipnju 2017. godine. Proces izrade LRSR-a se sastojao od informiranja putem medija, sudjelovanja na sastancima, ispunjavanja anketnih upitnika, prezentacija, rasprava i zaključaka. Proces izrade LRSR je bio javan i mogao se priključiti svaki lokalni dionik. Ako nije bilo potrebe za prezentacijama i sastancima, komunikacija i pružanje informacija se obavljala putem dostupnih komunikacijskih tehnologija (e-maila, socijalnih mreža, medija, telefona i sl.). Od samih početaka procesa izrade LRSR važno je bilo da uvijek budu prisutni predstavnici GSR, koji su dalje usmenom predajom širili informacije ostalim ribarima, koji nisu imali mogućnost ili sudjelovanja na sastancima ili korištenja komunikacijskih tehnologija. LAGUR se trudio biti prisutan u medijima putem dnevnih ili periodičnih tiskovina. U Prilogu 9. se nalazi popis aktivnosti uključivanja dionika u proces izrade LRSR.

Plan uključenosti u buduće aktivnosti

Zaposlenici i članovi LAGUR-a će u svom daljnjem radu nastaviti s pohađanjem edukativnih aktivnosti i treninga, kako bi maksimizirali svoja znanja i vještine te na taj način razvili i ojačali okruženje, koje doprinosi aktivnom životu i radu. Iako LAGUR navedeno već provodi u svakodnevnom radu, u narednom razdoblju intenzivirat će uključivanje i interakciju različitih partnera, jačanje dijaloga i suradnje između različitih ruralnih dionika, koji nemaju iskustvo zajedničkog rada. Za vrijeme provedbe aktivnosti vođenja LRSR poseban naglasak će se staviti na sudjelovanje i organiziranje edukacija u okviru razmjene najboljih praksi i iskustava u okviru EUSAIR-a. Zaposlenici LAGUR-a će izraditi i objaviti Vodič za korisnike, kako bi se svi korisnici mogli detaljno upoznati s uvjetima i mogućnostima prijave na natječaje iz mjera koje su obuhvaćene ovom LRSR. Zaposlenici LAGUR-a će na transparentan način putem objava na mrežnim stranicama, na edukacijama i sastancima, lokalne dionike uključivati u sve aktivnosti povezane sa provedbom, praćenjem i evaluacijom LRSR.

4.2. Opis partnerstva

LAGUR TUNERA upisana je u Registar udruga RH 14.7.2016. Inicijativa za osnivanjem LAGUR-a proizašla je od djelatnika LAG-a „VINODOL“, koji su animirali jedinice lokalne samouprave, kao i predstavnike GSR-a i civilnog sektora. Djelatnici LAG-a su 31.10.2016. pripremili dokumentaciju i prijavili LAGUR na Natječaj Ministarstva poljoprivrede u okviru Mjere III. 1. „Pripremna potpora“, te je LAGUR TUNERA 10.01.2017. od Ministarstva poljoprivrede, Uprave ribarstva dobio Odluku o dodjeli sredstava u okviru Mjere III. 1. „Pripremna potpora“ i ostvario sredstva u iznosu 700.000,00 kn. LAGUR TUNERA je osnovan u cilju promicanja održivog razvoja u ribarstvu i unapređenja inicijativa i interesa od važnosti za ribarstveno područje; davanja podrške razvoju male infrastrukture; sudjelovanja u poticanju razvoja akvakulture i marikulture; poticanja kolektivnog i strateškog razmišljanja u ribarskoj zajednici, povećanja razine aktivnog sudjelovanja sektora ribarstva u upravljanju i donošenju odluka o strateškom planiranju lokalnog razvoja; pružanja smjernica i jačanje kapaciteta za provedbu CLLD pristupa; jačanja kapaciteta zapošljavanja, poticanja zapošljavanja i povećanja broja radnih mjesta u sektoru ribarstva; jačanja svijesti o zaštiti okoliša i prirode te očuvanja bioraznolikosti u ribarskoj zajednici; osiguranja protoka informacija i transfera znanja za napredak u razvoju ribarskog gospodarstva i lokalne zajednice u svrhu poticanja održivog

razvoja; priprema područja za korištenje strukturnih fondova EU; poticanja društvenog razvoja unutar ribarske zajednice, jačanja konkurentnosti i promicanja ekološkog ribarstva i različitih metoda proizvodnje. Partnerstvo ima 21 člana i sastoji se od predstavnika gospodarskog sektora ribarstva, javnog i civilnog sektora. Struktura lokalne inicijative se sastoji od 7 članova iz javnog sektora, 9 iz civilnog i 5 iz gospodarskog sektora ribarstva.

5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRSR

5.1. Planirani tijek provedbe LRSR na razini svake godine za razdoblje provedbe OPPRRH do kraja 2023. godine

U grafikonu 12. je naveden indikativni akcijski plan provedbe LRSR za period provedbe do kraja 2023. godine sukladno odredbama iz Pravilnika za provedbu LRSR, te je povezan s financijskim planom u Prilogu 10. Ova LRSR se prijavljuje u drugom krugu odabira i odobravanja LRSR i krajnji rok za dostavu LRSR-a je 01. srpnja 2017. Imajući u vidu iskustva iz prvog kruga odobravanja i odabira LRSR provedba operacija unutar indikativnog akcijskog plana je planirana početkom 2018. godine.

Grafikon 12. Akcijski plan provedbe LRSR TUNERA

Mjera / aktivnost	2018.				2019.				2020.				2021.				2022.				2023.											
	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3				
A 1.1.																																
A 1.2.																																
A 1.3.																																
A 2.1.																																
B 1.1.																																
B 1.2.																																
B 2.1.																																
Kontrola na terenu																																
Tekući troškovi																																
Vođenje LRSR																																
Izveštavanje																																
AKTIVNOSTI:												ODGOVORNOST:																				
Pripremne aktivnosti, edukacije / objava FLAG natječaja												Zaposlenici LAGUR-a (PP-F1) i po potrebi vanjski stručnjaci																				
Završetak roka za dostavu prijava / obrada prijava												Zaposlenici LAGUR-a (PP-F1) i Ocjenjivački odbor (PP-F2)																				
Slanje Odluke o odabiru i izvještaja o provedenom postupku / Odluka o dodjeli sredstava												Zaposlenici LAGUR-a (PP-F1) i korisnici / UT																				
ZZI												Zaposlenici LAGUR-a (PP-F1) i korisnici																				
Kontrola na terenu/Posjeta operaciji												Zaposlenici LAGUR-a (PP-F1) i ovlaštene osobe iz članka br. 47. Pravilnika za provedbu LRSR																				
Tekući troškovi / Vođenje LRSR / Izveštavanje /												Zaposlenici LAGUR-a (PP-F1)																				

5.2. Procjena broja projekata za razdoblje provedbe Operativnog programa do kraja 2023. godine (sukladno članku 65. Uredbe (EU) br. 1303/2013)

U tablici 26. su planirani: broj projekata, zadržana radna mjesta, stvorena nova radna mjesta i stvorena nova poduzeća za razdoblje provedbe OPPRRH do 31. prosinca 2023.

Tablica 26. Planirani broj projekata, broj zadržanih i stvorenih novih radnih mjesta (FTE), broj novih poduzeća

Planirani broj / mjere	A 1.1.	A 1.2.	A 1.3.	A 2.1.	B 1.1.	B 1.2.	B 2.1.	ukupno
projekata	2	3	7	4	5	9	7	37
zadržanih radnih mjesta	2	3	0	4	0	0	0	9
novih radnih mjesta (FTE*)	2	3	0	4	2,5	0	0	11,5
novih poduzeća	0	3	0	0	0	0	0	3

Provedbom planiranih aktivnosti u okviru mjera stvoreni su **preduvjeti za stvaranje 11.5 novih radnih mjesta**²³ zadržavanje ukupno 9 postojećih, te su stvoreni preduvjeti za **pokretanje 3 novih poduzeća**. Ulaganja će omogućiti stvaranje novih lanaca opskrbe i to uz pomoć **2 mobilne ribarnice** s mrežnom prodajom koje će između ostalog proširiti dostupnost u goranskom kraju, **3 objekta brze prehrane** takođe namjenjene stvaranju dodatnih prihoda GSR-u i novog sadržaja unutar područja. Predviđena su ulaganja kojima će se olakšati stvaranje zdravih navika u prehrani kod najmlađih dionika s područja. Očekuju se i 4 projekta koji će rezultirati stvaranjem preduvjeta GSR-u za diversifikaciju izvan gospodarskog ribolova. Ulaganjima u očuvanje baštine će rezultirati zaštitom svih 9 tunera s područja i razvojem novih turističkih sadržaja kroz promociju i zaštitu ribarstvene baštine i okoliša.

6. NAČIN PRAĆENJA I VREDNOVANJA PROVEDBE LRSR

6.1. Opis praćenja provedbe LRSR

LAGUR je obavezan pratiti provedbu LRSR i operacije za koje je dodijeljena potpora. Praćenje provedbe LRSR i operacija obavljaju zaposlenici LAGUR-a i po potrebi vanjski stručnjaci uz pomoć sustavnog prikupljanja informacija. Sustavno praćenje podrazumijeva prikupljanje podataka, koji će se spremati u bazu podataka. Baza podataka će se sastojati od podataka prikupljenih u *tabličnom obliku za potrebe izvještavanja i evaluacije*, dokumentacije (obrasci, zahtjevi, odluke/ugovori, zapisnici), vanjskih podataka iz službenih izvora (DZS, HOK, HGK, JLS, TZ i sl.) i izvještaja. Prikupljeni podaci će biti temelj za praćenje provedbe strategije i usporedbu s planiranim indikatorima učinka i poduzetim koracima kod odstupanja istih. Glavnu odgovornost za aktivnosti povezane sa funkcioniranjem baze podataka ima voditelj LAGUR-a. Takve aktivnosti uključuju prikupljanje i obradu informacija/podataka potrebnih za praćenje, osiguravanje transparentne komunikacije (dionici-LAGUR-UT), pripremu materijala za potrebe izvještavanja i evaluacije. Podaci će se početi prikupljati odmah po objavi LAGUR Javnog poziva. Svakom podnosiocu na FLAG natječaj će se dodijeliti jedinstveni identifikacijski broj pod kojim će se prijava voditi u bazi podataka.

Tablice za potrebe izvještavanja i evaluacije će sadržavati najmanje sljedeće kolone u kojima će se upisivati podaci: opći (*naziv mjere, godina, oznaka*), o korisniku (*naziv, adresa sjedišta, OIB, JLS, kontakt, oblik, veličina poduzeća, dob, spol i edukacija nositelja*), o projektu/operaciji (*cilj, troškovi/aktivnosti, lokacija ulaganja, obrazloženje udovoljavanju kriterija za veći intenzitet potpore*), o rezultatima (*planirani iz Prijave, realizirani iz ZZI, u skladu s LRSR*), o iznosima (*traženi, odobreni i isplaćeni*), o nalazu kontrola na terenu (*datum kontrole, pozitivan/negativan, obrazloženja*), o Odlukama (*datumi odbijanja ili odobravanja i isplati*), o statusu projekta (*u obradi, odbijen/odabran od LAGUR-a, isplaćen, odustajanje*,

²³ FTE – Full Time Equivalent – Ekvivalent punog radnog vremena se odnosi na broj zaposlenih s kraćim od punog radnog vremena u ekvivalentu broja zaposlenih s punim radnim vremenom

negativan nalaz kontrole na terenu, sumnja na nepravilnost, prigovor) i o razlozima odbijanja/odustajanja (*po kategorijama, detaljnije objašnjenje*).

Osim podataka prikupljenih u tablicama za potrebe izvještavanja i evaluacije, LAGUR će prikupljati podatke za vrijeme provedbe aktivnosti razmjene informacija i promicanja LRSR (animiranja), kao što je broj posjetitelja na seminarima/edukacijama, posjeti na službenim stranicama LAGUR-a i sl. Zaposlenici LAGUR-a će prikupljati informacije putem anketnih upitnika (online i tiskanih) i podatke upisane na prijavnim i potpisnim listama dostupnim na edukacijama i radionicama. Anketni upitnici će biti korišteni prilikom svake aktivnosti informiranja i promicanja LRSR i sadržavat će najmanje upite u vezi općih podataka sudionika (dob, obrazovanje, prebivalište), ocjenjivanju kvalitete pruženih informacija i prijedloge ispitanika u vezi unaprjeđenja sličnih aktivnosti. Zaposlenici LAGUR-a će također voditi evidenciju u vezi troškova nastalih za vrijeme rada LAGUR-a, kao što su troškovi u vezi: osoblja, osposobljavanja, odnosima s javnošću, financijskim troškovima i sl.

Izvještavanje

Svi prije navedeni podaci će biti temelj za izvještavanje i vrednovanje. Na temelju prikupljenih podataka zaposlenici LAGUR-a (PP-F1) će sastavljati i dostavljati UT najmanje sljedeće izvještaje:

- Izvješće LAGUR-a o provedenoj provjeri operacije (izvješće će sadržavati podatke o provedenoj administrativnoj kontroli i posjete operaciji, a prije podnošenja ZZI isplatu),
- Izvješće LAGUR-a o provedenim aktivnostima (izvješće se sastavlja mjesečno, tromjesečno i sadržava opis provedenih aktivnosti u vezi vođenja i provedbe LRSR),
- Izvještaj sa sastanaka, seminara, treninga, studijskih putovanja i službenom putovanju,
- Izvještaj o provedenom postupku odabira operacija (izvještaj se dostavlja uz Odluke o odabiru u sklopu procesa odabira projekta) i
- Godišnje Izvješće o provedbi LRSR sastavljaju zaposlenici LAGUR-a (PP-F1) i odobrava ga Skupština LAGUR-a. Dostavlja se UT u propisanim rokovima (najkasnije do 15-tog veljače) za svaku godinu provedbe. U godini u kojoj se dostavlja *Godišnje Izvješće o provedbi LRSR* se izvještava o razdoblju prethodne godine od 01. siječnja do 31. prosinca. *Godišnje Izvješće o provedbi LRSR* se dostavlja na propisanom obrascu i najmanje će sadržavati analize nastalih troškova, izvršenih aktivnosti, informacije o procesu odabira projekata, informacije o korištenju dodijeljenih sredstava, napredak u dostizanju postavljenih ciljeva LRSR-a, provedbi akcijskog plana, informacije o objavljenim Javnim pozivima, problemima kod provedbe, poduzetim ispravcima i sl.

6.2. Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR

U Prilogu 6. ciljne vrijednosti izlaznih pokazatelja su navedene brojčano za svaku mjeru, pokazatelji rezultata su navedeni u postotnom iznosu prema prioritetima i pokazatelji učinka su opisani prema planiranim ciljevima LRSR.

6.3. Opis vrednovanja LRSR

Vrednovanje ili evaluacija će se provoditi na temelju prikupljenih podataka u bazi podataka, utvrđenog činjeničnog stanja (Izvještaja), intervjua sa lokalnim dionicima (npr. uspješnim/neuspješnim podnositeljima), anketama (na radionicama, preko službene mrežne stranice i sl.) i analize slučaja (tzv. Case study npr. predstavnika GSR koji se prijavio na LAGUR Natječaj i koji nije). Evaluacija se nadopunjuje na praćenje i omogućuje detaljnije procjene onoga što je funkcioniralo, onoga što nije funkcioniralo i zbog čega. Evaluacija se provodi u svrhu procjene utvrđenog stanja odnosno napretka/utjecaja/postignuća/učinkovitosti LRSR i daju se preporuke oko daljnjih koraka za provedbu. Za vrijeme evaluacije prikupljeni podaci će se uspoređivati sa utvrđenim indikatorima za mjerenje učinka provedbe LRSR (Prilog 6.). Evaluacija se može provoditi na više načina: mogu je provoditi voditelj i zaposlenici

Tablica 27. Plan praćenja, evaluacije i izvještavanja

Aktivnosti	Opis	Vremensko razdoblje	Izvještavanje
Uspostava i rad Skupine za evaluaciju	Skupina za evaluaciju se sastoji od zaposlenika i voditelja LAGUR-a, a po potrebi se može angažirati vanjski stručnjak	Održavanje sastanaka najmanje dva puta godišnje	Godišnje izvješće o provedbi LRSR
Izgradnja evaluacijskih kapaciteta	Članovi Skupine za evaluaciju će se educirati kontinuirano tijekom razdoblja provedbe LRSR-a	Kontinuirano	Godišnje izvješće o provedbi LRSR
Samo-procjena / praćenje napretka vezano za pokazatelje (izlaza i rezultata)	Samo-procjena i praćenje će se vršiti od strane članova Skupine za evaluaciju i prema potrebi vanjskog stručnjaka	Kontinuirano	Godišnje izvješće o provedbi LRSR
Provedba operacija	Skupina u okviru provedbe LRSR UT-u dostavlja izvještaj o provedenom postupku odabira operacija	Kontinuirano nakon završenog procesa odabira operacija temeljem Javnog poziva koji objavljuje LAGUR	Izvještaj o provedenom postupku odabira operacija
Aktivnosti u vezi vođenja (animacije) i provedbe LRSR	Skupina u okviru slanja Zahtjeva za isplatu za tekuće troškove i vođenje LRSR dostavlja Izvješće LAGUR-a o provedenim aktivnostima	Kontinuirano najmanje svakih 30 dana	Izvješće LAGUR-a o provedenim aktivnostima
Mid – term evaluacija LRSR	Mid – term evaluacija LRSR će se vršiti od strane članova Skupine za evaluacije i vanjskog stručnjaka	Nakon najmanje 1 godine provedbe	Godišnje izvješće o provedbi LRSR
Ex-post evaluacija LRSR	Ex-post evaluacija LRSR će se vršiti od strane članova Skupine za evaluacije i vanjskog stručnjaka i vanjskog stručnjaka	Ne prije 2020., ali završetak prije kraja 2023.	Završno godišnje izvješće o provedbi LRSR
Procjena stanja i potreba za sljedeće programsko razdoblje područja	Procjena stanja će se vršiti od strane članova Skupine za evaluaciju i UO	Ne prije 2020., ali završetak prije kraja 2021.	Godišnje izvješće o provedbi LRSR (2021.)
„Ad-hoc“ evaluacijske aktivnosti	Ukoliko se temeljem uočenih potreba i stanja na terenu pokaže potreba za specifičnom ili „ad-hoc“ evaluacijskom aktivnošću ista će se provesti bez odgađanja od strane Skupine za evaluaciju	Tijekom razdoblja provedbe LRSR-a na temelju uočenih potreba i rezultata provedenih evaluacija	Godišnje izvješće o provedbi LRSR
Širenje rezultata evaluacije	Izvještaj o evaluaciji će biti predstavljen od strane Skupine zainteresiranoj javnosti kroz sjednice tijela LAGUR-a i bit će dostupan na službenim mrežnim stranicama LAGUR-a	Tijekom razdoblja provedbe LRSR-a	Godišnje izvješće o provedbi LRSR

LAGUR-a kao samoprocjenu; uz pomoć vanjskih stručnjaka kao vanjsku procjenu i uz pomoć voditelja drugog LAGUR-a kao zajedničko ocjenjivanje (peer-to-peer evaluacija). Za potrebe evaluacija kontinuirano će se educirati zaposlenici i voditelj LAGUR-a. Evaluacija će se vršiti na temelju izlaznih pokazatelja definiranih za svaku mjeru, pokazatelja rezultata i učinka, te ostalih podataka (iz izvještaja, edukacija, prijavnih obrazaca, službenih izvora, anketa, intervjua, studija slučaja i sl.). Provodit će se više oblika evaluacija vezano za izvještavanje, dinamiku provedbe LRSR (sukladno Akcijskom i financijskom planu) i dostizanje postavljenih ciljeva.

7. OPIS SPOSOBNOSTI ZA PROVEDBU LRSR

7.1. Ljudski kapacitet za provedbu LRSR

U vrijeme izrade prve LRSR LAGUR je zapošljavao jednog voditelja i dva stručna suradnika. Voditelj LAGUR-a ujedno je bio i zaposlen kao voditelj LAG-a, odgovoran za provođenje planova i programa, nadzirao je rad ostalih djelatnika, osiguravao cjelokupno upravljanje radi postizanja zadanih ciljeva te obavljao administrativne i tehničke poslove. Dva člana LAGUR-a su zaposleni u LAGUR-u i zaduženi su za dnevne uredske poslove, komunikaciju s partnerima i suradnicima, pomoć pri promoviranju projekata i aktivnosti. Voditelj LAGUR-a i jedan stručni suradnik su po zanimanju diplomirani ekonomisti, a drugi stručni suradnik je inženjer agronomije. Voditelj LAGUR-a ima radno iskustvo u knjigovodstveno-administrativnim poslovima, javnoj nabavi te hotelskom poslovanju. Jedan stručni suradnik posjeduje radno iskustvo u turizmu, radu turističke agencije, hotelskom poslovanju, poslovanju turističke zajednice i pružanju usluga u ugostiteljstvu, dok drugi stručni suradnik posjeduje iskustvo u poljoprivrednoj proizvodnji, marketingu poljoprivrednih proizvoda, organizaciji poljoprivrednih poslova i poslovanju poljoprivredne zadruge. Pored navedenih poslova, zaposlenici LAGUR-a imali su, kao temeljnu, zadaću provedbu LRSR te provođenje CLLD pristupa. U radu LAGUR-a sudjelovao je predsjednik koji je svoje funkcije obavljao na volonterskoj osnovi. Pored rada u LAGUR-u aktivno sudjeluje u radu ZAVIČAJNE UDRUGE KLENOVICA kao i BOĆARSKOG KLUBA „DRIN“ – KLENOVICA, gdje u obje udruge obavlja funkciju tajnika.

U međuvremenu je došlo do promjene u ljudskim kapacitetima te su zaposleni novi stručni suradnici i voditelj koji su sudjelovali u prvom postupku usklađenja Lokalne razvojne strategije u ribarstvu i prilikom prvih izmjena Strategije. Voditelj LAGUR-a po zanimanju je diplomirani ekonomist, a stručni suradnici su diplomirani pravnici. U radu LAGUR-a sudjeluje predsjednik koji je zaposlen na nepuno radno vrijeme. Predsjednik LAGUR-a je dugogodišnji predsjednik LAG-a VINODOL te ima veliko iskustvo u provedbi CLLD pristupa.

U radu LAGUR-a sudjeluju i svi članovi LAGUR-a, koji čine Skupštinu LAGUR-a te Upravni odbor. Najviše tijelo upravljanja LAGUR-om je Skupština. Skupštinu čini 21 član dok se Upravni odbor sastoji od 7 članova iz različitih sektora (javnog, gospodarskog i civilnog). Zadaci i uloge upravnog odbora i članova su propisane statutom LAGUR-a. Sastav tijela i odgovornosti u svrhu izvršenja operativnih aktivnosti, aktivnosti povezanim s odabirom projekata, praćenjem i vrednovanjem LRSR su detaljno opisani u poglavljima 3.3. i 6.3.

PGŽ i određene JLS u sastavu LAGUR-a imaju izrađene programe mjera za poticanje razvoja poduzetništva, kao i programe potpora poljoprivredi i ribarstvu. LAG i LAGUR sudjeluju u kreiranju navedenih programa i potiču one JLS, koje nemaju tako izrađen sustav da formiraju aktivnosti koje mogu dodatno potaknuti gospodarstvenike, organizacije i institucije s područja LAGUR-a na prijavu za poticajna razvojna sredstva. LAGUR pruža savjetodavnu i tehničku potporu dionicima, kako bi se što bolje objedinila i usmjerila poticajna sredstva te programi lokalnog, regionalnog, nacionalnog, ili međunarodnog karaktera.

7.2. Financijski kapacitet za provedbu LRSR

Financijski kapacitet se sastoji od nekoliko izvora financiranja. LAGUR TUNERA je putem pripreme potpore osigurao sredstva u iznosu od 700.000,00 kn, koja će se koristiti do odabira i odobrenja LRSR. Nakon odobrenja i odabira LRSR, najbitniji izvor financiranja će biti sredstva OPPRRH za provedbu LRSR, a manjim dijelom članarine i kreditiranje putem kreditnih linija komercijalnih banaka. Utvrđena je godišnja članarina

za tri kategorije članova: JLS – 300,00kn, lučke uprave i ostale javne ustanove – 200,00kn i za tvrtke, obrte, zadruge i fizičke osobe u visini od 100,00kn. Godišnji prihod od članarina iznosi ukupno 3.400,00 kn.

7.3. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa .

Iskustva voditelja i zaposlenika LAGUR-a u provedbi LEADER pristupa su usko povezana s radom LAG-a i uspješnom prijavom na Mjeru 202 iz IPARD programa i Mjeru 19.2. iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. LAG „VINODOL“ je iz IPARD programa iskoristio potporu u iznosu od 756.786,54 kn. Potpora je odobrena za povezivanje različitih sektora sa ruralnog područja te su uz pomoć suradnje, informiranja i edukacije stanovništva kroz radionice, seminare i sl. zajednički osmišljavali strateške ciljeve i prioritete ruralnog područja. Lokalno stanovništvo su educirali o izradi poslovnog plana, sudjelovali su na mnogobrojnim sajmovima u svrhu plasmana i umrežavanja. U trenutnom programskom razdoblju LAG „VINODOL“ je uspješno aplicirao na Mjeru 19 LEADER iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. i osigurao sredstva u visini od 8.066.322,18 kn za provedbu operacija unutar CLLD strategije.

7.4. Iskustvo u provedbi projekata izvan mjere LEADER

Tijekom dvogodišnje provedbe Mjere 202 IPARD programa zaposlenici LAGUR-a su se educirali i mogu se istaknuti stečena znanja vezana za pripremu projekata i potrebne dokumentacije za prijavu na natječaj, financijsko upravljanje i kontrolu provedbe projekata, pripremu, strukturu, sadržaj i metodologiju izrade poslovnog plana, pripremu projektne dokumentacije za prijavu projekata na natječaj za Mjeru „Investicije u vinarije i marketing vina“, cost-benefit analizu, a sve u kontekstu pripreme projekata sufinanciranih iz nacionalnih i europskih fondova. Djelatnici LAGUR-a su bitan element koordinacije prilikom izrade strateških dokumenata JLS-a, u smislu prikupljanja podataka, anketiranja i analiza. Djelatnici LAGUR-a kao partner sudjeluju u projektu HERA „Putovima Frankopana-Upravljanje održivim turizmom zasnovanim na zajedničkom kulturnom nasljeđu Jadrana“. Zaposlenici LAGUR-a imaju iskustva u organizaciji različitih manifestacija poput: : „Ružica Vinodola“, „(SR)ETNO SELCE“, „Fit4Novi“, „Okolotorno“, „Advent u Crikvenici“, „Božić va Bribiri“. Stečena znanja i iskustva zaposlenici koriste u svakodnevnom radu te pružaju savjetodavnu potporu subjektima, koji djeluju na području LAG-a i LAGUR-a, i to u planiranju, pripremi i izradi dokumentacije u svrhu prijave projekata na natječaje iz nacionalnih i europskih fondova, s posebnim naglaskom na natječaje iz PRR RH 2014.-2020.

PGŽ i određene JLS u sastavu LAGUR-a imaju izrađene programe mjera za poticanje razvoja poduzetništva, kao i programe potpora poljoprivredi i ribarstvu. LAG i LAGUR sudjeluju u kreiranju navedenih programa i potiču one JLS, koje nemaju tako izrađen sustav da formiraju aktivnosti koje mogu dodatno potaknuti gospodarstvenike, organizacije i institucije s područja LAGUR-a na prijavu za poticajna razvojna sredstva. LAGUR pruža savjetodavnu i tehničku potporu dionicima, kako bi se što bolje objedinila i usmjerila poticajna sredstva te programi lokalnog, regionalnog, nacionalnog, ili međunarodnog karaktera.

8. FINANCIJSKI PLAN

8.1. Financiranje rada LAGUR-a (izvori financiranja)

Planirani izvori financiranja rada LAGUR-a su javna sredstva OPPRRH, sukladno odredbama Pravilnika za provedbu LRSR za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR. U okviru ove LRSR planiran je maksimalni iznos od 2.200.000 € potpore za provedbu odobrene LRSR te za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR. Iznos za tekuće troškove i vođenje je planiran do gornje granice od 25 posto ukupnih javnih izdataka odnosno 550.000 €. Osim javnih sredstava planiran je izvor od godišnjeg prihoda članarina u iznosu od 3.400 kn.

8.2. Financiranje provedbe LRSR

Provedba LRSR će se sufinancirati iz javnih sredstava OPPRRH za provedbu LRSR najmanje u iznosu intenziteta potpore od 50% s mogućnošću povećanja intenziteta potpore obrazloženom za svaku planiranu operaciju, a ostatak do punog iznosa će se sufinancirati vlastitim sredstvima korisnika.

8.3. Procjena potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata

Sukladno financijskom planu u Prilogu 10. i tablici ispod ukupan iznos potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata je 1.688.571,391 €. Procijenjeni iznos je raspoređen sukladno akcijskom planu prema godinama provedbe i određen je zbrajanjem maksimalnog iznosa javnih sredstava za provedbu operacija u visini od 1.650.000 € iz OPPRRH i učešća korisnika u iznosu od 38.571,39 €. Procjena učešća korisnika je izračunata na temelju predloženog intenziteta potpore za svaku mjeru i maksimalnog iznosa sufinanciranja po projektu/operaciji. Broj projekata, kriteriji i planirani iznosi su određeni na temelju analize stanja i komunikacije s lokalnim dionicima na radionicama prilikom izrade ove LRSR, odnosno komunikacije s budućim korisnicima. Imajući u vidu prepoznate potrebe, prilikom definiranja iznosa naglasak je stavljen na prioritete koji se odnose na očuvanje ribarstvenog okoliša i baštine, ukupni udio javnih sredstava za navedene prioritete je 89%. Za okoliš u okviru mjere B.2.1. Edukativne staze predviđeno 54% od ukupno planiranih sredstava, a u okviru mjera koje se odnose na baštinu ukupno 65% sredstava. Na kraju je jasno da je GSR prepoznao potrebu i usmjerio najveći dio sredstava u očuvanje okoliša i baštine i time stvorio preduvjete za buduće generacije kako bi se ribarstveno područje TUNERA i u budućnosti moglo prepoznati kao „ribarstveno“.

Tablica 28. Procjena potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata

Mjera / Cilj	Javna potpora po projektu (€)	Planirani broj projekata	Javna potpora (€)	Alokacija Σ	Planirani max. intenzitet potpore	Sufinanciranje po projektu	Sufinanciranje korisnika Σ (€)
A 1.1.	10.000	2	20.000	1%	70%	4.285,71	8.571,42
A 1.2.	10.000	3	30.000	2%	70%	4.285,71	12.857,13
A 1.3.	10.000	7	70.000	4%	100%	/	/
A 2.1.	10.000	4	40.000	2%	70%	4.285,71	17.142,84
CILJ A		Σ 16	Σ 160.000	Σ 11%	/	/	/
B 1.1.	80.000	5	400.000	24%	100%	/	/
B 1.2.	20.000	9	180.000	11%	100%	/	/
B 2.1.	130.000	7	910.000	54%	100%	/	/
CILJ B		Σ 21	Σ 1.490.000	Σ 89%	/	/	/
Operacije Σ		37	1.650.000	/	/	/	38.571,39
Ukupno (javna potpora + sufinanciranje korisnika) = 1.688.571,39 €							